

številka 10 | oktober 1980 | letnik 27

rodna gruda slovenija



ROJAKI, POZOR! MED VAS PRIHAJA

SLOVENSKI KOLEDAR 1981

SLO VEN SKI KOLE DAR 1981

NA VEČ KO 330 STRANEH JE VRSTA PRISPEVKOV NAJBOLJŠIH SLOVENSKIH ČASNIKARJEV, PUBLICISTOV, PESNIKOV IN PISATELJEV IN POROČEVALCEV IZ SLOVENSKIH DRUŠTEV IN KLUBOV.

POSEBNA FOTOREPORTAŽA O TITU, NJEGOVEM ŽIVLJENJU IN DELU. VEČINO PRISPEVKOV SPREMLJAJO FOTOGRAFIJE, POLEG TEGA JE V SLOVENSKEM KOLEDARJU 81 ŠE POSEBNA PRILOGA ČUDOVITIH BARVNIH FOTOGRAFIJ.

SLOVENSKI KOLEDAR 1981 JE SODOBNO UREJEN IN LIKOVNO ZELO LEP.

SLOVENSKI KOLEDAR 1981 IZČRPNO POROČA V PRIVLAČNIH REPORTAŽAH IN SESTAVKIH O SODOBNEM ŽIVLJENJU V SLOVENIJI IN JUGOSLAVIJI, OBJAVLJA ZANIMIVO IN LEPO BRANJE V LITERARNEM ALMANAHU, PRINAŠA VRSTO SESTAVKOV IN POROČIL O ŽIVLJENJU SLOVENCEV V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE, V KANADI, AVSTRALIJI, FRANCIJI, ŠVEDSKI, ŠVICI, ZR NEMČIJI IN V DRUGIH DEŽELAH . . .

TO JE VELIKA KNJIGA KI JE NE BOSTE MOGLI POGREŠATI, JE RAZGLEDNIK PO SLOVENIJI, JUGOSLAVIJI IN PO SVETU, KJER ŽIVE SLOVENCI. TO JE PRIJATELJ V SAMOTNIH URAH.

NE ODLAŠAJTE, SLOVENSKI KOLEDAR 1981 NAROČITE ŠE DANES! POSLALI PA VAM GA BOMO TAKOJ, KO DOBIMO VAŠO NAROČILNICO.

KNJIGO NAROČITE NA NASLOV:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
ČANKARJEVA 1,
61000 LJUBLJANA, JUGOSLAVIJA

rodna gruda slovenija

*Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo*

Vaša pisma

2

Srebrni jubilej izseljenskega piknika

4

Jugoslavija in svet: Priprave na evropsko konferenco

6

Izvozno-uvozne dileme — Gospodarska stabilizacija v Jugoslaviji

8

Izbor iz slovenskega tiska

11

Združeni v boju zoper raka

14

Po Sloveniji

16

Šport, Osebnosti

17

Misijonarka siromaštva — na obisku je bila Nobelova nagrajenka za mir

18

»Ohcet v Ljubljani« po šegah s Krasa

22

Slovenija v mojem objektivu — Irena Mislej

24

Zakladi slovenskih muzejev — Ljubljanski zmaj

26

Korenine — O našem lovu na polhe

28

Naši po svetu

30

Louis Adamič: Z drugim imenom Mister Nichols

36

Umetniška beseda — Danilo Lokar: Pod sodom

38

Vaše zgodbe — Pol stoletja v tujini

40

Krožek mladih dopisnikov

44

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/20-657

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija
Telefon uredništva 061/23-102
Telefon uprave 061/21-234

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Marko Kern, Jože Prešeren,
Silvestra Rogelj, Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk, Jagoda Vigele

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Mirko Čepič,
dr. Vladimir Klemenčič, Anna Krasna, Mira
Mihelič, Ernest Petrin, Drago Seliger, Lenart
Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Oblikovalec

Peter Zebre

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana
Oproščeno prometnega davka po
pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. VII. 1973

Letna naročnina

Jugoslavija 150 din, Avstralija 7 aus. \$, Avstrija
120 Asch, Anglija 4,50 Lstg., Belgija 260 Bfr,
Danska 45 Dkr, Finska 35 FM, Francija
35 FF, Holandija 18 Hfl, Italija 7.000 Lit,
Kanada 10 can \$, ZR Nemčija 16 DM,
Norveška 45 Nkr, Švedska 40 Skr, Švica 15 Sfr,
ZDA — U. S. A. 8 US \$, Južnoameriške države
8 US \$.

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-010-32002-2818/5
pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poština plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Slika na naslovni strani:

V vinogradu

Foto: Marjan Zaplatil

Iz različnih virov lahko ugotavljamo, da bo letošnja turistična sezona v Jugoslaviji doslej rekordna tako po številu tujih gostov kakor tudi po dohodku (deviznem), ki so ga ustvarila podjetja, ki se ukvarjajo s turistično dejavnostjo. Obmejni prehodi, magistralne ceste in obmorska letovišča pa tudi številni turistični objekti v notranjosti države so bili v poletnih mesecih zatrpani do skrajnih meja zmogljivosti. Turistični strokovnjaki ugotavljajo, da ima jugoslovanski turizem še velike razvojne možnosti, zato že načrtujejo nadaljnjo izgradnjo hotelskih zmogljivosti, nove kampinge in še marsikaj, kar je morda doslej pri nas pogrešal sodobni turist. Kaj je letos pritegnilo take množice tujcev v Jugoslavijo? Večina tujih gostov je izjavljala, da so jih pritegnile predvsem lepote naše dežele, dokaj čisto morje, prijaznost naših ljudi, cene turističnih uslug, ne nazadnje pa tudi varnost. Tudi tujci so kmalu ugotovili, da je Jugoslavija dežela, ki je ne pretresajo nikakršne notranje razprtije, da tu ljudje živijo mirno, da je — skratka — drugače kot v marsikateri drugi državi, ki so jo kot turisti obiskovali pred tem. Veseli smo številnih priznanj, ki nam jih dajejo posamezni gostje pa tudi predstavniki velikih svetovnih turističnih agencij.

Žal je letos nekoliko manjše, kot se zdi, število naših rojakov z vseh strani sveta, ki so obiskali rojstno domovino. Zmanjšanje skupnega števila gre zlasti na račun manjšega števila gostov iz Združenih držav Amerike, od koder so v minulih letih rojaki prihajali v velikih skupinah s čarterskimi letali, kar je bilo ceneje, zdaj pa prihajajo po večini z dražjimi rednimi letalskimi linijami. Ugotavljamo pa tudi, da je za manjši letošnji obisk ameriških rojakov kriva dokaj visoka inflacija v tej državi in s tem zmanjšanje kupne moči prebivalstva. Upamo, da bo v prihodnje spet drugače. Res pa je tudi, da letos ni bil prav nič manjši obisk naših rojakov iz drugih držav in kontinentov. V prostorih Slovenske izseljenske matice smo se prek poletja pogovarjali s predstavniki več desetih slovenskih društev v Argentini, Avstraliji, Kanadi, v zahodnoevropskih državah. Veseli smo bili vaših obiskov, ki bodo prav gotovo še okrepili naše sodelovanje.

Jože Prešeren

OBISKAL SEM STARI KRAJ

Po sedmih letih sem spet obiskal stari kraj, Jugoslavijo in Slovenijo. Najprej bi se rad zahvalil vsem sorodnikom in prijateljem za gostoljubje, ki so mi ga izkazovali, posebno pa sestri Mariji in njenemu možu, ki me je vozil, zasluge pa ima tudi moja teta, ki me je dobro hranila, da sem se zredil za kakih pet kil. Med obiskom sem praznoval tudi 55. rojstni dan. Marija me je iznenadila in mi je kupila Iskrin brivnik, ki tudi tukaj v Kanadi zelo dobro dela. Lepa hvala za vse!

V domovini vsi kar dobro živijo, hišice rastejo kot gobe po dežju. Veliko se je spremenilo vsepovsod. Ceste so v glavnem že skoraj vse asfaltirane in celo moja pozabljena vas Ribnica na Pohorju je dobila asfaltno povezavo. Veliko novega je tudi v Vuhredu, kjer žive moji bratje.

Franc Kreiner, Edmonton,
Alberta, Kanada

SPOMIN NA DRAGEGA OČETA

Umril je moj ljubeči oče Franc Smolej v Prihodih nad Jesenicami. Bil je tudi naročnik Rodne grude, ker ga je zanimalo, kako živimo Slovenci po širnem svetu. Rad je bral, dokler je mogel, vendar pa so mu oči začele pešati. Rad je imel lepo slovensko pesem, bil je pošten, družaben mož. Njegovo srce je prenehalo biti 20. aprila. V žalnem sprevodu smo se poslednjič poslovili od njega 22. aprila in ga pospremili na pokopališče v vasi Planina pod Golico. Položili smo ga v grob poleg nepozabne mame. Ob tej priliki bi se rada zahvalila pevcem, ki so mu zapeli nekaj lepih žalostink v slovo, hvala pa tudi vsem darovalcem cvetja in vencev, hvala vsem sosedom za tolažbo in pomoč. Hudo mi je ob misli, da našega dragega očeta ni več. Ne bomo ga več našli na domačem pragu, kjer nas je sprejel vedno

nasmejan in dobre volje. Naj mu bo rahla domača zemlja.

Ljudmilla Kobal, London,
Ont., Kanada

PONOVNO DOMA

Letos sem ponovno obiskala lepo Slovenijo. Letos sem prišla sama, ker je mož varoval dom, in ponovno sem se dodobra naužila lepot slovenske zemlje. Pozdravljam vse prijatelje in znance doma in po svetu ter vse bralce Rodne grude.

Viktorija Kamalič,
Euclid., O., ZDA

SPOMINI NA MLADA LETA

Prilagam denar za naročnino za rojakinjo Friedo Pecnik, Fontana. Zatrdirila mi je, da je Rodna gruda tako domača, prijazna in lepa revija, ki prinaša slike in dopise iz starega kraja. Prinese ji tudi veliko spominov na mlada leta. Ker ne more več potovati v staro domovino, ji Rodna gruda prinaša novice iz ljubelega kraja, ki ga ima še vedno v mislih.

Elisabeth Fortuna, Fontana,
Calif., ZDA

DOLENJCI V KANADI

Poravnavamo naročnino za Rodno grudo, ki jo vsi z veseljem prebiramo. Iz priloženega seznama je razvidno, koliko je za koga — Lojze Stopar, Franc Stopar, Karl Preskar in Lojze Baznik.

Doma smo z Dolenjske iz okolice Cerkelj, iz vasi Dolenja in Gorenja Pirošica. Želeli bi, če vas bo kdaj zaneslo v te kraje, da bi posneli tudi ta prelepi košček slovenske dežele. Zelo vam bomo hvaležni.

Lojze Baznik, Sault Ste Marie,
Ont., Kanada

TITA SPOŠTUJEJO VSI

Obnavljam naročnino za Rodno grudo zase in za moji dve sestri, eno v starem kraju, drugo prav tako v Kanadi.

življenja. Pri slavlju so bili številni prijatelji in člani moje družine.

Še vedno žalujemo za našo častno predsednico Marie Priland. Več let sva skupaj delali za članstvo Slovenske ženske zveze. Ona kot glavna predsednica, jaz kot tajnica in nadzornica.

Vem, da Slovenija še vedno žaluje za preminulim predsednikom Titom. Bil je velik državnik.

Lep pozdrav vsem Slovencem v Ameriki in doma.

*Josephine Erjavec,
Joliet, Ill, ZDA*

VESELA SEM SLOVENŠČINE

Ker mi bo kmalu potekla naročnina Za Rodno grudo, prilagam ček za novo naročnino. Kar je več, naj bo v tiskovni sklad. Pogrešala bi Rodno grudo, ker me zanima vse, kar piše.

V to deželo sem prišla leta 1913 kot 16-letno dekle. Sem pa vesela, da lahko še vedno govorim in pišem slovensko. Lep pozdrav vsem bralcem Rodne grude.

Katie Kral, Library, Pa., ZDA

SPOMINI NA MARŠALA TITA

Velika vam hvala za vse prispevke v spomin spoštovanega maršala Tita. V Franciji sem že 54 let, toda vsako leto grem v rojstno domovino. Imam tri hčere, ki tudi dobro poznajo lepo Jugoslavijo. Tako žalujemo tudi mi in vam pošiljamo iskreno sožalje ob smrti priljubljenega predsednika Tita.

Rodna gruda nam prinaša novice iz domovine. Tudi moji vnuki bi radi brali, ker jih zanima Jugoslavija, toda žal ne razumejo. Tako pa z veseljem gledajo slike. Vsi smo imeli radi predsednika Tita in smo jokali, ko smo gledali televizijski prenos pogreba in fotografije v Rodni grudi. Prisrčna vam hvala za vse.

Irma Suligoj, Bezons, Francija

ROBLEK IZ BAŠLJA

Dostikrat vidim, da so v Rodni grudi opisana razna mesta in vasi. Jaz sem bil rojen v Bašlju, kakih 20 kilometrov severno od Kranja. V šolo sem hodil v Preddvor. Ko sem bil tam na obisku leta 1975, sem v vasi srečal neko žensko, ki je bila v šoli v istem razredu kot jaz. Takrat sva bila edina preživela iz tistega časa. Ona je umrla leta 1976 in tako sem zdaj, kot kaže, ostal le še jaz sam. To je moralo biti v letih 1895 do 1899.

Ko sem jaz živel v Bašlju, je bilo v vasi kar sedem družin z imenom Roblek, toda nobeden ni bil v sorodu z drugimi. Tudi župan je bil Roblek. Če slučajno nimate nobenega dela, bi

me zelo veselilo, ko bi hoteli kaj napisati o tej vasi. V vasi še živi moj brat Stanko. Moja vnukinja je tudi poročena z možem, ki se piše Roblek in precej dela so imeli, da so ugotovili, da nista v sorodu.

Takrat sem imel tudi strica, ki je bil župan v Radovljici veliko let. Tam je imel lekarno. On je visoko v gorah zgradil hišo, ki se imenuje »Roblekov dom« — to je zavetišče za lovce, planince in ljudi, ki se zgubijo v gorah. Povedali so mi, da so notri postelje in tudi hrana. Zadovoljen bom, če boste objavili kako sliko Bašlja in malo napišete o Roblekovem domu.

*Robert Roblek, Colo. Springs,
Colo., ZDA*

SPOMIN NA DOMOVINO

Rodna gruda mi je zelo všeč in rada preberem vse, kar piše. Dobivam jo prek sestrične, ki živi že zelo dolgo v Franciji, jaz pa sem tukaj trinajst let. Tu mi je všeč, a srce me vse bolj vleče v domovino. Tako upam, da ne bo preteklo več dolgo, ko se bova z možem vrnila v domači kraj. Tako bova kmalu pri naših bratih in sestrah, s katerimi se zelo dobro razumemo.

Tukaj v mestu Nancy živi le malo Slovencev, a vseeno se včasih srečamo, če ne drugače pa pri slovenski maši, ki jo ima vsak mesec slovenski duhovnik Dejak, ki pride k nam iz Aumetza. Ob tej priložnosti pogosto zadoni slovenska pesem. Potem smo povabljeni tudi na dobro kavico pri slovenski družini. Tako prinesemo v naša srca vsaj košček domovine.

Vsem bralcem Rodne grude doma in po svetu ter uredništvu iskrene pozdrave!

L. V. Rupnik, Nancy, Francija

V VETRU

(sinu na tujem)

*Ko sem na stopnicah
zaslišala tvoje korake,
sem se zdrznila,
na novo, na novo sem
spet prisluhnila.
Vračajo se, vračajo,
sem veselo dahnila.
Zdaj čakam, poslušam,
korakov več ni,
le vetrič narahlo
tam zunaj šumi,
glasove njegove
potiho lovim,
morda mi pozdrave
prinašate z njim.*

Simona Prašnikar

14. maja je bila ob smrti predsednika Jugoslavije Josipa Broza Tita spominska slovesnost na ladji Jadran v Torontu. Organizirala so jo kanadsko-slovenska društva. Tja smo se odpeljali z avtobusom. Bila je lepo obiskana. Slovenci so zapeli »Vigred se povrne«, slišali smo govore o Titu, pokazali so nam film o njegovem življenju. Tita spoštujejo vsi. Videli smo tudi, kako lep pogreb je imel.

Rodno grudo oba z možem prebereva in jo dava v branje tudi drugim. Pozdravljam vse v uredništvu in vam želim še veliko novih naročnikov.

*Rose Praprost, St. Catharines,
Ont., Kanada*

TO JE BIL NAJLEPŠI ČAS

Šele zdaj se vam oglašam po vrnitvi v Avstralijo iz domovine. Po vrnitvi me je čakalo toliko dela, pozneje pa se je odpravljal domov še mož. Rada bi vam povedala, kako sem čutila domače kraje. Po 26 letih je bil to zame najlepši čas. Povsod sem čutila tako velik napredek, da si še v sanjah ne bi mogla predstavljati česa takega. Enkratna je tudi prijaznost slovenskih ljudi. Kjerkoli sem hodila, sem bila izredno lepo sprejeta. Trgovine so založene z vsem, kar si človek zaželi. Kraji so tako lepi, da so besede preskromne, če bi jih želela popisati. Polja so povsod lepo obdelana. Moja Pesniška dolina pri Mariboru je vsa spremenjena. Polja, ki so bila nekoč često poplavljeni, so zdaj lepo obdelana. Povsod stoje lepe nove hiše s cvetjem na oknih.

Vsakomur, ki dolgo ni bil v domovini, svetujem, naj si gre sam pogledat napredek!

*S. Petek, Albert Park,
Južna Avstralija*

DIAMANTNA POROKA

Zelo rada berem Rodno grudo in občudujem krasne slike v njej. Vse je zelo lepo. Sama sem že v letih. Dopolnila sem jih osemdeset in v juniju sva z možem slavila 60 let skupnega

Srebrni jubilej izseljenskega piknika

DRAGI ROJAKI, CENJENI GOSTJE,

dovolite mi, da vas vse pristrčno pozdravim v imenu Slovenske izseljenske matice ter v imenu predsedstva republiške konference SZDL Slovenije. Socialistična zveza, ki je zrasla iz Osvobodilne fronte slovenskega naroda in danes združuje v naši republiki vse napredne, za gospodarski in kulturni napredek zavzete ljudi, je tudi pokrovitelj našega vsakoletnega srečanja. V imenu vseh slovenskih ljudi vsem vam, našim rojakom iskren in tovariški pozdrav.

Današnje jubilejno srečanje slovenskih izseljencev je že 25. po vrsti! Ko se oziramo na minulo obdobje, ga vsekakor lahko označimo kot obdobje vse širšega povezovanja matične domovine s slovenskimi izseljenci, obdobje oživljanja in utrjevanja društev ter drugih izseljenskih organizacij. Spomniti pa se moramo tudi uglednih in zavednih izseljencev, ki smo jih zgubili v tem času in ko je odšlo s prizorišča precejšnje število starejše generacije naših izseljencev, ki so bili tesno povezani z matično domovino.

Pri nas doma, v Jugoslaviji pa smo zgubili velikega človeka, voditelja naših narodov, oblikovalca povojne Jugoslavije, dalekovidnega in pogumnega državnika, tovariša Tita. Zdaj že stopamo nekaj časa brez njega po naši poti ob bogati zapuščini, ki so jo pod njegovim vodstvom skovali naši narodi in razumljivo, v interesu nas vseh, nadaljujemo načrtano pot samoupravne demokracije in neodvisne neuvrščene zunanje politike.

Med prvimi, ki je uvidel in spoznal to dalekovidno, neomajno, neodvisno in samostojno Titovo pot, je bil naš ugledni rojak, pisatelj Louis Adamič. 30-letnico njegove nasilne in prezgodnje smrti bomo posebej obeležili prihodnje leto. Adamič je med prvimi amerišskimi državljani doumel, da se mora Jugoslavija osvoboditi težkih spon, ki so ji branile oblikovati lastno, izvorno in našim razmeram ustrezno pot. Ta pot naj bi omogočila hitrejši napredek za vse jugoslovanske narode ter dolgoročno perspektivo miru za našo deželo in vse narode sveta. Te smotre je

našim narodom uspelo uresničiti pod Titovim vodstvom. 35 let živimo in ustvarjamo v miru in to je najdaljše razdobje mirne graditve v zgodovini slehernega od naših narodov. Ob Titovi smrti so tisoči naših izseljencev poslali v Jugoslavijo, na naša diplomatsko-konzularna predstavništva in na druge naslove socialne brzojavke, prav tako pa se je več tisoč naših rojakov vpisalo v knjige žalosti. Ti podatki govorijo o veliki navezanosti izseljencev na matično domovino in pokojnega predsednika Tita, ki je na svojih potovanjih v tujini rad sprejemal in se pogovoril z njimi. Ob izseljenskem tednu leta 1955 je poudaril, naj izseljenci prispevajo k boljšem medsebojnem poznavanju naših narodov in k njihovem povezovanju. »Biti morajo dobri državljani držav, v katerih živijo«, je dejal, »hkrati pa morajo biti pravilno seznanjeni z današnjim življenjem v stari domovini«.

Ugled Jugoslavije je, kot ste se verjetno sami prepričali, izredno porastel. Lahko rečemo, da je zanimanje za Jugoslavijo izredno. Izseljenci iz ZDA ste še posebej skrbno spremljali nedavni obisk predsednika Carterja v Jugoslaviji, ki je potrdil obojestransko željo po prijateljskih in gospodarsko uspešnih odnosih med našo državo in ZDA.

Vi, dragi rojaki, Slovenci, ki živite zunaj matične domovine, gotovo spremljate njen življenjski utrip in naša prizadevanja. Za razliko od mnogih držav v Evropi in na drugih kontinentih živimo pri nas mirno, brez težjih socialnih, narodnostnih ali verskih pretresov. Prepričani smo, da ste prav tako, kot ste bili v minulih obdobjih med narodnoosvobodilnim gibanjem in še prej, zvesti in verni tolmači naše stvarnosti. Želimo, da bi taki ostali tudi v prihodnje.

Tudi domovina se živo zanima za vas, za vaše življenje in vam, če je le mogoče, skuša pomagati. Zavedamo se, da živi v tujini razmeroma veliko število Slovencev, kar ena petina. S tistimi, ki ste organizirani v društvih, v raznih organizacijah,

pa tudi s posamezniki, ima Slovenska izseljenska matica vzpostavljene žive stike. Sodelovanje je uspešno. Naša želja je, da bi se ta društva tudi v prihodnje lepo razvijala. Vi izseljenci bolj veste od mene, da se je ob Titovi bolezni in slovesu le majhna, neznatna peščica politikantov nadejala, da bo prišlo v Jugoslaviji do sprememb. Bili so osamljeni in osramočeni, kajti številni najvišji voditelji držav vseh kontinentov so se poklonili z velikim spoštovanjem Titu ob njegovi krsti ter se udeležili pogrebnihih svečanosti. Naši izseljenci so v tem času izrazili na razne načine čustva globoke piete in ljubezni do Tita in Jugoslavije. S tem ste, dragi izseljenci, znova pokazali, da v prelomnih zgodovinskih trenutkih živite trdno povezani s staro domovino in da vam ni vseeno, kakšno pot si utira stara domovina, da želite, da bi napredovala in se nikoli več ne vrnila v razmere socialne revščine in brezpravja narodov in narodnosti.

Pri vsem našem vsestranskem napredku nočemo zamolčati tudi naših težav na gospodarskem področju, težav, s katerimi se ne sooča samo naša država, temveč ves svet. Te težave bomo vsekakor skušali premagati in ustvariti pogoje za nadaljnji napredek naše dežele. Lahko pa pri tem poudarimo, da smo v povojnem obdobju odpravili tisto težko stanje — zaradi katerega ste mnogi rojaki odšli v širni svet — odpravili smo namreč težko brezposelnost v naši ožji domovini, v Sloveniji.

V obdobju zadnjih 35 let pa smo, čeprav iz porušene domovine, zgradili močno industrijo, veliko število šol, od osnovnih do visokih, mnogo bolnic tudi z vrhunskimi dosežki, znanstvene institucije, napredovalo je kmetijstvo in še marsikaj bi lahko naštel.

Slavnostni govor Staneta Kolmana, predsednika Slovenske izseljenske matice in člana predsedstva RK SZDL Slovenije na 25. izseljenskem pikniku v Škofji Loki, dne 5. julija 1980.

PREDSEDNIK CARTER V JUGOSLAVIJI

V juniju je bil na dvodnev- nem uradnem obisku SFR Jugoslavije ameriški predsed- nik Jimmy Carter. Večerji, ki mu jo je priredil predsednik predsedstva SFRJ Cvijetin Mijatović 24. junija v palači federacije, je med drugimi gosti prisostvoval v imenu ko- ordinacijskega odbora izse- ljenskih matic Jugoslavije tudi dr. Koča Jončić, predsednik srbske izseljenske matice.

Ob predstavljanju je v kraj- šem dialogu dr. Jončić pove- dal, da so matice organizacije, ki skrbijo za stike z našimi ro- jaki po svetu, predsednik Carter pa je nato odvrnil, da je ta dejavnost izredno po- membna, hkrati pa je to iz- redno težko in odgovorno delo.

Med obiskom Jugoslavije je predsednik Jimmy Carter za- trdil, da bo ameriška vlada storila vse, da se bodo med- sebojni odnosi in prijateljski stiki med ZDA in SFRJ še okrepili.

PREDOR POD KARAVANKAMI

V oktobru so začeli pri Hrušici pri Jesenicah vrtati karavanski predor, ki bo po- vezoval Jugoslavijo in Avstri- jo. Predor bo predvidoma končan do leta 1985. Na naši strani predor gradi podjetje Slovenija ceste-Tehnika in avstrijska tvrdka IL-bau, ki sta bila na natečaju najugod- nejša ponudnika. Vsaka stran bo poravnala stroške gradnje na svojem delu ozemlja.

POMOČ IZVOZNIKOM

Slovenija je v prvih letoš- njih sedmih mesecih izvozila na konvertibilno področje za 29 odstotkov več kot v ena- kem obdobju lani, uvoz pa je bil večji le za en odstotek. Podatek je sicer ugoden, ven- dar letošnja plačilnobilančna obveznost naše republike s tem še ni dosežena. Slovenija mora letos pokriti z izvozom na konvertibilno področje 84 odstotkov uvoza, dosednji re- zultati pa kažejo, da je po- kritega le 66 odstotkov.

Slovenski izvršni svet pri- pravlja predloge ukrepov, s katerimi bi izvoznikom zma- njšali obveznost do splošne in skupne porabe in povečali olajšave pri davkih na dohod- ek. Gospodarneje bo treba

tudi razporejati devize, ki jih ustvarja neblagovna menjava s tujino kot na primer turi- zem, promet in trgovina.

V istem obdobju se je iz- razito povečal izvoz tudi iz drugih jugoslovanskih repub- lik.

NAJVEČJA NA SOČI

Zidava največje hidroelek- trarne na Soči pri Solkanu poteka po začrtanem načrtu. Načrtujejo, da bo konec leta 1982 začel obratovati prvi ge- nerator, sredi naslednjega leta pa še drugi in takrat bo hi- droelektrarna Solkan proiz- vedla okoli 120 milijonov ki- lovatnih ur električne energije. Takšna količina bi lahko za- doščala za okoli petino potreb po električni energiji na ce- lotnem področju Primorske.

HITREJE PO SLOVENSKIH PROGAM

Železniška proga od Jesenic do Dobove, dolga 170 kilo- metrov, bo verjetno prva pro- ga v Jugoslaviji, na kateri bodo vlaki lahko vozili tudi s hitrostjo 250 kilometrov na uro. Jugoslovanske železnice že nekaj let z mednarodnim odborom za razvoj železnic preučujejo možnost za mo- dernizacijo naših prog in v nekaj letih naj bi omenjeni odsek že usposobili za visoke hitrosti.

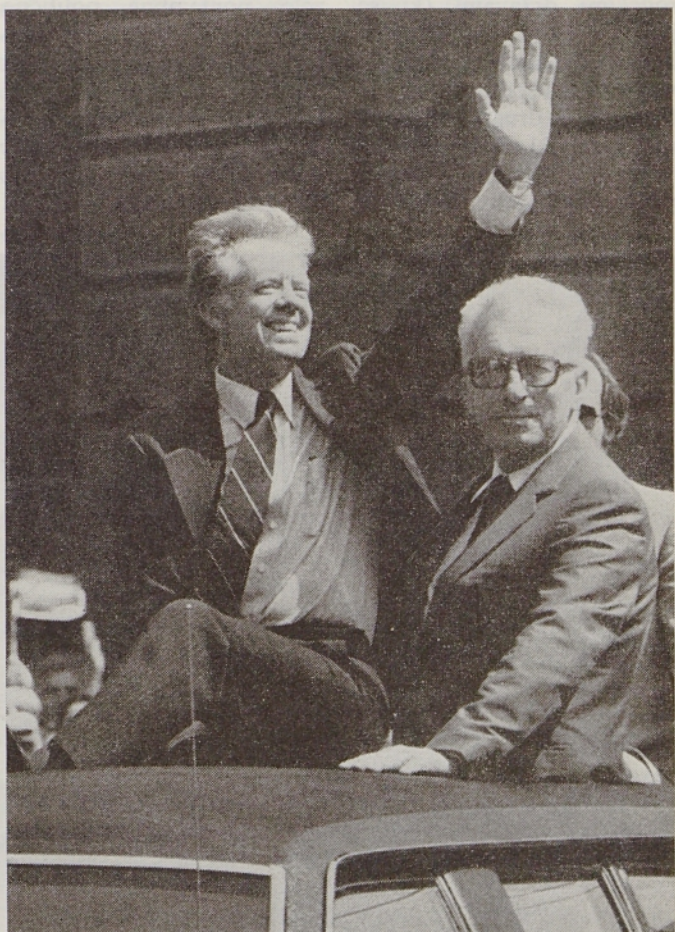
Proga med Jesenicami in Ljubljano je zelo obremenje- na, promet na progi med Ljubljano in Zidanim mostom pa je med najgostejšimi v Evropi.

VARČNEJŠI AVTOMOBILI

V naslednjih petih letih bo tovarna Zastava poslala na domači trg okrog 1,49 milio- na osebnih avtomobilov, pri čimer bodo posvečali največjo pozornost vozilom, ki porabi- jo manj goriva, kot so zastava 750 in 850, jugo, zastava 128, zastava 101, 104, 105 in 106. Izvozili naj bi v tem obdobju okrog 316.000 vozil.



Predsednik Združenih držav Amerike Jimmy Carter ob grobu predsednika Josipa Broza Tita



Predsednik Jimmy Carter in predsednik predsedstva SFR Jugoslavije Cvijetin Mijatović iz odprtega avtomobila pozdravljata prebivalce Beograda (foto: Joco Znidaršič)

PRIPRAVE NA EVROPSKO KONFERENCO

Poletje je sicer čas dopustov in vsaj načelno velja to tudi za diplomacijo. V resnici pa diplomatsko-politično vzdušje tudi letos ni bilo dopustniško. Širom po svetu se kopičijo dogodki, ki neprestano burijo politično življenje, poleg tega pa je lotošnji jesenski kalendar političnih dogodkov tako napolnjen, da priprave močno posegajo v dopuste politikov in diplomatov.

Med letošnje največje politične dogodke bo nedvomno sodila konferenca o evropski varnosti in sodelovanju, ki bo novembra v Madridu. Gre za stalno obliko dogovarjanja med evropskimi državami (ki se jim pridružujejo še ZDA in Kanada) o urejanju tekočih vojaških, gospodarskih, političnih in drugih vprašanj na evropski celini. Prva takšna konferenca je bila pred petimi leti v Helsinkih

in takrat so se najvišji predstavniki evropskih držav ter ZDA in Kanade dogovorili, da bo »konferenca o evropski varnosti« postala stalna mednarodna ustanova, vsakih nekaj let, odvisno od potreb in položaja, pa se bodo članice sestajale na ustreznih ravni — včasih na ravni šefov držav, drugič na ravni ministrov, včasih tudi na ravni strokovnjakov za posamezna vprašanja.

Pred dvema letoma je bila evropska konferenca o varnosti v Beogradu. Tedaj so se tudi dogovorili, da bo tretje srečanje letos novembra v Madridu. Glavni pomen te razmeroma mlade a zelo pomembne politične ustanove je vzdrževati nenehen proces dogovarjanja med evropskimi državami o miru, varnosti in sodelovanju. Pomen tega seveda daleč presega meje Evrope: prvič zaradi tega, ker je od

stanja v Evropi v veliki meri odvisna usoda miru in varnosti vsega sveta, saj si tu neposredno stojita iz oči v oči največja bloka in tu je tudi nakopičenega največ orožja in vojakov; drugič pa zato, ker na evropskih konferencah sodelujeta tudi obe največji velesili — ZSSR in ZDA — in je to torej tudi neposreden dialog med njima.

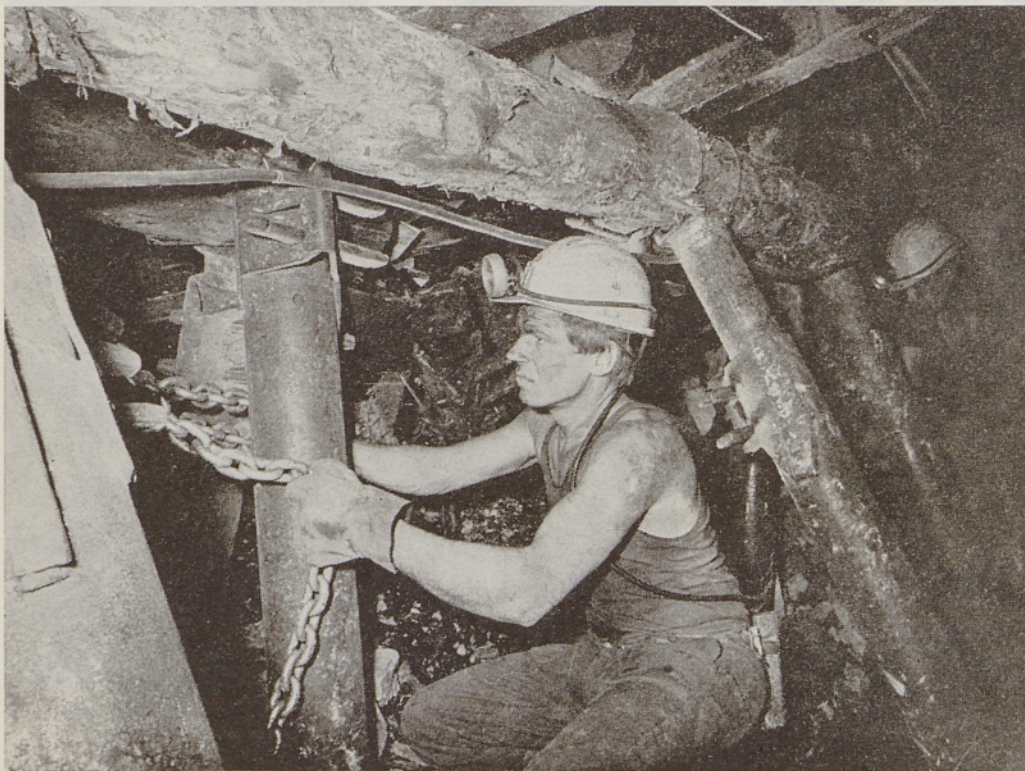
Tokratni sestanek v Španiji bo žal potekal v zelo zaostrenem in poslabšanem mednarodnem ozračju. Politika popuščanja napetosti — eden od njenih vrhuncev je bila prav prva evropska konferenca v Helsinkih — je v hudi krizi, po drugi strani pa se v mednarodnem življenju vse bolj uveljavljajo škodljive metode: politična sile, oborožene intervencije, vmešavanje v notranje zadeve drugih, pritiski, velesile krepijo tekmovanje za

vplivna področja, oboroževalna tekma je vse hujša in tako dalje.

Skratka, ozračje je tako poslabšano, da so nekateri celo menili, naj bi madridsko srečanje odložili, češ da v sedanjem položaju ne more koristiti. Take ocene je bilo slišati predvsem v začetku leta, potem ko je Sovjetska zveza z vojsko vdrla v Afganistan in ko je prišlo do zelo močne ohladitve odnosov med ZDA in ZSSR ter med Vzhodom in Zahodom v celoti. No, pozneje se je napetost nekoliko zrahljala k čemur so pripomogla nekatera srečanja med sovjetskimi in zahodnimi državniki, na primer srečanje med francoskim predsednikom D'Estaingom in Leonidom Brežnjevom v Varšavi ali obisk zahodnonemškega kanclerja Helmuta Schmidta v Moskvi. Začelo je prevladovati mnenje, da so odnosi med Vzhodom in Zahodom sicer res pokvarjeni kot že dolgo ne, da pa konec koncev Vzhod in Zahod in tudi ostali svet nimajo druge možnosti, kot živeti skupaj in živeti tako, da se ne bodo med sabo uničili, kar je spričo sodobnega orožja čisto resna nevarnost.

V okviru takšnih razmišljanj je seveda tudi predvideni evropski sestanek v Madridu začel dobivati nov pomen. Zdaj se vsi strinjajo, da je v Madrid treba iti in da je pač treba videti, kaj se da storiti, da bi morda našli izhod iz sedanje slepe ulice blokovskih napetosti in nasprotovanj. Seveda si nihče ne utvarja, da bo to lahko delo ali celo, da bi v Madridu lahko rešili vse ali vsaj večino spornih vprašanj. Veliko bo že, da bodo države iz razdeljene in sprte Evrope (pa še ZDA in Kanada zraven) sploh sedle za skupno mizo in se dogovarjale.

Seveda ni treba posebej poudarjati, da je Jugoslavija nadvse zainteresirana za madridsko konferenco in njen uspeh in da je tudi izjemno prizadevna v pripravah nanjo. Skupaj z drugimi evropskimi neuvrščenimi in nevtralnimi državami, s katerimi se neprestano sestaja



in posvetuje, si Jugoslavija prizadeva izdelati takšna stališča in predloge, ki bodo sprejemljivi za vse in ki bodo procese popuščanja napetosti, sodelovanja in graditve splošne evropske in svetovne varnosti izvlekli iz sedanjega zastoja.

Janez Stanič

GOSPODARSKI DOSEŽKI

SPREMENJENA VREDNOST DINARJA

V začetku junija je jugoslovanski izvršni svet med drugimi stabilizacijskimi ukrepi sprejel tudi novo, za 30 odstotkov manjšo vrednost dinarja glede na ameriški dolar. Tako je že šestič po zadnji vojni in devetič v zgodovini jugoslovanskega dinarja prišlo do popravka njegovega tečaja. Jugoslovanski gospodarstveniki in politiki so tako ugotovili, da inflacija v Jugoslaviji narašča hitreje kot v svetu in se zato vrednost dinarja zmanjšuje hitreje, kot pa se zmanjšuje vrednost nekaterih drugih svetovnih valut. S spremenjeno vrednostjo dinarja naj bi pospešili izvoz, predvsem v razvite države, na drugi strani pa zmanjšali pretiran uvoz, zaradi česar je postal razkorak v jugoslovanski zunanjetrgovinski menjavi vse večji. Glede na to, da je devalvacija dokaj oster ekonomski ukrep, lahko pričakujemo, da bodo ob vse-splošnih prizadevanjih tudi gospodarski rezultati boljši.

ZANIMANJE ZA SPORAZUM Z EGS

Novi sporazum med Jugoslavijo in Evropsko gospodarsko skupnostjo je vzbudil v svetu veliko zanimanje. To še posebej velja za Japonsko, Kanado, Novo Zelandijo in Avstralijo, kjer tudi iščejo podobno pot, kot sta jo za obojestransko sodelovanje ubrali Jugoslavija in EGS. EGS naj bi se namreč po tem sporazumu v trgovanju z Jugoslavijo odpovedala približno 100

milijonom dolarjev carin. Ker pa gre pri sporazumu za obojestranske koristi, poudarjajo v EGS, tisto kar dajejo Jugoslaviji, ni predrago. Jugoslavija bi se namreč lahko zaradi slabšega poslovanja z EGS preusmerila na trg, kjer ima ugodnejšo bilanco, v EGS pa ne želijo, da bi pri njih manj kupovala.

UMETNI DEŽ V IZVOZ

Ljubljanski Agrostroj naj bi letos izvozil za najmanj 180 milijonov dinarjev različne namakalne opreme, če pa jim bo uspelo uresničiti vse predvidene posle, bo ta številka lahko še za 60 milijonov dinarjev večja. Med glavne izvozne izdelke sodijo premične in nepremične naprave za umeten dež. Te namakalne naprave izvažajo že vrsto let v Gano, Grčijo, Libijo, Kuvajt, Irak, Alžir, Maroko, Nemško demokratsko republiko, Sovjetsko zvezo, na Kitajsko, Češkoslovaško in Poljsko. Poleg izvoza izdelkov pa se vse pogosteje odločajo za gradnjo tovarn v deželah v razvoju, tako v Maroku in Alžiru, kjer pa se srečujejo s kadrovskimi težavami.

VEČJI IZVOZ V ZAHODNE DRŽAVE

V prvem četrtletju letos je jugoslovanski izvoz v zahodne razvite države dosegel v primerjavi z lanskim v tem času veliko povečanje, saj je bil kar za 28 odstotkov večji. Slovenski pa je bil večji skoraj za 38 odstotkov. Kljub ugodnim številkam pa stanje ni tako zadovoljivo, saj se je v tem času povečal tudi uvoz. Kljub temu pa naj bi bili ti rezultati po sprejetih stabilizacijskih ukrepih v začetku junija ob polletju še ugodnejši.

Eden največjih jugoslovanskih zunanjetrgovinskih partnerjev je vsekakor sosednja Italija. Tako v tovarni avtomobilov Crvena zastava iz Kragujevca, ki ima sklenjeno dolgoročno proizvodno kooperacijo s to-rinskim Fiatom, predvide-

vajo, da bo vrednost medsebojne izmenjave gospodarskih vozil in rezervnih delov dosegla leta 1985 vrednost 123 milijard lir. V Italijo pa močno povečujejo izvoz tudi iz tovarne kemičnih izdelkov Prahovo, saj bodo letos izvozili v to deželo 600 ton kriolita. Iz skopskega Ohisa bodo prodali Italijanom deset tisoč ton PVC granulativ. Italijani pa še vedno pokupijo v Jugoslaviji veliko mesa. Tako na primer iz Berovega, kjer letno odkupijo približno 20.000 jagenjčkov, večino prodajo prav sosedom.

Tudi v Združenih državah Amerike se zanimajo za naše izdelke. Elektroindustrija Obod iz Cetinja proda v ZDA letno 45.000 gospodinjskih strojev. ZDA pa so že dolga leta tudi zvest kupec jugoslovanskega tobaka. Tako ga bodo letos kupili ameriški trgovci 8 tisoč ton v vrednosti 25 milijonov dolarjev. Posebej se zanimajo za orientalske sorte, ki jih pridelujejo zlasti v Makedoniji. Sodelovanje z ameriškim proizvajalci cigaret pa je vse tesnejše tudi na proizvodnem področju, saj v Jugoslaviji po licenci znanih ameriških tovarn izdelujemo več vrst cigaret.

ZDA pa ne kupujejo pri nas le tobak. Tudi orožje, športne in lovske puške, gredo tam dobro v prodajo, saj v tovarni orožja Crvena zastava iz Kragujevca menijo, da bodo Američani kupili že leta 1982 50 tisoč kosov takega orožja. S Severno Ameriko pa se iz leta v leto izboljšujejo tudi prometne zveze. V Jugoslovanskem aerotransportu namreč napovedujejo, da bodo od 1. novembra letala letala tudi v Chicago.

JUGOSLAVIJA V DEŽELAH V RAZVOJU

Gospodarsko sodelovanje z deželami v razvoju je vse trdnejše. Številne delovne organizacije iz Jugoslavije so si pridobile v tretjem svetu popolno zaupanje naročnikov. Tako bo Jugoslavija preskrbela za kmetijski

kombinat, ki ga bo zgradila v Etiopiji, tudi vso opremo. Na površini 30 tisoč hektarov naj bi zgradili klavnico, hleve za govedo, tovarno za predelavo kože in živinske krme, na posestvu pa bodo gojili tudi koruzo in sojo. V to afriško deželo pa izvažamo tudi veliko druge kmetijske opreme, veliko možnosti pa je še za širitev sodelovanja.

Jugoslovansko zambijsko podjetje Partizanski put — Zambija Ltd naj bi do konca letošnjega leta zgradilo pomembno zambijsko avtocesto do mozambiške luke Beiri in cesto do mesta Katete na vzhodu dežele. Delavci in strokovnjaki tega mešanega podjetja so v 13 letih zgradili v Zambiji približno 1200 km cest.

Sodelovanje se krepi tudi z drugimi deželami. V Pakistanu želijo kupiti energetske transformatorje, za iraške železnice pa bodo v Slavonskem Brodu izdelali 310 posebnih vagonov. To je poleg pogodbe o dobavi 1690 vagonov že drugi večji posel. Drvarske preproge kupujejo v Saudovi Arabiji, Libiji in Kuvajtu, kjer podjetje Energoprojekt zaključuje dela pri gradnji tako imenovanega ministrskega kompleksa, v kuvajtskem glavnem mestu. Vrednost del, pri katerih sodelujejo tudi druga jugoslovanska podjetja, je 180 milijonov dolarjev.

USPEŠNI TUDI NA VZHODU

V poljskem glavnem mestu Varšavi so jugoslovanski gradbeniki v rekordnem času 14 mesecev zgradili hotel s 308 posteljami. Hotel, ki je že drugi v zadnjih letih, so tudi v celoti opremila jugoslovanska podjetja. Energoinvest iz Sarajeva pa je podpisal pogodbo s sovjetskimi partnerji, na podlagi katere bo sovjetski industriji poslal 20 separatorjev za atomске centrale. Vzhodnoevropske dežele poleg konfekcije, ki je kupijo vsako leto več, uvažajo iz Jugoslavije tudi vse več drugih, predvsem industrijskih izdelkov.

IZVOZNO-UVOZNE D

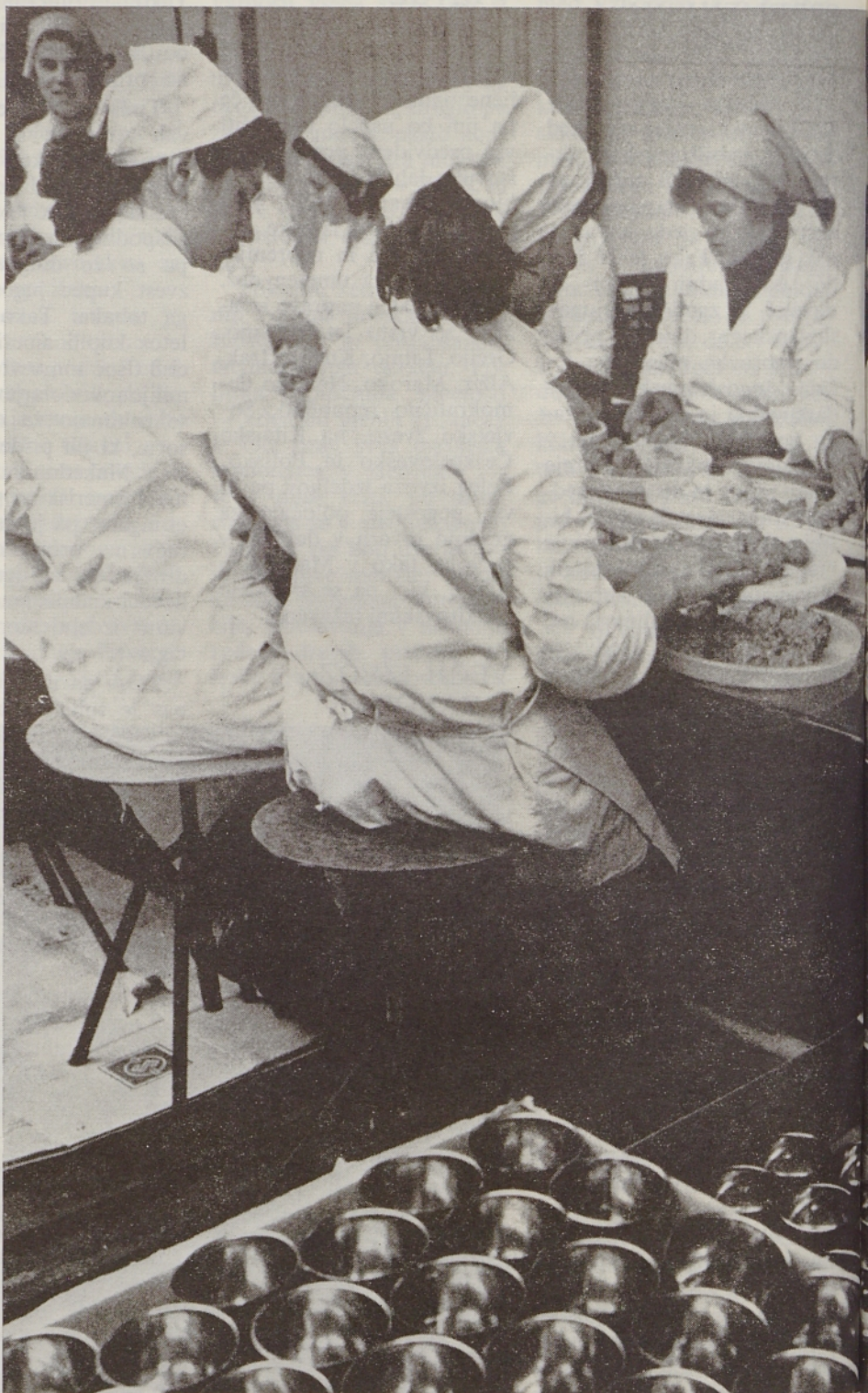
GOSPODARSKA STABILIZACIJA V JUGOSLAVIJI JE BILA DOSLEJ USPEŠNA

Jugoslavija je ena tistih dežel, ki že dolga leta več uvažajo, kot pa izvažajo. Dejali bi lahko, da smo kljub razmeroma velikemu rudnemu in drugemu naravnemu bogastvu svojo industrijo v preteklosti morda preveč usmerjali v tiste dejavnosti, ki rabijo precej materiala iz tujine, premalo pa smo se potrudili, da bi prodrli na tuje trge s svojimi izdelki. Seveda pa je treba v isti sapi dodati, da se je iz leta v leto krepila kupna moč domačega prebivalstva, zato so tovarne svoje izdelke brez posebnega naprezanja in velikih reklam kaj lahko prodajale kar domačim kupcem in se premalo organizirale za prodajo svojega blaga v druge države.

Čeprav so jugoslovanski ekonomisti že pred leti opozarjali, da je izvoz velika potreba jugoslovanskega gospodarstva, saj nam prodaja na tujem trgu povečuje potrebne tuje devize in zmanjšuje zadolževanje, obenem pa izvažanje krepi konkurenčnost in povečuje znanje, pa je izvoz le počasi naraščal. Danes jugoslovanskim podjetjem očitajo, da so najraje prodajala na tuje, kadar doma niso uspela prodati vsega in da je bil zato izvoz iz leta v leto različen, ne pa stalno organizirana menjava. Izvoz smo jemali predvsem kot golo prodajo, premalo pa je bilo stalnega organiziranja in medsebojnih kooperacij ter drugih trdnejših povezav, ki bi temeljiteje odprla vrata v svet. Pri vsem tem pa smo vsako leto več uvažali, kar je naše dolgove v tujini povečevalo.

Prva naftna kriza, ki so jo pred sedmimi leti močno začutili zlasti v zahodnih evropskih državah, jugoslovanskega gospodarstva v glavnem niti ni prizadela, zato pa je tolikanj močnejše pobutala na naša vrata njena ponovitev prav v zadnjih letih. Podražitev nafte so pomembno prispevale k temu, da je v zadnjem času večanje izvoza ena temeljnih nalog jugoslovanskega gospodarstva.

Samo v lanskem letu smo za nafto v Jugoslaviji plačali 700 milijonov dolarjev več kot leto poprej, ker pa je Jugoslavija država, ki ne izvažata niti desetkrat toliko, kot je ta razlika —



Konserve z mesom so bile eden tistih izdelkov, s katerimi se je Jugoslavija prebijala na ameriški

LEME

lani smo izvozili za 6,5 milijarde ameriških dolarjev —, skoraj tri četrt milijarde zanjo kajpak veliko pomeni, saj precej obremenjuje njeno plačilno bilanco. Ta je, kot smo že v začetku rekli, že dolga leta negativna, zato je bilo vselej treba vrzel dopolnjevati s posojili iz tujine. Posojila je treba vračati, to pa veliko stane, razen tega pa je Jugoslavija neuvrščena država, ki ne sme in ne more biti od nikogar odvisna. Pretirana navezanost na posojila bi lahko na dolgi rok okrnjevala to njeno dobro lastnost, čeprav po drugi strani vemo, da bodo krediti še nekaj časa gospodarska nuja.

Nobeno gospodarstvo si ne more privoščiti, da bi preveč priprlo pipo uvoza, če je proizvodnja v tovarnah naravnana tako, da pač potrebuje uvozni material. Je že res, da lahko nekatere materiale, ki jih sedaj uvažamo, nadomestimo z domačimi, vseh pa ne, zato bi pretirano omejevanje lahko hromilo proizvodnjo, kar pa bi bilo še slabše kot ne preveliko zadolževanje. Razen tega blagovnih tokov s tujino ne gre kar tako prekinjati, saj imamo z zunanjimi partnerji, ki nam pošiljajo blago, dobre povezave in izkušnje. Uvoz bomo že omejevali, vendar ne za vsako ceno, zato pa bo treba za boljšo plačilno bilanco Jugoslavije povečevati izvoz. Prodor na tuje trge pa nikakor ne sme biti »modna muha«, ampak bo moral biti stalna oblika delovanja v jugoslovanskem gospodarstvu. O tem je lepo povedal jugoslovanski zvezni sekretar za zunanjo trgovino Metod Rotar: »Izvoz je investicija in ne le dohodek za današnji žep.« Jugoslavija je v zunanji trgovini navezana na razvite zahodne države v Evropi, na ZDA in na vzhodne države, povezuje pa se vedno bolj tudi z manj razvitimi državami Afrike, Azije in Latinske Amerike.

Izvoz v države Evropske gospodarske skupnosti je bil lani za četrtno večji kot predlanskim, v države EFTA za dobro tretjino večji, v vzhodne države, s katerimi trgujemo na konvertibilnem dolarju, pa za slabo petino večji. Podatki govore o nominalnem povečevanju, realno povečanje pa je manjše — v vse našete države je lanski realni izvoz za 11 odstotkov večji od predlanskega. Številke na eni strani dokazujejo, da je jugoslovansko gospodarstvo sposobno razvijati svoj izvoz, na drugi strani pa molče o tem, kolikšna so uvozno-izvozna razmerja Jugoslavije z državami partnerkami. Že samo podatek, da smo lani iz vsega sveta uvozili za 12,8 milijarde ameriških dolarjev raznega blaga, pa pove, da smo z mnogimi deželami v za nas neugodnem razmerju, da torej veliko več uvažamo, kot pa izvažamo. Za

сосedno Italijo velja, da je razmerje še dokaj ugodno, neugodno pa je z Zvezno republiko Nemčijo, Veliko Britanijo in Združenimi državami Amerike.

Z Združenimi državami Amerike že nekaj let ne naredimo bistvenega koraka naprej v našem izvozu, čeprav vedno težimo, da bi z vsako deželo v zunanji trgovini kolikor mogoče najbolj uravnoteženo trgovali. Z ZDA pa se vleče neuravnotežena bilanca že nekaj let, ko jugoslovanski izvoz stagnira, povečuje pa se zlasti uvoz opreme iz te dežele v Jugoslavijo. Za lani so celo ocenjevali, da je realni izvoz Jugoslavije v ZDA celo manjši kot predlanskim, uvoz pa da je za tri četrtine večji. Zgovorni sta tudi številki, ki pravita, da je jugoslovansko gospodarstvo v Združene države izvozilo za 370 milijonov dolarjev svojih izdelkov, uvozilo pa za več kot milijardo dolarjev ameriškega blaga. V začetnih mesecih letos se je tako stanje pravzaprav nadaljevalo; v prvem štirimesečju smo izvozili za 139 milijonov dolarjev v ZDA, od njih pa kupili za 370 milijonov.

Kot pravijo naši, pa tudi ameriški strokovnjaki, tako razmerje med obema gospodarstvoma ne odraža dejanske možnosti jugoslovanskih podjetij, ki bi lahko v Združenih ameriških državah prodala mnogo več svojih izdelkov. Jugoslovansko zaostajanje v »tekmi« prav gotovo ne more biti povšeči tudi ameriški trgovini, saj neuravnovežena menjava lahko zavira boljše medsebojne odnose med deželama, ki že dolgo zelo uspešno poslujeta, saj je ameriško gospodarstvo v jugoslovanskem zunanjetrgovinskem spisku vsako leto med prvimi štirimi ali petimi partnerji. »Naš skupni interes pa je,« je dejal predsednik Gospodarske zbornice Jugoslavije Ilija Vakić na letošnjem junijskem srečanju ameriških in jugoslovanskih gospodarstvenikov, »prodajati, da bi kupovali in obratno.«

Kje so razlogi, da Jugoslovani ne znamo bolje izrabiti prednosti svobodnega ameriškega trga, ki bi mu redko lahko očitali zapiranje in protekcionizem? Na eni strani je gotovo, da medsebojno gospodarsko povezovanje preveč leži na samih trgovskih menjavah, nima pa dolgoročnejšega značaja, na drugi pa nezadostna prizadevanja naših gospodarstvenikov na ameriškem trgu. Ta lahko »vsrka« veliko izdelkov, vendar pa terja velike serijske dobave, večjo izbiro in dolgoročnejše aranžmaje. Menda se prav zaradi teh pomanjkljivosti ne smemo preveč čuditi, če danes vedno manj izvažamo tudi tiste izdelke, s katerimi smo si nekdanj utrlji pot v ZDA. To velja za pohištvo, konzerve z mesom in obu-



foto: Dragan Arrigler)

tev. Za izvoz teh, pa tudi drugih vrst blaga so v Ameriki še velike možnosti, so menili tudi na dubrovniškem srečanju, zato uspeh v prihodnje ne bi smel odpovedati tudi na jugoslovanski strani, le malo več prizadevanja in trgovskega posluha za ameriške potrebe bi bilo treba. Za vzroke, zakaj jugoslovanski izvoz v ZDA tako po polzevo napreduje, so strokovnjaki v zadnjem času omenjali tudi ne preveč redno dobavo in razmeroma visoke cene.

Pripomba o dobavi gotovo spada k trgovskemu posluhu, če pa so Američani mislili tudi visoke cene, ki rastejo ob razmeroma zelo visoki jugoslovanski inflaciji, so morda do začetka letošnjega maja imeli povsem prav. Tedaj pa smo spremenili tečaj jugoslovanskega dinarja in našo valuto v primerjavi z drugimi devalvirali za 30 odstotkov. Ameriški dolar, ki je prej veljal 21 dinarjev, je zdaj »zrasel« na 27,30 dinarja. Mnenja, da jugoslovanski izdelki kljub svoji dobri kakovosti zato niso bili konkurenčni, ker so bili predragi, znajo ob tako visoki stopnji devalvacije dinarja verjetno splahneti in postaviti izdelke v realnejše in sprejemljivejše dolarske cene. Pri tem ne kaže pozabiti že tradicionalnih jugoslovanskih izdelkov, ki popestrujejo ameriški trg že dolga leta in se jim verjetno odpira nova, svetlejša doba. Slovensko pohištvo, prirejeno ameriškemu okusu, vino, obutev in še marsikaj bo na ameriškem trgu bolj konkurenčno, kot je bilo doslej. Zaradi devalvacije v Jugoslaviji pričakujemo tudi več tujih turistov.

Težko je reči, kaj bo devalvacija prinesla jugoslovanskemu gospodarstvu v celoti, saj bo blago, ki ga moramo kupovati v tujini, precej dražje kot doslej, torej ga bo našim podjetjem težje tudi kupovati, trgovcem iz tujine pa v Jugoslavijo tudi nekaj težje prodajati. Prav gotovo pa je, da je sprememba dinarskega tečaja ena od oblik, kako kar najmočneje spodbujati jugoslovansko izvozno usmerjenost, povečevati izvoz kvalitetnih jugoslovanskih izdelkov in jim zagotoviti konkurenčnost v tujini. Seveda pa devalvacija ne bo smela biti edini ukrep. Navsezadnje tudi jugoslovanskim podjetjem ni vseeno, ali bomo prodajali neobdelane surovine, ki jih potrebujemo tudi doma, ali že obdelane izdelke, ki prinašajo več, obenem pa bolj pristno predstavljajo tudi jugoslovansko domiselnost in delavnost v svetu. Na vsak način pa je težnja po večjem izvozu pravilna usmeritev, ki bi lahko rodila bogate sadove prav kmalu, a vendar za dolgo časa.

Janez Tušek

TESNEJŠE POVEZOVANJE S SVETOM

Slovenska skupščina je julija posvetila posebno pozornost mednarodnemu sodelovanju Slovenije in v tem okviru tudi gospodarskemu sodelovanju, saj, kot je poudaril v uvodnem govoru Anton Vratuša, ni mogoče gospodarskega sodelovanja ločiti od družbene dejavnosti in politične akcije. Neuvrščena Jugoslavija gradi svoje odnose z drugimi državami na načelih suverene enakosti, svobode, enakopravnosti in vzajemnega upoštevanja interesov. Jugoslavija je na podlagi takih načel sklenila vrsto sporazumov in dogovorov. Prav tako je uredila tudi svoje odnose z velikimi gospodarskimi grupacijami: s svetom za vzajemno gospodarsko pomoč (SEV), z evropsko gospodarsko skupnostjo (EGS), z evropskim združenjem za svobodno trgovino (EFTA) ter z organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD). Sklenila je sporazum o sodelovanju z latinskoameriškiimi državami atlantskega pakta ter je aktivna članica regionalnih bank za razvoj Afrike in Latinske Amerike. Poseben primer sodelovanja z deželami v razvoju pa je Mednarodni center za upravljanje podjetij v družbeni lasti v deželah v razvoju, ki od leta 1974 deluje v Ljubljani.

V tem mednarodnem sodelovanju Jugoslavije ima pomembno mesto tudi republika Slovenija. Posebej zaradi nekaterih značilnosti. Tako že zemljepisna lega na severozahodu države prispeva veliko, saj je tu stičišče številnih mednarodnih poti, Jadransko morje pa se tu najgloblje zajeda v evropski kontinent, kar je izredno pomembno tudi za povezovanje širšega evropskega zaledja z drugimi celinami. Poleg tega pa sorazmerno visoka stopnja gospodarske razvitosti omogoča Sloveniji raznovrstno vključevanje v mednarodno delitev dela. Posebej je to opaziti v sodelovanju s sosednjimi deželami. Tako je visok delež Slovenije v blagovni menjavi z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, kjer je lani znašal s prvo več kot 30 odstotkov, z drugo več kot 21 in z Madžarsko skoraj 15 odstotkov.

Velik je delež jugoslovanskih lastnih in mešanih podjetij v tujini, ki so jih ustanovila slovenska podjetja, saj obsega približno četrtnino. Zlasti so se v zadnjih letih povečale naložbe slovenskega gospodarstva v deželah v razvoju. Kot najznačilnejši primeri takega dolgoročnega sodelovanja naj omenimo Intertrade v Indiji, Slovenijales in Emona v Centralnoafriški republiki, Gorenje v Nigeriji, Emona in Krka v Keniji, Iskra v Južni Ameriki, IMP v Iraku in Komet na Malti.

V zaostreni mednarodni ekonomski situaciji in ob težavah, ki so rezultat lastnih slabosti pa se kažejo tudi nekatere nedoslednosti. Tako še vedno prevladuje predvsem izvoz domačih tržnih presežkov in ne dolgoročna izvozna usmerjenost, preveliko je še naslanjanje na tuje licence in nezaupanje v lastno znanje.

IZVOZ, GLAVNA NALOGA

Jugoslovanskemu gospodarstvu v zadnjem času res ne gre vse tako kot bi si želeli in zato skušajo z različnimi ukrepi ta položaj izboljšati. Devalvacija dinarja je samo eden izmed poskusov, da bi hitreje in učinkoviteje izvažali, saj je razkorak med izvozom in uvozom iz leta v leto večji. Taka usmerjenost izključno v izvoz pa ni vedno tudi dobra za domačega kupca. Tovarne pralnih praškov namreč svoje izdelke raje izvažajo, saj tako iztržijo več, domači kupci pa se v trgovinah pogosto zaman ozirajo po praznih policah za pralnimi praški. To je le eden izmed manj spodbudnih rezultatov izvoza. Veliko več pa je takih, ki so razveseljivejši.

O našem tobaku na tujem smo že pisali. Naj tokrat omenimo, da je makedonsko podjetje Makedonija tabak v prvi polovici letošnjega leta izvozilo za več kot 3 milijone dolarjev tobaka in cigaret, do konca leta pa naj bi ta številka znesla že 15 milijonov. V Makedoniji bi radi pospešili pridelovanje in predelavo tobaka zato sklepajo pogodbe s tujimi partnerji o vlaganju sredstev. Tako pogodbo so že sklenili z nemško firmo B.B.A.T. v kratkem pa naj bi jih še z nekaterimi ameriškiimi podjetji. Pri tem pa ne gre za licenčno izdelovanje tujih cigaret v Jugoslaviji temveč za skupna vlaganja v skupne izdelke, kjer imata oba partnerja enake pravice in obveznosti.

Tudi kmetijski pridelki in meso pogosto romajo preko jugoslovanske meje. Najbolj gre na tujem v denar sadje pa vino in tudi meso. V delovni organizaciji Kmetijstvo — Vraččnica iz Vraččnice pri Gornjem Milanovcu pa letos načrtujejo, da bodo odkupili 18 vagonov gob in 10 vagonov polžev. Večji del teh in še drugih gozdnih sadežev ter polžev bodo prodali na tujem trgu.

Iztok Razdrih

VINO ZA COCA — COLO

Ljubljansko podjetje Slovin že 12 let sodeluje z ameriškim koncernom »The Coca Cola Company«, tako da so od 1968. leta do konca preteklega leta v Jugoslaviji prodali 1,8 milijarde steklenic COca-Cole. V zadnjem četrletju preteklega leta pa sta Slovin in »The Coca Cola Company« začela sodelovanje posebne vrste. S pomočjo ameriškega partnerja je pričel Slovin izvažati vino na ameriško tržišče.

Lani so izvozili prek 245 tisoč litrov vstekljeničnega vina v vrednosti 175 tisoč dolarjev, toda že čez pet let računajo na izvoz 10 milijonov litrov vina v ZDA, leta 1990 pa 20 milijonov litrov.

Vino prodajajo pod skupnim imenom Avia. Gre za dve vrsti belega in dve črnega vina, z območja Ormoža in Negotina. Na etiketah je jasno označeno, da gre za jugoslovansko vino.

Prvo srečanje z ameriškim tržiščem je vino Avia zelo dobro preneslo. Vse kaže, da je ameriški potrošnik, ki v zadnjem času opušča pitje žganih pijač in se vedno bolj zanima za vino, dobro ocenil jugoslovansko vino in da ustreza njegovemu okusu.

Veliko večino svojih vin je Slovin doslej izvažal v države EGS, predvsem ZR Nemčijo in Veliko Britanijo. Z vstopom Španije, Grčije in Portugalske, ki so tudi doslej zelo uspešno konkurirale jugoslovanskemu vinu, se bo zanimanje za jugoslovanska vina na tržiščih EGS gotovo občutno zmanjšalo. Novi sporazum o gospodarskem sodelovanju med EGS in SFRJ je olajšal uvoz manjši količini vina. Razen tega pa povprečni evropski potrošnik za razliko od ameriškega, kupuje manj vina.

Slovin je pred dvema letoma prekinil 9-letno sodelovanje z ameriško tvrdko Munson Show Co, prek katere je v vseh teh letih uspel prodati le 15 milijonov litrov vina, v zadnjem času pa se je prodaja vina celo zmanjšala.

Ameriški koncern »The Coca Cola Company« ima, razumljivo, tudi svoj

interes v sodelovanju s Slovinom. Samo s prodajo koncentrata Coca-Cole so lani iztržili v Jugoslaviji 4 milijone dolarjev, proizvodnja te in še nekaterih brezalkoholnih pijač pa se v Slovinovih obratih nenehno povečuje. Računajo, da bodo že leta 1990 v Jugoslaviji prodali 656 milijonov steklenic.

(Dnevnik)

MODERNI IKARUS

Letenje je želja slehernega človeka. Marsikdo jo uresniči na tak ali drugačen način; eden od teh načinov je tudi letenje z zmaji. Skoraj gotovo je to najbolj neposreden način letenja, ki se je pri nas močno razširil v zadnjih letih.

Zamisli o takem letenju pa niti ni tako mlada. Že pred nekaj stoletji so jo različni umci in modreci razvijali, pa tudi prva jadralna letala močno spominjajo na današnja leteča deltarila. Sploh pa ni moj namen pisati o razvoju samih zmajev, oziroma zmajarstva na sploh. Rad bi le malo podrobneje predstavil razvoj te zvrsti letenja na Tolminskem.

Most na Soči je znan po svojih naravnih lepotah, arheoloških izkopanih in v zadnjem času tudi po turistično atraktivni prireditvi »Noč na jezeru«. Na tej prireditvi so se poleg drugih športnikov pred petimi, šestimi leti pojavili tudi letalci z zmaji. Le-ti so s svojimi poletji s tisoč šestdeset metrov visokega vrha Kobala nad Ljubinjem navduševali množico gledalcev, ki se je zbrala na pristajalnem mestu ob jezeru. To so bili pionirji zmajarstva v Sloveniji in Jugoslaviji.

Med to množico gledalcev je bilo tudi veliko mladih fantov, ki niso samo z navdušenjem gledali letalcev in jim ploskali. Zanimali so se prav za vsako podrobnost. Od tega, kako je ta letalna naprava narejena, do tega, kako se pravzaprav leti. Pri tem so bili neutrudni in marsikateremu letalcu so s kopico vprašanj zrahljali živce. Nekaj od njih pa nas je takrat prav tiho v sebi zatrdno sklenilo, da bomo tudi mi tako leteli in prav nič nas ni moglo od tega sklepa odvrniti.

Toda prava trnova pot oranja ledine v tem športu se je šele pričela. Preveč bi se to pisanje zavleklo, če bi naštevval vse probleme in težave, ki so nas pestile v obdobju od prvega navdušenja nad takim letenjem, do končne izdelave prvega lastnega zmaja. Naj za ilustracijo le naštejemo nekaj najbolj perečih: na razpolago nismo imeli dovolj kvalitetnih materialov. Pot do njih je vodila v tujino, težko je bilo dobiti ustrezne načrte. Pri izgradnji so se pojavile določene konstrukcijske napake itd. Malo lažjo, pa zato dražjo pot pa so imeli tisti kolegi, ki so že leteli in kupili izdelanega zmaja. No, tako ali drugače, volje do letenja nam ni zmanjkalo in kmalu smo že razpenjali te letalne naprave na manjših vzpetinah v bližini domačih krajev. Prvi začetki letenja so bili sila nerodni in včasih tudi malo boleči. Poznalo se je, da nam manjka nekdo, ki bi nam strokovno razložil vso stvar, oziroma nas vpeljal med mojstre prostega letenja. Mladostna zagnanost in elan pa sta nadoknabila pomanjkanje znanja, čeprav včasih na račun odrgrin in bušk po telesu.

Rezultati tega zagnanega dela so se kmalu pokazali. Že na naslednji prireditvi »Noč na jezeru« so leteli že prvi »domači« tolminski letalci, ki so se prav lepo odrezali. Ta nastop je dal še večji elan tudi tistim, ki smo z izdelavo in učenjem malo zaostajali in sodimo v tako imenovano drugo generacijo »zmajarjev«, kakor nas v žargonu radi ljudje imenujejo. Pot navzgor je bila strma in uspešna. V lepih poletnih dnevih se marsikateremu prebivalcu Tolmina pogled ustavi kakih štiristo, petsto metrov visoko nad mestom, kjer se dobesedno sprehajajo po zraku letalci z zmaji in v elegantnih zavojih lovijo termične stebre, da bi se čim dalj časa obdržali v zraku in se povzpeli čim više. Iz dneva v dan nas je več in smo vedno kvalitetnejši in imamo sposobnejše letalne naprave. Le-te pa omogočajo vedno boljše in predvsem varnejše letenje.

Če se zopet povrnem za kakšno leto dni nazaj, lahko rečem, da se je z večevanjem števila letalcev vedno bolj kazala tudi želja po organiziranem letenju. Čutili smo potrebo po neki vrsti društva, v katerem bi se lahko združevali, se pogovarjali, prenašali izkušnje na mlajše in snovali načrte za v bodoče.

No, rešitev se je kmalu pokazala. Organizirali smo se kot ena izmed sekcij v okviru Posoškega aerokluba. Kot sekcija imamo svoja pravila delovanja in plan dela, po katerem skušamo uresničiti čimvečje število poletov in zagotavljati čim večjo varnost letenja. Poudariti moram, da nam je predvsem

varnost prva in glavna misel pri letenju.

Čeprav marsikateri stranski opazovalec razvoja te vrste dejavnosti še vedno gleda na vso stvar s precejšnjim nezaupanjem, se lahko pohvalimo, da doslej nismo imeli nesreče, v kateri bi si letalec, razen odrgnin, prizadel kakšne hujše poškodbe. Upam, da nam bo to uspevalo tudi v bodoče. Hkrati pa skrbimo tudi za šolanje novih letalcev. Zavedamo se, da bomo lahko le z organiziranim šolanjem uspevali varno vpeljati med mojstre letenja še marsikatero mladeniča ali mladenko, saj se tudi dekleta že ukvarjajo s tem športom.

— Za nameček pa še opis leta, ki ga je letalec takole zapisal; »To je čudovito. Vsi ti prostrani gozdovi, ki se kar odpirajo pod tabo. Pa vsa ta polja in vasi. Na cesti so avtomobili samo drobne pikice, ki se premikajo. Okoli tebe se sprehajajo po zraku kanje in nekam nezaupljivo gledajo na tega velikega ptiča, ki se je kar nepričakovano vrnil v kraljestvo sinjih višin. Kar ne moreš se zadržati, da ne bi zavrnikal in s tem predramil tišine in piša vetra, ki ti enakomerno vije okrog ušes. Pa kaj bi vse to govoril, poskusi sam!« Res je. Težko je opisati vsa ta doživetja; letenje je treba enostavno doživeti.

Pa kaj bi toliko govoril in razlagal. Neko lepo sončno nedeljo, ko se ne boste mogli odločiti, kam bi šli na izlet, pridite k nam, na Tolminsko, v objem temno zelene Soče in vršacev okoli nje, verjemite mi, ne bo vam žal. Res je lep ta košček naše ožje domovine, sem pa tja pa se včasih še malo ozrite po nebu. Ni vrag, da ne bi zagledali v zraku zmaje elegantnih oblik in pisanih barv, ki se tiho in ubrano v lepih zavojih spuščajo proti nižavam. Če se boste navdušili za ta šport, pa vam je na razpolago šolski zmaj in inštruktor, ki vas bo vpeljal v prve skrivnosti prostega letenja.

(Dan)

BAKROVA RUDA PRI CERKNEM

Najnovejše geološke raziskave so pokazale, da imamo v Sloveniji velika nahajališča bakrove rude. Poleg že znanega nahajališča v Škofjem, v bližini Cerknega, v katerem je 1,266.000 ton rude, so namreč geologi pri iskanju urana odkrili dve novi, neprimerno večji nahajališči.

Kot je znano, so pri Cerknem bakrovo rudo kopali že pred 120 leti, vendar so deset let kasneje zaradi splošne gospodarske krize dela v celoti ustavili. Izkoriščanje so med drugo svetovno vojno obnovili Italijani, po vojni pa smo ocenjevali, da so zaloge premajh-

ne, in s to proizvodnjo nismo nadaljevali.

Šele zadnje geološke raziskave so pokazale, da so na tem območju pravzaprav zelo velika nahajališča. Bakrova ruda, ki leži v takoimenovanih grōdenskih plasteh in bi jo bilo torej mogoče izkoriščati le z jamskim kopom, je precej bogata, saj vsebuje 0,97 odstotka bakra, medtem ko ga v Boru le 0,46 odstotka. Je pa v tej rudi precej manj srebra in zlata, 3,1 oziroma 0,2 grama na tono pridobljenega bakra.

V idrijskem rudniku živega srebra so že izračunali, koliko bi veljale nadaljnje raziskave in komercialno izkoriščanje. Za raziskave z globokim vrтанjem bi potrebovali 150 milijonov, za odprtje rudnika in flotacijo pa bi stroški po grobi oceni znašali približno 220 milijonov dinarjev.

Glede na to, da v Sloveniji zdaj porabimo 10 do 11 tisoč ton bakra na leto, že čez pet let pa ga bomo 16 tisoč ton, ter da ta kovina postaja vse dražja, je vest o odkritih nahajališčih več kot prijetna.

Izvršilni odbor splošnega združenja črne in barvaste metalurgije in livarn je sklenil, da je treba nadaljnje raziskave vključiti v prihodnji srednjeročni

načrt, z zadevami v zvezi z ureditvijo financiranja pa naj bi se ukvarjala idrijski rudnik in mariborska livarna.

(Delo)

SLIKE DVEH AVTORJEV

V Pilonovi galeriji v Ajdovščini sta razstavljala dva slikarja — Jean Vodaine in Walter Bianchi. Oba povezujejo s Slovenijo in posebej še s Primorsko kar najtesnejše vezi.

Oba sta neke vrste »naše gore lista«. Prvi, JEAN VODAINE, s slovenskim imenom VLADIMIR KAVČIČ, se je rodil v Čiginju pred 59 leti, drugi, WALTER BIANCHI pa pred 83 leti v Ajdovščini. Za oba je tudi značilen nemiren duh, ki ju je gnal daleč po svetu, v katerem sta okusila dobro in slabo.

Jean Vodaine je bil strojnik, tajnik v pariški založbi, obratovni računovodja, elektrikar, težak pri visokih pečeh v Thionvillu, vsa leta pa je živel za poezijo. V kleti svojega pariškega stanovanja je pisal pesmi in tiskal razne tekste, predvsem pa tekste svojih prijateljev na starih tiskarskih strojih, ki jih je dobil med železom.



Cerkno — kraj, ki se čedalje bolj razvija

Likovna akademija v Metzu, na kateri je Vodaine poučeval štiri leta, je dala priznanje njegovi svojevrstni tehniki umetniškega tiska. Bil je tudi založnik in je osnoval več revij za poezijo, med drugim tudi revijo Dire. Dvanajsta številka te revije iz leta 1970 je bila posvečena v celoti slovenski pesniški besedi — prevode pesmi je oskrbel Venó Pilon, njegov prijatelj, ki ju je poleg pesniškega in slikarskega dela združila tudi ljubezen do rodne zemlje.

Walter Bianchi je rastvil v Ajdovščini akvarele, gvaše in risbe. Tudi njega je nemirno življenje premetavalo po raznih mestih Evrope in po raznih službah. Iz rodne Ajdovščine ga je pot zanesla najprej na srednjo šolo v Gorico, nato se je vpisal na univerzo — naravoslovje in filozofija — na Dunaju, se spet vrnil v Ajdovščino, bil vpoklican v vojsko, kjer se je za las ognil kaznim po uporu v Judenburgu, po 1. svetovni vojni se je spet vpisal na univerzo, tokrat ljubljansko, nato ga je pot spet zanesla na Dunaj pa v Trst, kjer se je udinjal kot korespondent, kmalu pa je to službo pustil in postal poklicni plesalec v Opatiji, nato menažer plesalcev, vmes se je vrnil

v Ajdovščino, pa spet v Ljubljano, kjer je dokončal študij naravoslovja in filozofije. Od tu je odšel kar na slepo v Pariz pa v Švico, kjer je ostal dlje časa. Tu je začel izdelovati sončnike za luči in jih uspešno prodajal. Potem je odšel v Pariz in tam ostal kar deset let. V tem času je izdeloval priljubljene senčnike za G. Merciera, ta pa jih je leta 1937 tudi razstavil na svetovni razstavi, ki je bila tega leta v Parizu. Ko so se nad Evropo zgrnili težki oblaki 2. svetovne vojne, se je zatekel v rodno Ajdovščino, se nato zaposlil kot prevajalec v goriški bolnišnici, po vojni pa spet odšel s trebuhom za kruhom in se dokončno umiril v Ljubljani, kjer tudi sedaj živi. Od vseh zaposlitev se je vse življenje bolj ali manj preživljal z izdelovanjem in poslikavanjem senčnikov za svetilke, razen tega pa je začel tudi samostojno risati in slikati.

(Primorske novice)

SLOVENSKA KRI V AVSTRALSKI LEPOTICI

Vsak dan nimamo priložnosti, da bi se spoznali z avstralsko lepoticó, ki je tudi uradno priznana za tako in v kateri teče slovenska kri. Naše gore list, bi lahko rekli, pa čeprav se je Roma Pesce, «Miss Australia Charity Queen», rodila pred 19. leti v Melbourneu in tam preživela vse svoje otroštvo in mladost. Dejstvo pa je, da je njena mama Antonija Čufar iz Bazovice pred 23 leti zapustila rodno vas in šla z možem s trebuhom za kruhom v daljno deželo, kjer se je obetal boljši zaslužek. Sedaj je prišla tudi hčerka Roma Pesce, ki jo v Avstraliji poznajo domala vsi. Roma je v Evropi na nekakšnem nagradnem potovanju, pred dnevi je bila v Rimu, sedaj si je ogledala rodno vas svoje matere, čez nekaj dni pa jo bo pot zanesla še v Švico, Španijo, Francijo in Singapur, nakar se bo vrnila v svoj rodni kraj Melbourne, kjer bo spet nadaljevala s službo v nekem turističnem uradu.

Ko smo obiskali Romo v Bazovici, kjer je gost strica, smo jo najprej vprašali, kako se počuti v vlogi avstralske lepoticice. Dejala je, da se v njenem življenju ni nič spremenilo, čeprav ji je naslov »miss« v veliko zadoščenje, ker je tako lahko pomagala potrebnim ljudem in handicapiranim otrokom. Bralcem je treba namreč pojasniti, da »Australia Charity Queen« ni tista kraljica lepote, kot si jo predstavljamo v tradicionalnem pomenu. Gre za kraljično, biti mora vsekakor lepoticica, ki jo izberejo iz vrst 30 deklet, pripadnic posameznih narodnostnih skupnosti, ki živijo v

Avstraliji in ki zastopajo svoje narode na človekoljubnem tekmovanju — dodeliti podporo handicapirancem. Roma Pesce je bila predstavnica klubov oziroma krožkov italijanske skupnosti, proglasilo so jo za najlepšo v državi Victoria (septembra lani), oktobra pa še za najlepšo dobrodelno kraljico Avstralije. Vsekakor je to naslov, ki dela Romi čast, ne samo zaradi njene lepote, ampak tudi zaradi njenih žlahtnih čustev.

Romo smo tudi vprašali, če name-rava kaj s filmsko kariero. Na to nam je odgovorila, da je zvezdnitvo ne zanima, rada bi opravljala poklic manekenke, kot že pred časom. Seveda bo na natečajih za »dobrodelno kraljico — lepoticó« še sodelovala in tudi če ne bi bila več izvoljena, bi vseeno nadaljevala z delom v prid potrebnim. Roma nam je tudi povedala, da name-rava spet v naše kraje prihodnje leto, in sicer na poročno potovanje. Tudi starši njenega bodočega soproga so iz teh krajev (iz okolice Sežane), zato je mik slovenske zemlje toliko moč-njši. Ob koncu kratkega razgovora nam je Roma dejala, naj pozdravimo še vse čitatelje Primorskega dnevnika in izrazila upanje, da se bo prihodnjič dalj časa zadržala v Bazovici.

(Primorski dnevnik)

SPODBUDNE PRIMERJAVE

Statistika je zabeležila, da je obiskalo slovenska naravna zdravilišča v letošnjem prvem polletju 17 odstotkov več gostov kot lani v enakem obdobju, medtem ko se je število nočitev povečalo za 9 odstotkov. Na povečanje so prav gotovo vplivale nove zmogljivosti in večje povpraševanje za zdraviliško ponudbo.

Terme Čatež (Čateške Toplice) so izkazale ob polletju več kot podvojeno število gostov in za 8 odstotkov več nočitev kot lani v prvih šestih mesecih. Nove zmogljivosti so tudi v tem kraju povzročile nekatere značilne premike v strukturi gostov, v dobi bivanja itd. Podatki povedo, da se je med gosti zelo povečalo število samoplačnikov, kar pripisujejo splošni skrbi ljudi za lastno zdravje. Terme Čatež imajo že štiri petine samoplačnikov.

Vse te spremembe se kajpak odražajo v tujskem prometu, saj so v Čatežu zabeležili celo za 120 odstotkov več tujih gostov in za 144 odstotkov več nočitev kot v lanskem prvem polletju. Te »visoke« številke kajpak še ne potrjujejo, da so nove zdraviliško turistične zmogljivosti rezervirane le za tujce, saj se je znatno povečalo tudi število domačih gostov.

(Dolenjski list)



ZDRUŽENI V BOJU

O DELU LJUBLJANSKEGA ONKOLOŠKEGA INŠTITUTA

Rojstvo današnjega Onkološkega inštituta v Ljubljani sega v leto 1937. To je bil čas, ko so naraščajoča obolenost za rakom, problemi zdravljenja te bolezni, zlasti pa razvoj radioterapije, začeli pritegovati posebno zanimanje nekaterih slovenskih zdravstvenih strokovnjakov.

Zamisel o ustanovitvi posebne rentgenske terapijske postaje pri ženski bolnišnici se je pravzaprav rodila že leta 1929, dve leti pozneje pa je primarij dr. Josip Pogačnik v dnevnem časopisju pozival, da bi v ljubljanski bolnišnici ustanovili oddelek za zdravljenje z radijem kot samostojni inštitut. Po brezuspešnih prošnjah na tedanje pristojne organe za nabavo radija, ga je dr. Pogačnik nabavil iz lastnih sredstev.

Minevala so leta in končno je najbolj vnetemu pobudniku kirurgu dr. Josipu Cholewi (v brežiški bolnišnici, kjer je bil primarij, je že leta 1920 ustanovil onkološki eksperimentalni laboratorij) uspelo uresničiti zamisel o posebnem zavodu za rakave bolezni. Inštitut je bil uradno ustanovljen leta 1937 z odlokom tedanje Dravske banovine, s katerim je dobil naziv Banovinski inštitut za raziskovanje in zdravljenje novotvorb. Njegov prvi vodja je bil dr. Josip Cholewa.

Svoje bivališče je zavod dobil v adaptiranih prostorih nekdanje »šempetrske kasarne«, bolnike pa je začel sprejemati 1. avgusta 1938. Sprva ni bilo v njem mnogo prostora: imel je le 28 bolniških postelj, 2 terapijska rentgenska aparata, majhno količino radija, odkupljeno od dr. Pogačnika, 1 operacijsko sobo, laboratorij, osebja pa 24.

Po podatkih dr. Božene Ravniharjeve, direktorice današnjega Onkološkega inštituta, povzemamo, da je medvojno obdobje delo inštituta precej prizadelo in okrnilo, že zaradi razkosnosti slovenskega ozemlja na področja treh okupatorjev, pridobil pa je v tem času nekaj novih prostorov. Od osebja jih je nekaj odšlo v partizane ali pa so bili odpeljani v internacijo, prišlo pa je nekaj novih zdravnikov, beguncev s Štajerskega. Zanimivo je, da so že tedaj glede na potrebe, za-

čeli misliti na gradnjo novega inštituta in že izdelali zanj osnovne načrte.

»Boj za življenjski prostor se zares kot rdeča nit vleče skozi vso zgodovino inštituta, vse od njegovega začetka do danes,« pravi dr. Ravniharjeva.

POVOJNA RAST ONKOLOŠKEGA INŠTITUTA

V povojnem obdobju, ko je bila celotna stavba »šempetrske kasarne« dana na voljo medicinski fakulteti, je inštitut dobil nekaj novih prostorov, tako da je lahko zvišal število postelj na 90. Sprva je bil združen z rentgenskim zavodom, ko pa se je na medicinski fakulteti decembra 1947 ustanovila katedra za onkologijo in radioterapijo, se je inštitut preimenoval v Onkološki inštitut, njegovo vodstvo pa je prevzel do svoje upokojitve prof. dr. Leon Šavnik.

V tem času so prišli v inštitut štirje mlajši zdravniki — torej že druga generacija. Vso pezo obnove, krepitve in modernizacije je do leta 1952 nosilo vsega 7 zdravnikov, ko je postopoma začela prihajati na inštitut že tretja zdravniška generacija.

Za obdobje 1952—1960 je značilen predvsem močan razvoj specializiranih strokovnih dejavnosti. Prišli so strokovnjaki, ki so se že lahko povsem posvetili posameznim strokam, na primer radioterapiji, radiofiziki, radioizotopni diagnostiki in terapiji, radiobiologiji, citologiji, epidemiologiji... Vse to je bilo zdaj možno zaradi novih prostorov, tako da je bilo v tem času na voljo že 145 postelj.

V tem času se je še zlasti razmahnila radioterapija; inštitut je dobil sodobnejše aparature za globinsko obsevanje, od katerih velja posebej omeniti pospeševalnik betatron 31 Me V, ki ga je preskrbel Institut Jožef Stefan. S tem pospeševalnikom, prvim v Jugoslaviji, so začeli obsevat bolnike že leta 1955. Spomina vredno je to leto tudi zato, ker sta tedaj prvi dve zdravnici opravili specialistični izpit iz radioterapije v inštitutu, kar je pomenilo ustoličenje radioterapije kot samostojne panoge medicine v Sloveniji.

Obdobje do leta 1973 obeležujejo:

osamosvojitve inštituta in oblikovanje samoupravljanja, razmah raziskovalne dejavnosti, boj za gradnjo novega inštituta in prostorska razširitev.

Po osamosvojitvi leta 1961 je inštitut doživel razcvet in začelo se je najbolj dinamično obdobje njegovega razvoja. »Samostojno in prožno razpolaganje z našim dohodkom je omogočilo, da smo brez odlaganja vlagali sredstva za potrebe našega strokovnega in raziskovalnega razvoja, predvsem seveda v kadre in opremo,« pravi dr. Božena Ravniharjeva, ki je bila januarja 1964 imenovana za direktorico inštituta in te posle opravlja še danes.

Zavoljo uspešne raziskovalne dejavnosti je republiški sekretariat za raziskovalno delo in visoko šolstvo priznal leta 1964 Onkološkemu inštitutu status znanstvenega zavoda. Povsem upravičeno, saj je bilo v njem vedno več doktorjev znanosti (do leta 1978, ko je inštitut slavil štiridesetletnico obstoja, jih je bilo že 19), magistrov, 13 sodelavcev inštituta pa ima danes visokošolske nazive. Onkološki inštitut v Ljubljani se tudi vključuje v mednarodne raziskave. Tudi Register raka za SR Slovenijo že od začetka prispeva s svojimi podatki k pregledom in analizi incidence rakavih bolezni v svetu, INDOK služba pa je vključena v mednarodni avtomatizirani informacijsko-dokumentacijski sistem SABIR.

NUJA PO RASTI

Onkološki inštitut v Ljubljani sta rodila potreba in spoznanje, da se je moč uspešno bojevati proti raku edino z združevanjem znanja in orožja vseh medicinskih panog, ki jih zadeva ta bolezen, in le če so pri tem hkrati zajeti vsi vidiki tega boja: raziskovanje, preprečevanje, zgodnje odkrivanje, razpoznavanje in zdravljenje te bolezni ter rehabilitacija in druga potrebna oskrba rakavih bolnikov.

V dvainštiridesetih letih svojega obstoja je nedvomno opravičil svoj obstoj, saj je nudil pomoč tisočem, ki so se zatekli vanj. Žal je obolelih vedno več, Onkološki inštitut pa je v vedno hujši prostorski stiski.

Že leta 1961 je bila narejena stro-

ZOPER RAKA

SKLAD ZA GRADNJO
ONKOLOŠKEGA
INŠTITUTA V LJUBLJANI

kovna programska zasnova za zidavo novega poslopja. Izdelani so bili že tudi glavni načrti, lokacija zagotovljena, investicijski program za gradnjo pa je bil predložen Skupščini SR Slovenije v odobritev.

»Skratka, bili smo tik pred tem, da zasadimo lopate, ko bi ne prišlo do reformnih finančnih omejitev,« pravi dr. Ravniharjeva. Brez denarja ni šlo, pač pa so si morali pomagati drugače: z zasilnimi barakami, adaptacijami sta-

rih poslopij v bližini (nekdanja glu-honemnica)...

In tako je Onkološki inštitut v Ljubljani na željo posameznikov, delovnih in drugih organizacij izraženo v pis-mih, telefonskih in ustnih pogovorih, ki so želeli prispevati za njegovo grad-njo ustanovil

Tako je bila dana možnost vsem, ki so hoteli prispevati denar za čim-prejšnjo gradnjo inštituta, da to tudi store.

Od leta 1965, ko je bil sklad usta-novljen, so tisoči darovali denarne zneske, ki so jih zmogli, v najpleme-nitejši namen. Vedno več je tudi daro-valcev, ki darujejo denar Onkološke-mu inštitutu namesto venca na grob umrlega sorodnika, prijatelja ali znan-ca. Tako so posamezniki in delovne organizacije v Sloveniji zbrali od usta-novitve sklada pa do letošnjega febru-erja 40,613.426 dinarjev. S tem denar-jem je Onkološki inštitut kupil nekaj prepotrebni aparatov, adaptiral ope-racijski blok, kjer so bile vse inštala-cije v zelo slabem stanju, pa saniral nekaj najnujnejših prostorov, v kate-rih so bolniki in laboratoriji.

Seveda denar, ki je bil zbran doslej, še zdaleč ne zadostuje za zidavo tako potrebnega poslopja, a je pomemben delež v skupnem boju zoper najhujšega sovražnika.

Slovenija ima tudi svoje društvo za boj proti raku. Deluje že osmo leto, njegove najpomembnejše naloge pa so,

— da prispeva k popularizaciji in razvoju boja proti raku,

— da sodeluje pri zdravstvenem prosvetljevanju in vzgoji ljudstva,

— da sodeluje pri vzgoji in strokovnem dvigu zdravstvenih, pedagoških in družbenih delavcev,

— da sodeluje pri znanstveno-razi-skovalnem delu,

— da je lahko pobudnik zakono-dajnih ukrepov v boju proti raku

— in da krepi sodelovanje z drugimi organizacijami v državi in ustreznimi organizacijami v tujini.

Tudi slovensko društvo zbira denar za boj proti raku; največ ga je bilo namenjenega doslej za gradnjo Onko-loškega inštituta, sicer pa se tako zbran denar troši tudi za zdravstveno in strokovno izpopolnjevanje, propa-gando in informiranje. Poseben način zbiranja denarja je »novoletna akcija« — zbiranje denarja, ki bi ga sicer posamezniki in kolektivi vložili v no-voletne čestitke, njihova imena pa so potem objavljena v rubriki darovalcev v slovenskih časopisih.

Leta 1975 je Društvo SR Slovenije za boj proti raku sprejelo mandat koordinacijskega odbora vseh tovrst-nih društev v Jugoslaviji; na lanskolet-nem skupnem sestanku pa je bilo do-govorjeno, da naj še nadalje ostane Ljubljana sedež koordinacijskega od-bora vseh jugoslovanskih društev in organizacij, ki se bore proti raku.



Operacija (foto: Janez Zrnc)

Jagoda Vigele

njega leta, bo veljala približno milijon dinarjev. Več milijonov bo vredna tudi oprema, ki jo bodo montirali prihodnje leto. V novi tovarni bodo proizvajali čistilne naprave in transportne trakove, zaposlili pa bodo okoli 150 delavcev.

V NOVI GORICI so odkrili spomenik Borisu Kidriču, velikemu slovenskemu borcu za mir in neuvrščenost. Titove besede, vstavljene v kamen in izrečene ob smrti Borisa Kidriča, so resnica: Tvoj neugasljivi plamen revolucionarja in rodoljuba bo z vsjo močjo plamenel tudi po tvoji prezgodnji smrti v srcih sedanjih in bodočih pokolenj.

Neutrudni arheologi, ki že nekaj mesecev raziskujejo zemljišče, kjer bo stala nova poslovna hiša v ORMOŽU, odkrivajo vedno nove zanimive prazgodovinske najdbe. Gre za fragment večje obredne posode, najbrž krožnika, na katerem sta lepo vidna dva kroga in stiliziran kljukasti križ, ki je prazgodovinskemu človeku pomenil simbol sonca. Našli so tudi figuro račke in precej miniaturnih posodic.

Poprečno pripravijo v perutninskem kombinatu Pivka v PIVKI dnevno za prodajo 43.000 piščancev. To pomeni, da gre vsak dan na pot okrog 20 tovornjakov, ki obiskujejo nekaj čez 300 kooperantov od Gorice do Bakra. Nekaj mesa pripravijo tudi za izvoz, trenutno za Jordanijo, enodnevnji piščanci pa z letali potujejo v Iran, Kuvajt in Libijo.

V Javorju v PIVKI je pred kratkim pričela delati nova žaga z letno zmogljivostjo 60.000 kubičnih metrov hlodovine. V osmih urah lahko žaga razreže 250 kubičnih metrov hlodovine. Žago so zgradili v letu dni, veljala pa je 140 milijonov dinarjev.

Na PONIKVAH na Šentviški planoti so izročili namenu gasilski dom. Domači gasilci so v gradnjo vložili znatna finančna sredstva in prostovoljnega dela.

V POLZELI deluje pevsko društvo upokojencev, ki se je pred kratkim preimenovalo v mešani pevski zbor Svoboda. Zbor je več let požrtvovalno vodil Cvetko Jagrič, priznani pevovalja in organist, ki je umrl pred nekaj meseci. Za njim je njegovo delo prevzel Stanko Novak. V zboru poje tudi naša dolgoletna naročnica Pavla Turnšek, katere dva otroka živita na tujem, sin v Švici in hčerka na Švedskem.

Moški pevski zbor iz PREBOLDA je s samostojnim koncertom proslavil 60-letnico zborovskega petja v Preboldu. Na koncertu sta nastopila še pionirski in mladinski pevski zbor, pevcem pa so ob koncu podelili zlate, srebrne bronaste Gallusove značke.

Gradnja novega doma učencev v

PORTOROŽU dobro napreduje in zdaj ni bojzani, da bi ne bil gotov do roka, to je do novembra letos. Portoroški dom gradijo iz sredstev, ki jih v republikli zbirajo namensko za gradnjo takšnih domov, in je že 24. tak objekt v Sloveniji. Nova stavba bo imela prostor za 240 učencev srednjih šol. Hkrati z domom gradijo tudi skupne objekte — kuhinjo, kotlovnico in pralnico.

Na Bledu in v Gorjah so krajani z velikim zadovoljstvom sprejeli vest, da doline RADOVNE ne bodo uporabljali kot vodni zbiralnik. Pri tem je tudi domače društvo za varstvo okolja opravilo svoje in v veliki meri opravičilo svoj obstoj.

V ŠEMPASU pri Novi Gorici so predali namenu osnovno šolo s telovadnico in otroški vrtec. Novi objekt, ki ima 14 učilnic in 4 igralnice, je veljal 150 milijonov dinarjev, zgrajen pa je bil s samoprispevkom, ki ga prebivalci novogoriške občine plačujejo že od leta 1975.

Na VOLARJIH so odprli nov otroški vrtec, v katerem bo v organiziranem varstvu 25 malčkov, vsega pa bo v petih osrednjih vrtcih ter sedmih zunanjih oddelkih vključeno v vrstvo 42 odstotkov vseh otrok v občini. Pri gradnji so bili zelo prizadevni tudi domačini, ki so 665 ur delali prostovoljno. S prostovoljnim delom pa nameravajo tudi urediti igrišča.

Ob 100-letnem jubileju godbe naphala ZABUKOVICA so tamkajšnji organizatorji pripravili vrsto prireditev. Ob tej priložnosti so izdali tudi spominske značke in brošuro, v kateri je zapisana zgodovina tega ansambla.

Največji jugoslovanski proizvajalec gospodarskih vozil — tovornjakov — Tovarna avtomobilov v MARIBORU je lansko leto prodal kupcem v tujini za 29 milijonov dolarjev vozil in motorjev za vozila. Še posebno pomembno je dejstvo, da mora TAM za potrebe svoje proizvodnje uvoziti le 8 odstotkov vseh potrebnih materialov.

V MARIBORU je bilo 10. jubilejno srečanje lutkovnih skupin Slovenije, na katerem je 15 skupin prikazalo svoje dosežke v minuli sezoni. Zlasti razveseljiv je bil prispevek mladih lutkarjev iz vrtcev.

Na MATAJURJU že drugo leto na golo sekajo površino 25 ha gozda slabše kakovosti in spravljajo po 15 km novih gozdnih poti les v dolino. Očiščene površine sproti pogozdujejo z macesnovimi in borovimi sadikami.

Podjetje Gostol v NOVI GORICI bo z najsodobnejšo tehnologijo opremilo največjo pekarno v Jugoslaviji, ki jo gradijo v Sarajevu. Le-ta bo proizvedla dnevno od 80 do 100 ton kruha.

V TOLMINU so dogradili novo pekarno. Tolminska občina potroši

Zlatarna v CELJU, ki preusmerja svojo proizvodnjo tudi za potrebe gospodarstva in zdravstva, potrebuje vedno več surovin, predvsem zlata in srebra. Doslej so letno predelali dve toni zlata in 35 ton srebra. V letih od 1981 do 1985 pa naj bi letno predelali že 4 tone zlata in 80 ton srebra. Ker Slovenija nima teh surovin, se Zlatarna v Celju dogovarja o skupnih intervencijah, raziskavah in boljšem izkoriščanju rudniških zmogljivosti v rudnikih Toranica, Bučim in Plavica-Zlatica. Skupaj z Rudisom proučujejo tudi možnosti sodelovanja pri projektu izkoriščanja rudnika zlata v Gvajani.

Gasilci v DOMŽALAH praznujejo letos stoto obletnico svojega obstoja, ki jo potrjuje tudi ohranjena dragocena listina, v kateri so v nemškem zapisana pravila novoustanovljenega društva. Gasilsko društvo Domžale, ki ima danes v svojih vrstah 60 članov in 50 pionirjev ter mladincev, bo visoki jubilej obeležilo z vrsto prireditev.

V koprsko pristanišče je prvič priplula ladja piranske Splošne plovbe Bočna. Ob tej priložnosti so v KOPRU ladjo, ki je veljala 150 milijonov dinarjev, tudi uradno krstili. Slovesnosti so se udeležili tudi predstavniki, občine Mozirje in vasice Bočna, po kateri se imenuje ladja. Nova ladja je namenjena za prevoz hlodovine iz zahodne Afrike.

Na mednarodni licitaciji je Hidromontaža iz MARIBORA v hudi mednarodni konkurenci dobila posel pri gradnji petrokemijskih objektov v Libiji. Hidromontaža bo s približno 400 delavci iz Jugoslavije, Libije in Pakistana v dveh letih opravila elektromontažna dela in montirala avtomatske naprave v objektih za proizvodnjo etilena. Novo gradbišče v Libiji je deveto gradbišče Hidromontaže v tujini. Njeni delavci delajo že na gradbiščih v ZR Nemčiji, NDR, Venezueli in Pakistanu.

V MURSKI SOBOTI so položili temeljni kamen za novo tovarno kovinske opreme. Tovarno bodo gradili v neposredni bližini obstoječe dvorane mehaničnih obratov. Novogradnja s površino 2.400 kvadratnih metrov, ki bi naj bila pod streho do konca letoš-

JUGOSLOVANSKI OLIMPIJEC IZ KANADE

KRANJ — Še pred kratkim nihče ni vedel za Henrya Vehovca, Slovenca iz daljnega Toronta v Kanadi. Nihče tudi ni vedel za njegov cilj — plavati na olimpiadi za barve njegove domovine — Jugoslavije. Sedaj pa je v Kranju, trenira s plavalci kranjskega Triglava, počasi spoznava Slovenijo in je še vedno trdno odločen uspeti.

»Rodil sem se v Hamiltonu, starša sta oba Slovenca s Primorske oziroma iz Žužemberka. Rojen sem bil leta 1958, plavati pa sem začel precej pozno, s 17 leti. Pozimi sem treniral na univerzi, poleti pa v klubu,« je v odlični slovenščini začel simpatični Henry.

— Kako je prišlo do odločitve, da poskusiš na olimpiadi?

»Oče je že pred letom o tem govoril z zveznim kapetanom Mitjom Prešernom in tudi sam sem dosegal take rezultate, da sem lahko računal na uvrstitev na olimpiado. Plavam prsni slog in sicer računam na uspeh le na 100 metrski progi. Moj najboljši rezultat je 1:06,9 kar bi bil jugoslovanski rekord. Zavedam se tudi, da sem v Bergamu plaval pod možnostmi in bom to s treningi skušal odpraviti.«

— Če primerjaš tukajšnji način dela s treningom v Kanadi ali opaziš bistvene razlike?

»Doma sem treniral pri svojem tre-

namreč dnevno od 6 do 7 ton kruha, v novi pekarni pa bodo pekli tudi peciva z daljšim rokom trajnosti.

Tovarna Gorenje v VELENJU, ki zaposluje 17.000 delavcev, načrtuje za letos izvoz v vrednosti 132 milijonov dolarjev. Za uvoz reprodukcijskega materiala pa bodo predvidoma porabili le 90 odstotkov vrednosti takšnega uvoza.

Največja pridobitev lanskega leta v VOGRSKEM je urejeno križišče ob združnem domu in obnovljena cesta, ki pelje v središče vasi. Precej denarja so krajani zbrali s samoprispevkom, pomagali pa so si tudi s prostovoljnim delom. Med najpomembnejše naloge v prihodnje sodita ureditev kulturne dvorane in asfaltiranje krajevskih poti.

nerju Trevorju Tiffanyu, glavni trener pa je bil Derek Snelling. Moram pa priznati, da me je navdušil trener Jelačič, s katerim sem takoj našel stik. Mislim, da tukaj v Kranju delajo odlično, na ravni naših klubov. Sam sem plaval za najboljši klub v Kanadi in mislim, da recimo Borut Petrič spada med zares vrhunske ase, je povedal Henry o prvih vtisih o kranjskem plavanju.

»Letos sem res vse podredil športu, sem diplomiran inženir gradbeništva, toda sedaj zgolj treniram in ne delam. Imam tudi starejšo sestro, v Jugoslaviji pa sedaj živim pri stricu v Rožni dolini in vsakodnevno treniram v Kranju.«

Vedno nasmejani Henry je že opazil nekaj razlik med kanadskim in jugoslovanskim načinom življenja, čeprav sedaj misli le na plavanje. Že preizkušnje v Gradcu in Bratislavi pa bodo dale odgovor na vprašanje o jugoslovanskem olimpijcu iz Kanade.

KONJENIŠKA PRIREDITEV

V nedeljo 22. junija je bila v Ljubljani konjeniška prireditev s kasaškim jahalnim programom. Od kasaškega programa je bila najzanimivejša točka tretji tek krožne dirke Slovenije po posebnih propozicijah. V tej dirki je bil zmagovalec žrebec Dingo z vozačem Markom Slavič št. iz Ljutomera, ki je do sedaj v treh tekih nabral 36 točk. Od jahalnih točk je bila najzanimivejša dirka mesta Ljubljane, ravna galopska dirka za triletne in starejše polnokrvne angleške konje na progi 1400 m. Zmagal je konj Park, jahač Šmaguc, lastnik pa Jože Brancelj iz KK, Ljubljana. Sledilo je tekmovanje v preskakanju zaprek za memorial Igorja Korena. Skupni plasman: posamezniki — prva amazonka Rajka Jurič na kobili Parada, KK Zagreb — 36 točk, drugi je bil Miodrag Mudrič na konju Corner Boy — 30,5 točk, KK Milicioner Beograd in tretji je bil jahač Matjaž Čik na kobili Tajga, KK Ljubljana, 29 točk. Ekipa plasman: prva ekipa Zagreb, druga ekipa Beograd, tretja ekipa Ljubljana in četrta ekipa Komenda.

Jože Mejač

V juniju je v Ljubljani umrl slovenski slikar LOJZE PERKO. Rojen je bil pred sedemdesetimi leti v Starem trgu pri Ložu, slikarstvu pa se je posvetil razmeroma pozno. Najprej se je šolal pri znamenitem slovenskem slikarju Francetu Kralju in v tujini, slikarski študij pa je dokončal na beograjski likovni akademiji. Najbolj je bil znan kot krajinar Notranjske, kjer je tudi živel v Lovrencu pri Cerknici, a se je posvečal tudi drugim krajem in motivom. Ukvarjal se je tudi z ilustracijami, med katerimi je najbolj znana njegova upodobitev Martina Krpana. Ob 70-letnici je bil odlikovan z redom zasluga za narod s srebrnimi žarki.

Slovenski glasbenik prof. MARJAN LIPOVŠEK praznuje letos sedemdesetletnico. Dolga leta doslej je bil nepogrešljiv v raznovrstnih oblikah in delovanju slovenskega glasbenega življenja. Njegovo glasbeno ustvarjanje je izredno bogata žetev slovenske glasbe, od simfonične, komorne, do solistične, pesemske in zborovske. Sam je takole dejal o sebi: »Moderna glasba, ki jo imam rad, bo že našla pot, da se pretolče, medtem ko bodo enodnevni poskusi, podobno kot gole konstrukcije, sami od sebe izginili.«

Eno izmed letošnjih nagrad za slovenske prevajalce je prejela ALENKA BOLE-VRABEC. Na Gorenjskem jo dobro poznajo, saj zavzeto dela na različnih področjih kulturne dejavnosti, že dobro desetletje pa orje v slovenskem prostoru ledino španske in še posebej južnoameriške književnosti. Za poseben dosežek je žirija proglasila prevod Marquezovega romana Sto let samote.

LADKO KOROŠEC, priljubljen operni basist, je v začetku avgusta praznoval 60-letnico svojega plodnega življenja. Po upokojitvi nastopa kot občasen gost v Mariborski operi, ki ji pomaga pri vedno višjem vzponu. Basist Ladko Korošec ima izredne zasluge, da je skupaj z drugimi našimi uglednimi pevci pomagal dvigniti ljubljansko opero na dostojno mednarodno raven. Veliko je gostoval tudi v tujini, kjer je dosegel najvidnejše uspehe z nepozabnim Sančom ob Don Kihotu — Miroslavu Čangaloviću.

MISIJONARKA SIRO

NA OBISKU V LJUBLJANI JE BILA NOBELOVA NAGRAJENKA ZA MIR

Mati Tereza, lanskoletna Nobelova nagrajenka za mir, je Jugoslovanka, albanske narodnosti, rojena v Skopju 27. avgusta 1910 leta. Izhaja iz preproste družine in se je že pred mnogimi leti odločila za misijonarski poklic. Leta 1949 je v Kalkuti še s desetimi pomočnicami osnovala red »Misijonarjev ljubezni do bližnjega«. Začela je s petimi rupijami. Bilo je veliko težav. Ljudje niso mogli razumeti, kaj dela ta ženska med hinduji, toda ljubezen je premagala vse težave. Danes je njen red neposredno podrejen pa-

pežu. Ima prek 1800 sester, 800 bratov, oskrbuje 165 sirotišnic, bolnišnic in domov po vsem svetu.

Letošnje poletje je obiskala Jugoslavijo, svoje rodno Skopje, kjer je postala častna meščanka. Na povabilo ljubljanskega nadškofa Alojza Šuštarja je prišla tudi v Slovenijo, kjer so jo na Magistratu pozdravili predstavniki družbeno političnega življenja, med njimi tudi Stane Kolman, predsednik SIM in član predsedstva RK SZDL Slovenije. Predsednik skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič ji je podaril

plaketo mesta Ljubljane ko posebno priznanje za njeno nesebično humano delo in za velik prispevek pri graditvi mostov med narodi.

Mati Tereza pripoveduje:

»Prvo žensko, ki sem jo videla, sem sama pobrala s ceste. Bila je napol obžrta od podgan in mravelj. Prinesla sem jo v bolnišnico, pa niso mogli nič storiti zanjo. Sprejeli so jo samo zato, ker se nisem hotela ganiti nikamor, dokler je niso sprejeli. Potem sem odšla na občino in jim rekla, da naj mi dajo prostor, kamor bom lahko



Mati Tereza v pogovoru s predsednikom skupščine mesta Ljubljana Marjanom Rožičem (foto: Marjan Zaplatil)

MAŠTVA

spravljalja take ljudi, ker sem še isti dan naletela na več takih umirajočih na cesti. Občinski načelnik za zdravstvo me je odpeljal v tempelj boginje Kali in mi odkazal dormašalo, prostor, kjer so ljudje počivali, potem ko so opravili svoje pobožnosti v čast boginje Kali. Poslopje je bilo prazno: vprašal me je, če ga sprejemem. Iz več razlogov sem bila srečna, da sem dobila ta prostor, posebno pa zato, ker sem vedela, da je bilo bogoslužno in bogočastno središče Hindujcev. V štiriin dvajsetih urah smo prenesli tja svoje

bolnike in umirajoče, ki so bili brez vsega. Od tedaj smo po cestah Kalkute pobrali že nad triindvajset tisoč ljudi, od katerih jih je približno petdeset odstotkov umrlo.

Spominjam se tudi moža, ki sem ga našla v obcestnem jarku. Bil je poln črvov, le obraz je imel čist. Ko smo ga pripeljali k nam, v naše zavetišče, je bil poln veselja; čez tri ure je umrl v mojih rokah.

Velikokrat me sprašujejo, kakšen smisel ima reševati odpisane in umirajoče, za katere ni več nobenega upanja. Ne vem, kako bi odgovorila takim ljudem. Zame je sreča, da tudi ti ljudje začutijo človeško toplino, kanček upanja, to je nekaj, kar daje siromaštvu in bedi višji smoter nam, ki smo v službi revščine, pa zaupanje v svoje delo, v naše poslanstvo. Pri nas dobijo delo gobavci, bolni in alkoholiki, ki nimajo nič. To je človeški dotik in lažje je umreti, lažje je umirati. Sreča je tako preprosta stvar.

Gledati in poslušati mater Terezo, kako drsi s svojimi rokami kot v opomin našem razkrojenemu času, je neka posebna sreča. Besede in kretnje so preproste. Vstane in vsa je drobna in neznatna v preprostem redovniškem oblačilu in v sandalih brez nogavic. V resnici pa je ta uporna in skromna žena znala prebuditi vest sveta in pravi: »Tudi siromaštvo je del življenja, del nas. Me, redovnice, misijonarke ljubezni, potrebujemo za svoje delo takšen način življenja. Trenutno imamo v oskrbo preko 3500 gobavcev in hiše umirajočih v Afriki, Indiji, tudi v Evropi in vsepovsod po svetu. Veliko je revnih in bolnih ljudi. Nekateri imajo le krpe papirja, da si preganjajo mraz, ali spijo ob zidovih po vele mestih Rima, Londona, Pariza, New Yorka, v deželah, kjer je blagostanje na visoki ravni. Toda ljubezen in sreča nista v bogastvu. Dovolili smo abortus in s tem smo ponižali naše dostojanstvo. Ubili smo sebe. Mislim, da smo zaradi tega izgubili notranji mir.

Pri svojem delu imamo veliko ljudi, ki jim pravimo sodelavci, in od njih

želim, da bi darovali svoje roke in z njimi pomagali siromakom, in svoja srca, pa da bi ljubili bližnjega. Imamo skupine, ki pripravljajo obveze za gobavce. Pred nedavnim je prišel neki Avstrelac in rekel: 'To je nekaj zunanega; pa želim dati tudi nekaj sebe.' »Zdaj prihaja v dom za umirajoče, brije bolnike in se pogovarja z njimi. Leta 1957 smo začeli s petimi gobavci, ki so se zatekli v našo hišo, ker so bili ob delo. Niso mogli najti strehe nad glavo. Kmalu za njimi je prišel v pomoč zdravnik in je še zdaj pri nas, dr. Senn. Ta je tudi naučil sestre ravnjanja z gobavci, ker je specialist za gobavost. Med gobavci je veliko razgledanih ljudi, veliko bogatih in nadarjenih. Ko pa zbolijo, so izločeni iz družbe, izgnani iz svojih domov, od sorodnikov in zelo pogosto jih niti lastni otroci nočejo več videti.

Z upanjem lahko rečem, da smo dobili zdravilo za gobavce, posebno zdravilo in lahko jih ozdravimo že v šestih mesecih. Tudi indijske oblasti nam gredo na roko. Lahko potujemo z letali in vlaki zastoj, tudi davkov nam ni potrebno plačevati. Pomoč dobivamo z vsega sveta«, pravi mati Tereza. »Ne od organizacij, ampak od družin in posameznikov. V Kalkuti je prišel k meni neki prosjak in mi je rekel: 'Mati Tereza, vsi vam dajejo denar. Dovolite, da vam še jaz dam svoj današnji izkupiček.' »Revež ni imel več kot deset par. Toda tega denarja sem bila bolj vesela kot Nobelove nagrade.«

Mati Tereza gladko govori srbohrvaščino.

Lahko zapišemo, da je najskromnejša prebivalka našega planeta. Dobila je Nobelovo nagrado za mir, najvišje indijsko odlikovanje Baret Ranta — Zvezdo Indije. Prejela je nagrado za mir Janeza XXIII. Z denarjem je dogradila naselje za gobavce (Šanti Nager, Mesto miru, sanatorij za nad 500 gobavcev.) Leta 1971 je ustanovila nove postojanke v newyorškem predmestju Harlem in v Belfastu. Dobila je nagrado Usmiljeni Samarijan, nagrado Kennedy in častni doktorat na univerzi v Washingtonu.

Ustanovila je tudi postojanke v opustošenem Bangladešu . . . Leta 1974 je dobila nagrado mednarodne organizacije C.O.I: »Univerzalna mati« in mnoge druge . . . Toda materre Tereze denar ne zanima. Noče miloščine, drobtinic z mize izobilja.

Časnikarji so jo nekoč vprašali, kako se počuti, ker jo mnogi imenujejo »živa svetnica« pa je rekla: »Vsi bi morali biti svetniki, kadar gre za pomoč revnim. Jaz sem samo to, kar sem v božjih očeh. Sem samo majhen svinčnik v Gospodovi roki . . .«

Ladislav Lesar



V. MAGYAR 571980 XX

SRE ŠKOFJELOŠK

Slavnostni govornik Stane Kolman je dejal tudi, da so izseljenci ob Titovi bolezni in smrti znova dokazali, da v prelomnih zgodovinskih trenutkih žive trdno povezani s staro domovino



Franc Mislej, predstavnik Slovensko-jugoslovanskega društva Triglav v Buenos Airesu, se je na škofjeloškem gradu razveselil srečanja z nekdanjim veleposlanikom v Aregniti Pavletom Bojcem



Roman Possedy, Slovenec, ki živi v ZDA, je na letošnjem škofjeloškem pikniku veselo raztegoval meh svoje harmonike



Bratje Plesničar so igrali za židano voljo do zgodnjih jutranjih ur



Ansambel Alpe-Adria je k plesu in razigranosti spodbujal tisoče obiskovalcev izseljenskega piknika leta 1980



Vse fotografije:
Janez Zrnec

BRNI JUBILEJ EGA PIKNIKA

Na škofjeloškem pikniku je bilo tudi precej uglednih gostov, med njimi predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič



V prelepem vrtu starega gradu nad Škofjo Loko je bil v soboto 5. julija pod pokroviteljstvom republiške konference SZDL Slovenije tradicionalni in hkrati največji izseljenski piknik. Njegovi skrbni organizatorici sta bili tako kot že vsa leta doslej Slovenska izseljenska matica in skupščina občine Škofja Loka, slednja z letos povsem pomlajenimi organizatorskimi močmi. Izseljenci iz Evrope, Avstralije in obeh Amerik so se tokrat že trinajstič sešli v Škofji Loki, sicer pa je slavil letos izseljenski piknik Slovencev po svetu častitljivi srebrni jubilej — svojo 25-letnico.

Že od devete jutranje ure, ko se je po deževni noči in meglenem jutru pričelo jasni, so brhka škofjeloška dekleta in fantje v narodnih nošah sprejemali rojake in goste, jim pripenjali rdeče nageljne in jih spremljali na osrednje prizorišče, kjer je bil pred začetkom piknika koncert pihalnega orkestra Škofja Loka pod taktirko Janeza Ravnikarja. Osrednji spored piknika se je pričel s pozdravno besedo predsednika skupščine občine Škofja Loka Viktorja Žaklja.

»Dobrodošli, rojaki,« je dejal. »Častitljivo mesto, stisnjeno med sotočje Sor, dragulj, ki mu je komaj najti enakega, in njegovi prebivalci se iskreno veselimo snidenj z vami . . .«

Glavni govornik na pikniku je bil predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman. Dejaj je, da letošnji piknik ponovno dokazuje, kako čvrsti so mostovi prijateljstva, za katerih ohranitev je dajala oporo in jo bo dajala misel predsednika Tita.

Ob tej priložnosti je Stane Kolman spomnil tudi na velikega slovenskega književnika Louisa Adamiča, ki je pred tremi in pol desetletji med prvimi uvidel in dojel dolgoročno, neodvisno in samostojno Titovo pot v mir in socializem.

V bogatem kulturnem sporedu so sodelovali domača folklorna skupina Javorje iz škofjeloške okolice, otroška in mladinska skupina Slovenskega kulturnega in športnega društva Bled iz Essna v ZR Nemčiji, skupina koscev in grabljic iz Sovodnja v Poljanski dolini, Šentjernejski oktet pa nonet Mladi zadružniki iz Škofje Loke.

V zabavno-plesnem delu v popoldanskih urah so se vrstili tile nastopajoči ansambli: ansambel VIKIS iz Hästvede na Švedskem s tremi pevci, Renato, Cirilo in Ivanom, ansambel Alpe-Adria iz Münchna v ZR Nemčiji, pa ansambel bratov Plesničar iz Melbourn v Avstraliji, ki je tokrat že tretjič gostoval v Sloveniji. (Bratje Plesničar so bili rojeni v Argentini in so se šele pozneje s starši preselili v Avstralijo, kjer zdaj živijo.)

Škofjeloški izseljenski piknik je bil tudi tokrat — glede na njegov jubilej še posebej — osrednja prireditev, s katero izraža domovina vsako leto iskreno dobrodoščilo svojim rojakom iz tujih dežel.

»Pozdravljamo vas s široko odprtimi vrati in s toploto v svojih srcih,« je v lična vabila za piknik zapisal odbor za njegovo izvedbo, »da bi v teh kratkih urah svojega bivanja pri nas in med nami spoznali in z nami občutili naš čas in naš splošni družbeni razvoj, naše uspehe in težave, naš ponos na bližnjo in daljno preteklost in našo vero v še boljše in lepšo prihodnost . . .« J. Vi.



Zbrane goste na pikniku so pozdravili tudi nekateri predstavniki slovenskih društev na tujem: tako Boris Zabukovec iz Adelaide v Južni Avstraliji, Franc Mislej, predstavnik Slovensko-jugoslovanskega društva Triglav v Buenos Airesu v Argentini, Josip Leben, tržaški Slovenec iz Mehike, Anton Cebe, predsednik Slovenskega kulturnega in športnega društva Bled pa književnica in nekdanja novinarka Ana Praček-Krasna, povratnica, ki po mnogih letih življenja v New Yorku živi zdaj v slovenski Ajdovščini

reportaža na željo bralcev

»OHCET V LJUBLJANI« PO ŠEGAH S KRASA

V Ljubljani je bila 21. junija tradicionalna folklorna in turistična prireditev, ki ima v zadnjem času naslov »Ohcet v Ljubljani,« pred tem pa je bila označena kot »kmečka ohcet«. Sama poroka v ljubljanski mestni hiši in pred tem spreved po ljubljanskih ulicah pa je le del te velike mednarodne prireditve, ki so se je

udeležili tudi številni tuji gostje tako med poročnimi pari kakor tudi med sodelujočimi folklornimi skupinami.

Letošnja ohcet je bila ubrana po primorsko in kraško, zato si nekoliko ogledamo nekaj poročnih navad in šeg iz teh krajev.

Že Janez Vajkard Valvasor je v svoji knjigi »Slava vojvodine Kranjske« leta 1689 opisal Kraševce in omenil z nekaj besedami ženitev na Krasu. Več o tej pa je bilo zapisano v Novicah leta 1856. Ko si je v tistih časih fant izbral dekle — zato je bilo največ priložnosti na sejnih in to ob določenih dneh — je sle-



Takole so se pred ljubljanskim magistratom postavili ženitni kandidati pred odločilnim trenutkom (foto: Janez Pukšič)

To je bilo znamenje, naj odide in če se je še kaj dosti obiral, so mu pošteno »zakurili« pod nogami.

Pa s tem, ko je fant stopil v hišo, še zdaleč ni bilo vse opravljeno. Dokaj pogosto je bilo treba na »razgled« ženinovega doma, kamor sta se odpravila deklinčin oče in mati, pa še kak sorodnik zraven. Tam so se ob buči vina, oreh in gnjati domenili za poroko. Včasih pa sta deklinčin oče in mati povabila zatem v goste še ženina in njegove starše. Srečanje se je reklo »glihenga«, na njem pa so se dokončno domenili, koliko bo oče pripisal sinu zemlje, kakšno doto dobi nevesta in vse drugo, kar je še bilo treba. Določili so tudi točen datum poroke.

Nato so prišli na vrsto oklici. V času oklicev je smela na kraškem nositi bodoča nevesta čednejšo obleko kot druge dni, pa tudi darove za balo je šla lahko načirati po bližnji soseski. Za to priložnost je vzela s seboj košek, v jerbas pa je naložila slaščic, ki jih je dala sorodnikom skupaj z vabilom za ohcet. Daril, ki so jih ji dali sorodniki in znanci, se je včasih nabralo zelo veliko. V zapisih zasledimo, da je nevesta nabrala do 3 vreče žita in do 100 goldinarjev, kar ji je prišlo še kako prav za gostijo in kasnejše gospodinjstvo.

BALA

Od bale je bilo marsikaj odvisno, tudi možitvev. Zato so si dekleta že dosti prej pripravljala balo. To niso bile navadne bale. Vse v bali je moralo biti narejeno doma. K bali so sodili skrinja, posteljniki, omara, sklednik, kuhinjska posoda, kolovrat, razen tega je morala imeti nevesta še precej perila in prtov za gospodinjstvo. Tako so imele nekatera dekleta celo po 24 prtičev za na mizo, 12 za jerbas, pa po 20 kril, po 12 naglavnih rut s »čotami« in za povrhu še 21 robcev.

Tudi tvorjenje bale je spremljalo lepo število šeg, ki so se od kraja do kraja razlikovale. Ko so na Krasu naložili balo na voz, je na skrinjo sedla nevestina mati in se ni hotela odmakniti od tod, vse dokler ji ni ženin dal nekaj denarja.

Na dan poroke je bilo najbolj zabavno. »Novice«, kot so rekli Korošci ženinu, se je z godci in svati — tem je ukazoval starešina, odpravil po nevesto. Pri nevestini hiši so naleteli na prvo oviro. Vrata so bila zaprta. Tudi nevesta je imela svojega starešino in ta je zaprl vrata, nato pa izza njih spraševal prišle, pa kaj da so prišli. Ženinov starešina je dejal, da so prišli lovci, da slede posebni ranjeni ptici, ki je priletela v to hišo. Po daljšem pogajanju, dokazovanju, kdo je kdo, je starešina končno le dovolil svatom na »borjač« — dvorišče. Ampak tam svatje še niso videli neveste. Starešina je namesto nje pripeljal pred svate druga dekleta, dokler končno ni prišla nevesta in so vsi veseli ugotavljali: ta je prava! Po prastari navadi je ženinov starešina vrgel nevesti okrog vratu brisačo in jo potegnil k sebi, kot izvemo iz obsežnega opisa kraške ženitve (iz katerega povzemamo te podatke) v knjigi »Od mornja do Triglava«.

Potem je prišla na vrsto južina. Po tej je nevesto blagoslovila »velika mati« in jo izročila svatom. Od tod so krenili proti cerkvi. Glavno besedo je imel v sprevedu starešina. Ta je imel v rokah obvezno majolko, polno domačega »žvižgovca« in ga ponujal vsem. Radovednežev ni manjkalo, saj je bila ohcet dogodek za vso vas, posebna »poslastica« pa za vaške opravljivke.

ŽENITOVANJSKA POJEDINA

Pijače in jedače je bilo na slovesni ženitovanjski pojedini vedno dovolj. Pa tudi pesmi, plesa in drugih zabavnih iger ni smelo manjkati. Skoraj obvezne jedi na takšni pojedini so bile: juha z rezanci, riž, kuhana govedina, kuretina, pršut, telečja pečenka. Nazadnje je prišel še »presenec«. Vino je ob takšni priliki kar samo teklo.

Takšna gostija je bila na nevestinem domu. Ko se je iztekel čas, je morala nevesta na pot. Slovo od doma je bilo za marsikatero težko in solzno. Za slovo je podarila nevesta ženinovemu bratu svileno ruto. Nekdaj jo je »dever« nato vodil na tej ruti v ženinov dom. Ženin pa je še pred odhodom obvezno obdaroval nevestino mater z denarjem.

Spodobilo se je tudi, da je nevesta vso pot v novi dom metala čez glavo kolače za srečo. Starešina pa je postal že med potjo nekoga na ženinov dom s pozdravom vseh svatov, bil pa je tudi določen, da pomaga odpret ženinov dom. Tudi ta je svatovsko povorko dočakal zaklenjen. Dvoriščna vrata so bila kot prej nevestina trdno zaprta. Zdaj so domačini spraševali svate, po kaj so prišli in hoteli videti, ko so ti rekli, da so mešetarji in prodajajo kravo, še deklet, ki je prišla s kravo. Spet se je ponovilo ponujanje raznih deklet, vse dotlej, dokler ni bila deklinina prava.

Skoraj povsod je bilo v navadi, da je tašča nagovorila snaho pred njenim vstopom v hišo, ji zažela srečo in napila z bučo vina. Potem, ko je nevesta še enkrat zalučala kolač čez glavo pred hišnim pragom, jo je v hiši tašča posadila za mizo in ji pripeljala majhnega otroka. Tega je morala nevesta pestovati na kolenih kakšnih 10 minut. Fantiča se je zato prijeljo ime »podkoleničič«, tu pa je bil zato, da bi imela nevesta veliko otrok in jih znala pestovati.

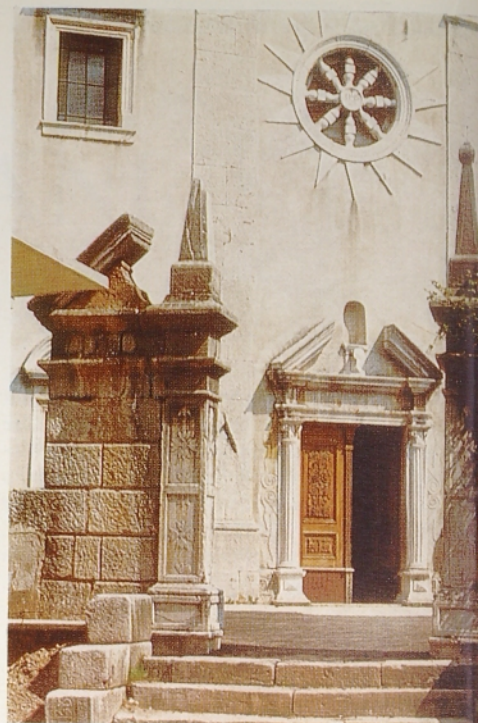
Vsega pa s tem še ni bilo konec. Nevesta se je morala izkazati še z metlo v roki, šele na to pa je smela v »cimer«, kjer ji je snela venec z glave. Po starem običaju, o katerem je pisal Valvasor, pa je nevesti snel venec ženin in to tako, da ji ga je prerezal s sabljo. Valvasor piše tudi o tem, da se je večer končal na ženinovem domu za svate s kašo, v kasnejših zapisih pa izvemo o večdnevni gostijah s plesom in zabavo.

dil kup obveznosti. Najprej je moral fant k dekletu v hišo. Ko je prišla sobota, se je oblekel v praznjo obleko in se največkrat v družbi kolegov, obvezno pa s šopkom rož v roki, odpravil na dekletov dom. Če je bil fant starejši dekleta všeč, so ga lepo pogostili. Če jim ni bil po godu, je dobil pod nos prgišče orehov.

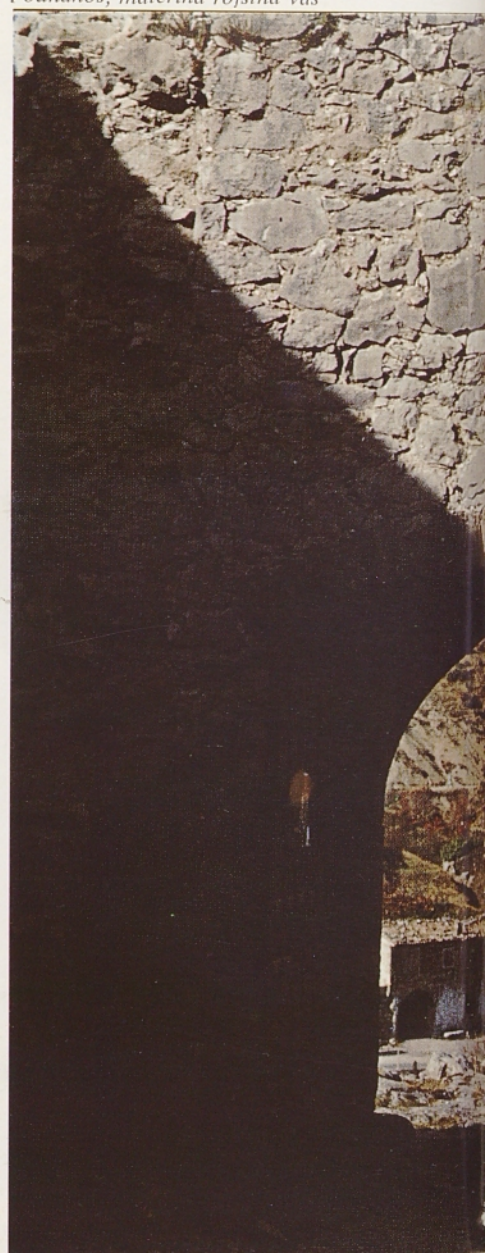


slovenija v mojem objektivu

Foto: Irena Mislej



Izvir Vipave Podnanos, materina rojstna vas



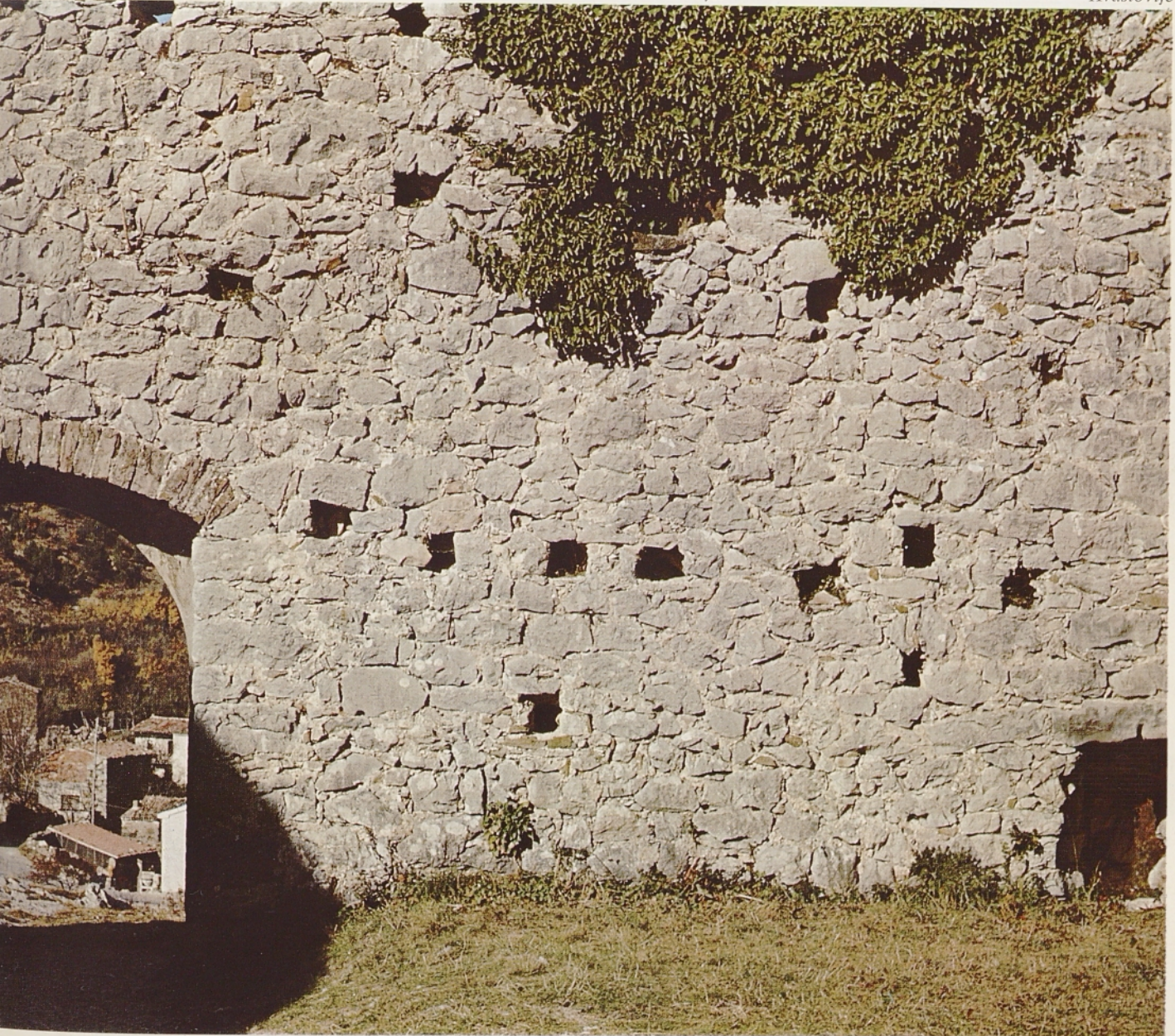


Podnanos



Stanjel

Hrastovlje



LJUBLJANSKI ZMAJ IN ŠE KAJ

Simbol Ljubljane je zmaj. Največji in nekako najčešče pred očmi so zmaji na Zmajskem mostu, nekoliko manjši pa so zmajčki na ograjah ob Ljubljanici blizu Čevljarškega mostu in na nekaterih še ohranjenih ljubljanskih grbih. Kako daleč nazaj moramo brskati za zmaji v Ljubljani, niti ni tako težko odgovoriti. Sled za njimi je vidna na številnih ohranjenih pečatnikih in grbih. Vendar pa kot vse kaže zmaj le ni bil od vsega začetka v ljubljanskih grbih in pečatih. Šele sčasoma se je »pritihtopil« vanje.

Prvi pečatnik, za katerega strokovnjaki vedo, je Ljubljana dobila že leta 1280. Kakšen je bil, si lahko predstavljamo po Schaffenrathovi ohranjeni risbi. Mestni muzej v Ljubljani, o katerem bo tokrat beseda, pa hrani listino z letnico 22. julij 1280. leta, na katerem je bil ohranjen odtis omenjenega pečata še pred dobrimi sto leti. Listino je izstavil Nikolaj Porger — ljubljanski meščan in to v korist nemškega viteškega reda ter jo zapečatil kot pravi, s pečatom Ljubljane. Pečat je imel ob robu oznako Civitates leybacensis. Širok je bil 5 centimetrov, predstavljal pa je stavbo s stolpom, v katero vodi dvojje polkrožnih vrat in v dveh nadstropjih po dvojje polkrožnih oken. Kot kaže, gre za primitivno upodobitev mestnega zidu in stolpa, ki naj bi na simboličen način pokazal, da je bila Ljubljana tedaj že mesto, kot zasledimo v pisanju Milka Kosa, v »Zborniku za umetnostno zgodovino« iz leta 1943.

Pečatniki so se pojavili v slovenskem prostoru v različnih krajih približno ob istem času. Med najstarejše znane odtise pečatnika sodi ptujski, ki je na neki listini z datumom 15. julij 1277. leta. Mariborski je verjetno iz leta 1298, kostanjeviški iz leta 1302, kamniški iz 1309 leta, Slovenj Bistriški iz 1310 leta in kranjski iz 1315 leta.

Ljubljana je imela pečatnik prej kot grb.

Najstarejšemu pečatniku iz 1280 leta sledi pečatnik, ki je odtisnjen na listini z datumom 26. december 1330. leta. To hrani državni arhiv na Dunaju. Odtis tretjega pečatnika je viden na listini z datumom 26. december 1330. leta. To pa ima ljubljanski Narodni muzej. Ta pečat že kaže osnovo novejših pečatnikov in grbov Ljubljane. Tudi tu je mestno obzidje, nad obzidjem stolp, ki predstavlja ljubljanski grad. Pečat je bil okrogel in velik 7 centimetrov. V uporabi je bil nekako do konca 14. stoletja, morda še dlje, saj ta pečatnik nadomesti nov šele sredi 15. stoletja.

Novosti tega pečatnika so: obzidje s stolpom v ozadju stoji na gričasti podlagi, česar pri prejšnjih pečatnikih ne zasledimo. Vse skupaj pa je, kot omenja Milko Kos, vključeno v zaokrožen štít, ki bi lahko predstavljal tudi grb in se tu prvič pojavi.

Na pečatniku je izrisana izven notranjega grba v obliki štita še žival, podobna nekakšnemu »lintvernu« ter rastlinsko okrasje, ki zapolnjuje prostor. Opaziti je še napis: sigillum civitatis laybacensis. S tem pečatnikom so svojčas pečatili v rdečem vosku, medtem ko so dotlej v belem.

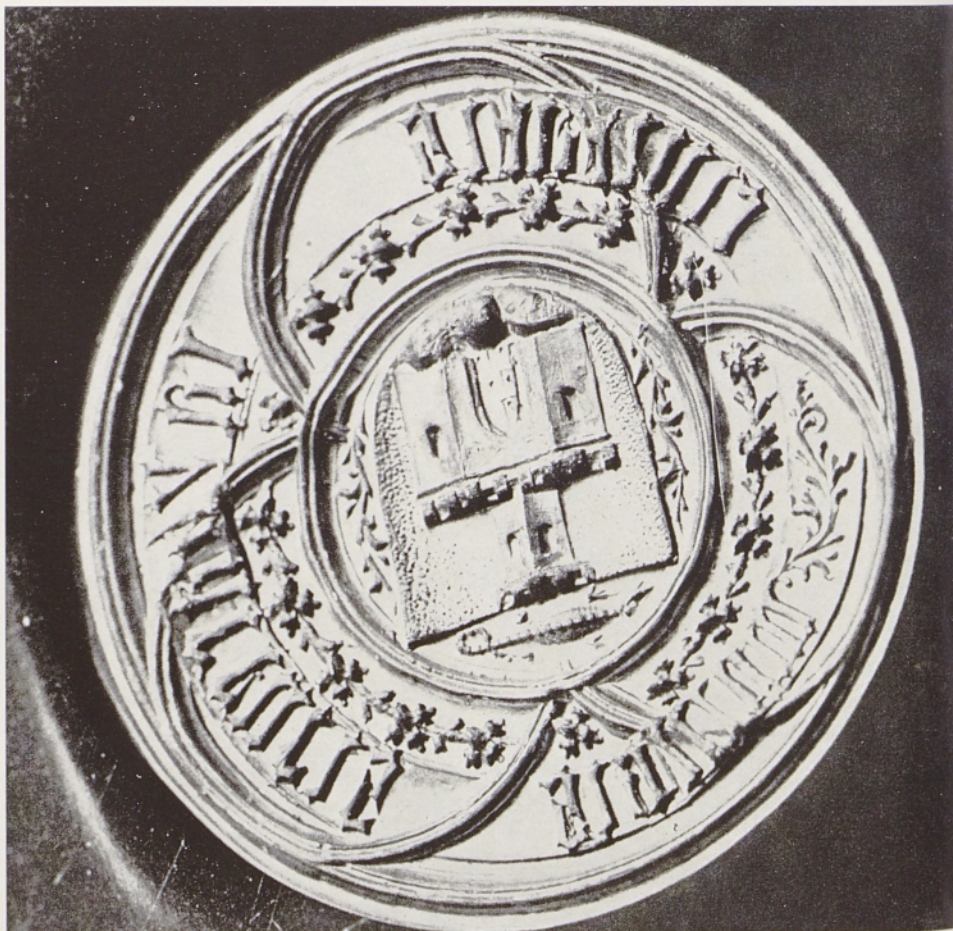
Čprav si danes težko predstavljamo grb Ljubljane brez njenega simbola — zmaja, pa so odkrili raziskovalci po tem z »lintvernom« okrašenim pečatnikom oziroma grbom še vrsto drugih brez zmaja. Tako in klesanem grbu iz 15. stoletja, vzidanem na desni strani prezbiterija

stolne cerkve v Ljubljani, pa v grbu v stolpu ljubljanskega gradu iz leta 1533.

Nekaj podobnega zmaju, samo rahlo podobnega, pa zasledimo še na naslovnici kranjske kronike iz 1578 leta.

In ker smo že pri pečatnikih in grbih, omenimo še nekatere. Valvasor v veliki veduti predstavlja ljubljanski grb z zmajem na stolpu. Tudi grb iz prve polovice 18. stoletja, ki ga je moč še danes videti med zgrafiti na dvorišču magistrata, ima zmaja. V ljubljanski mestni hiši sta na ogled kar dva grba — poleg omenjenega še grb vklesan na stopnišču pred sejno dvorano iz nekako istega obdobja kot prvi.

Zakaj imamo prav zmaja v ljubljanskem grbu, si tudi Valvasor ni znal prav razložiti. Razlago je skušal najti v pripovedki, ki pravi, da je imela Ljubljana v grbu beli stolp, na katerem sedi zelen lintvern (ali krokodil). To pa lahko meri



Prvi ljubljanski pečatnik je v rabi od leta 1463 (foto: Janez Zrnc)

OHRANJEN PEČATNIK

Pečatnik (ne samo odtis pečatnika), čigar uporaba je nesporna od 1463. leta naprej, hrani Mestni muzej v Ljubljani. Pečatnik je okrogel, 6 centimetrov širok.

na tako imenovanega lintverna ali zma-ja, ki ga je Jazon, zaščitnik tega mesta, premagal in ki hkrati predstavlja znak čuječnosti. O ljubljanskih zmajih, tistih v pečatih in grbih, bi se dalo še kaj reči, še več pa o vseh ostalih »zmajih«, ki jih srečujemo tu in tam.

ZOISOV STOL

Še eno »posebnost« hrani Mestni muzej med mnogimi drugimi. To je Zoisov invalidski stol, ki ga je le-ta sam skonstruiral, naredili pa so mu ga ljubljanski obrtniki.

Baron Žiga Zois je bil velik posestnik in lastnik rudnikov ter plavžev na Gorenjskem. Po izredni izobrazbi je prekašal skoraj vse slovenske izobražence, po svojem mecenstvu, svetovljanstvu in mentorstvu pa je bil »vodnik« tako Linhartu, Vodniku, Japlju, Kumerdeju in drugim

slovenskim preroditeljem. Bil je tudi vnet zbiratelj slovenskih knjig v glagolici, cirilici in latinici, knjig starih protestantskih piscev, knjig s področja naravoslovja, filozofije, leposlovja, glasbe... Nemara pa še večji zbiralec mineralov. Eno izmed najstarejših in v kulturno-zgodovinskem pogledu najpomembnejših zbirk — Zoisovo zbirko mineralov hrani Prirodoslovni muzej Slovenije v Ljubljani. V tej zbirki je okrog 5000 primerov rudnin in kamenin, ki jih je Zois zbiral in urejal kakih 45 let. Zbirko je imel pri sebi v drugem nadstropju svoje trinadstropne palače — danes na Bregu 22 v Ljubljani. Zanimivo je tudi to, da je Zois sam želel, da bi ta zbirka postala temelj bodočemu muzeju. Ta želja se mu je izpolnila šele po smrti.

Vrnimo se k invalidskemu stolu, na katerega je bil baron Žiga Zois vezan več kot 20 let. Zakaj je postal invalid, še

vedno ni natančno pojasnjeno, čeprav je od njegove smrti minilo že več kot 160 let. Dr. Slobodan Grobelnik navaja v enem svojih zapisov o Zoisovem invalidskem vozičku, objavljenem v Zdravstvenem vestniku 1975 leta, da se pri Zoisu nenehno omenja bolezen — protin. Pod imenom protin pa so v Zoisovih časih razumeli vrsto sklepnih bolezni.

Prvi napad protina je »vrgel« Zois leta 1779 v Rimu po nekem puščanju krvi, ko je bil star šele 32 let. Puščanje krvi tedaj ni bilo nič nenavadnega, v rabi pa je bilo tudi v naših krajih. Po napadu si je Zois opomogel in potem še veliko potoval.

Bolezen pa vseeno ni mirovala. Pri nešteto ljudeh se potuhne, potem pa spet napade. Tudi pri Zoisu ga je počasi, a vztrajno razjedala. Po letu 1789 Zois ni mogel več sam nadzorovati Fužin, v jeseni 1793. leta pa je bil zadnjič na Brdu. Čez nekaj let se že ni mogel premakniti iz hiše. Celih 22 let, vse do smrti, je baron Žiga Zois preživel v postelji oziroma na invalidskem vozičku. Noge ga niso ubogale od 1797. leta naprej, zato menijo raziskovalci, da je Zois zasnoval omenjeni voziček že pred tem letom.

VOZIČKI ZA KRALJE

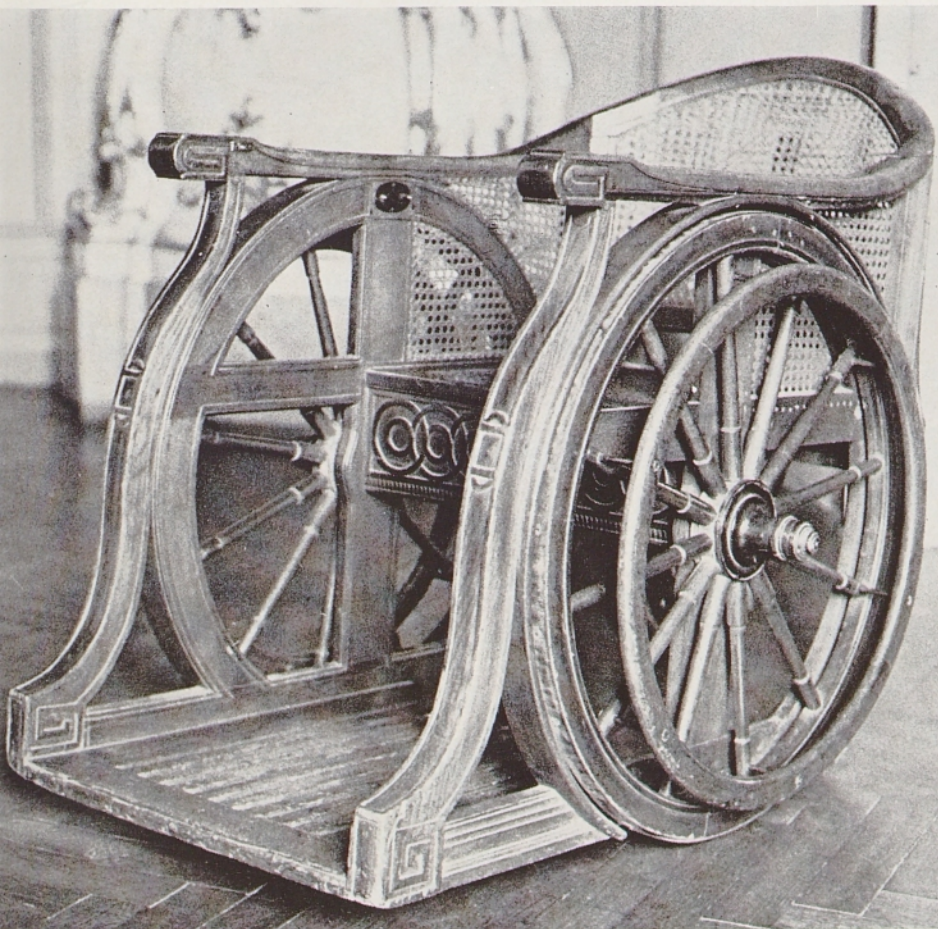
Vozički za invalide še niso tako dolgo v rabi. Pred več stoletji so invalide le prenašali oziroma prevažali. Bogataše so nosili v nosilnicah, tiste z manjšo in lažjo mošnjo pa kar v naročju ali štiparamo, če je bilo nujno potrebno. Kadar je bila pot daljša, so jih naložili v samokolnico, kakršne vidimo tudi na slikah Breugla, Cranacha in nekaterih drugih slikarjev.

Šele v 16. stoletju se pojavijo, vsaj po slikah sodeč, prvi vozički s kolesi za invalide. Najbolj znamenit protinski voziček na štirih kolesih je iz 1595. leta. Uporabljal pa ga je kralj Filip II., Španski, sloveč po svoji nesrečni armadi.

Zoisov invalidski stol je bil domišljen, funkcionalen in lep na pogled. Izdelan je bil iz češnjevega lesa v rdečkastem tonu. Sedež in naslonjalo sta bila pletena iz vrbovine. Voziček je imel tri kolesa, na pogonskih pa še ploščici, zaščiteni z lesom, da si uporabnik ni zamazal rokavov ob poganjanju koles. Najbrž pa Žiga Zois ob koncu svojega življenja vozička ni več sam poganjal. Znano je, da zaradi bolečin ni mogel držati v rokah niti knjige. Pisal pa je le s posebno mehkiimi svinčniki.

Edina pomanjkljivost vozička, ki ga je uporabljal Žiga Zois, pa je bila, kot navaja dr. Slobodan Grobelnik, da ima kolesa obita še z železnimi obroči, ki so brez dvoma povzročali ob vožnji po stanovanju precejšen hrup.

D. Kladnik



Zoisov invalidski stol (foto Janez Zrnc)

Prvo pričevanje o lovu na polhe v naših krajih je iz časa ok. 1240. Iz naslednje fevdalne dobe so sporočene zanj podložniške dajatve. Po 1848 ni bilo nikakršnega plačila za lov na polhe.

Najstarejši podatek o tem, kako so na Slovenskem (predvsem na zahodnem Dolenjskem, na Notranjskem in Gornjegrajskem) lovili polhe, sodijo v 17. stoletju. Odtlej so ostali pri nas načini poljšjega lova do danes v bistvu enaki. L. 1689 je izpričano bezanje polhov iz dupel, (proti večeru) nastavljanje lesenih ločnih pasti (teh je bilo tudi po 100 in več na kmečkem posestvu) na drevesih in postavljanje pasti, t. im. skrinj, pred poljšjimi luknjami. Navedene vrste lova na polhe so potrjene v 18. stoletju. Iz omenjenih obdobjev je znano, da so nastavljali polharji na enem lovu po 20 do 30 ločnih pasti in da so ulovili v takšno past v eni noči tudi po 3 do 5 polhov, se pravi da so ulovljene polhe sproti jemali iz pasti. Še več polhov se je ujelo v pasti, t. i. skrinj, pred poljšjimi luknjami, saj je iz 18. stoletja na voljo zapis, da se je vanje ujelo naenkrat po 30, 50 in več polhov.

Po 100 in več ločnih pasti na kmetiji in ulov do 5 polhov v takšno past v eni noči izpričuje tudi prva polovica 19. stoletja. Tedaj in v drugi polovici 19. stoletja so vnovič opisane omenjene vrste lova na polhe. — so lovili jeseni, do dne sv. Simona in Juda, tj. do 28. oktobra.

Za konec 19. ali začetek 20. stoletja vemo, da so v pasti, postavljene pred poljšjimi luknjami, ujeli v eni jeseni po 200 do 400 polhov. In ob t. i. dupljanju je takrat sporočen tudi lov s pomočjo dima: suho bukovo gobo ali suho cunjjo so zažgali in spravili v drevesno duplino, kjer so bili polhi, nato pa duplino zamašili.

Navedene vrste lova na polhe so znane tudi v poznejših desetletjih 20. stoletja, in sicer tudi na gornjegrajskem ozemlju, kjer so bile nekatere pasti, kakšne so postavljali pred poljšjimi luknjami, opremljene z zvončki in izdelane tako, da so zvončki zacingljali, ko se je polh ujel v past. Pač pa so bili v 20., deloma pa tudi že v 19. stoletju polšje pasti drugačne ko prej: na začetku 20. stoletja so se uveljavile namesto dotodanjih lesenih pasti z lokom pasti na železno pero, medtem ko so začenjale lesene pasti, postavljene pred poljšjimi luknjami, med svetovnjima vojnama zamenjavati zlasti kovinske pasti (nekaj prej pa prazne petrolejske posode iz kositra), ki so dokončno prišle do veljave po drugi svetovni vojni.

Za vabo v ločnih pasteh in pasteh na pero je bilo razno sadje, sveže ali posušeno, od druge polovice 19. sto-

korenine

O NAŠEM LOVU N

letja naprej pa tudi premaz iz dišečih olj, špirita ali žganja (z dodatkom jedilnega olja ali v novejšem času kolonjske vode), košček slanine ali v tropinovec namočena cunjica ipd. Za Notranjsko poznamo tudi les, iz katerega so bile pasti: najbolj je bila v čišlih orehovina, sicer pa so bile iz bukovega, javorovega in lipovega lesa. Do druge svetovne vojne, ko so bili polharji praviloma kmetje, so izdelovali pasti vsak zase; poslej jih izdelujejo tudi za prodajo nekmečkim polharjem. Na zahodnem Dolenjskem pa je tu in tam do danes znano izdelovanje poljšjih pasti v okviru suhorobarske proizvodnje. In pred obveznim šolskim poukom, torej pred 1869, so opremljali nepismeni polharji pasti s svojimi znamenji, ki so se deloma ohranila tudi v poznejša desetletja, ko pa so jih postopoma zamenjali lastnikovi monogrami.

Za hrano na poljšjem lovu je v drugi

polovici 19. stoletja rabila koruzna moka (zato so jemali s seboj lonec ali kotliček) in slanina, konec 19. in v prvih desetletjih 20. stoletja pa mast, čebula, sol, kruh in slanina kakor tudi krompir in sadje, poleg poljšjega mesa, ki so si ga deloma privoščili že na lovu; pili so mošt ali žganje. — Svetili so si najprej z baklami, potem tudi s karbidovkami, dokler se niso uveljavile električne svetilke.

O koristih lova na polhe smo prvič poučeni za dobo ok. 1240, ko je beseda o uživanju poljšjega mesa na Slovenskem. V 16. stoletju je bila na Kranjskem polšja mast v navadi kot zdravilo zoper telesne poškodbe. Za 17. stoletje vemo, da so na Kranjskem jedli polšje meso zlasti le kmetje, in sicer vso zimo, nasoljeno v loncih, sodih ali kadeh, medtem ko so polšje kožice izvažali v številne zahodne dežele. Podobno je bilo tudi v 18. stoletju.



Zbirka pasti v veži hiše, kjer je edini slovenski polharski muzej (foto: Janez Zrnc)

A POLHE

V prvi polovici 19. stoletja so na Kranjskem uporabljali polšje kožice ne samo za podloge gospodarskih oblačil, kakor v 17. in 18. stoletju, temveč tudi za čepice okrogle in plitke oblike, ki so postale poglavitno moško pokrivalo pri kmečkem prebivalstvu v zimskih mesecih. In podobno kakor prej so kmetje tudi tedaj jedi tod jeseni in pozimi veliko pečenega ali kuhanega polšjega mesa, polšja mast pa je veljala za zdravilo zoper različne bolezni. — L. 1873 je bilo ugotovljeno, da so na Notranjskem in Dolenjskem lahko nalovili na leto po 800.000 polhov. V drugi polovici 19. stoletja sta potrjena razmerma obilno uživanje polšjega mesa in pogostna noša polhovk, saj so jih nosili »po zimi skoro vsi . . ., v poletnem času pa samosrajčniki« (H. Dolencec).

L. 1926 so izpričani »čedni dohodki« polharjev, ko so nekateri trgovci, npr. na Kočevskem, prodali na leto

po 10.000 do 15.000 poišjih kožic. Kmalu po prvi svetovni vojni je bila cena kožice, ki je izvirala od starega polha, 10 dinarjev, v poznejših letih je cena poišjih kožic bistveno padla, saj je znašala le še do po dinar za kos. V začetku 20. stoletja je štela polšja mast kot učinkovito mazilo zoper rane in ozeblino, prav kakor kot zdravilo zoper bolezni živine, tako da so jo tudi s pridom prodajali, medtem ko so bile polhovke znane kot značilno slovensko pokrivalo. In polšje meso je bilo tudi takrat še priljubljena polharska hrana. — V poglavitem enaki podatki so za leta med svetovnima vojnama na voljo tudi s Štajerskega, in sicer iz Zadrebke doline.

Med okupacijo je bilo polšje meso včasih sestavni del hrane za posamezne manjše partizanske enote, polšja mast pa je ponekod rabila za mazanje partizanskega orožja.

Po drugi svetovni vojni so polhovke v zadnjih letih spričo svoje okrogle in plitke oblike, ki ne ustreza današnji modi visokih kučm, prišle precej iz rabe, čeprav jih kdaj pa kdaj še zmerom nosijo. Redke so dandanes tudi polšje podloge plaščev in jopic. — Za samo izdelavo polhovke, se pravi ne vstevši plačilo za kožice in strojenje, je bilo treba 1979 odšteti v ljubljanski trgovini 667,90 dinarjev. Dosti cenejše so polhovke domače izdelave na Notranjskem, v Ložu. Tu je 1976 ostalo strojenje kožic in potem izdelava polhovke vsega 100 dinarjev. Nestrojene polšje kožice so v zadnjih letih po 5 do 10 dinarjev, če izvirajo od starih polhov, sicer pa po 3 dinarje in več. Polhovke v Loški dolini kakor tudi na vsem območju Cerknice se po 1960 prilagajajo sodobni modi: poleg polhovk tradicionalne oblike izdelujejo tudi polšje titovke in v zadnjih letih višje kučme po današnji modi, kakršnih v Ljubljani največkrat ne krojijo.

Vraža, da hudič polhe pase, je prvokrat sporočena v 17. stoletju in je nastala na podlagi tleskanja in žvižganja, ki ga je bilo včasih slišati na polšjem lovu in so ga pripisovali hudiču. Ta vraža je bila razložena že v 18. stoletju, ko je bilo ugotovljeno da so to tleskanje in žvižganje povzročale sove, ki so jih polharji ponoči slepili z baklami in so se izogibale svetlobi, ob tem pa so tleskale in žvižgale zoper luč, ki je prihajala od bakel. Kljub temu, da je bila navedena ugotovitev potrjena v 18. in 19. stoletju, se je obravnavana vraža trdživo ohranila prek 19. v 20. stoletje, celo v leta po drugi svetovni vojni.

Poljši lov je po drugi svetovni vojni pri nas zelo nazadoval zato, ker je zdaj vse manj polhov, kakor jih je bilo nekoč. Zakaj je tako, bi znale pojasniti naravoslovne raziskave, ki pa se

tega vprašanja še niso nadrobneje lotile. Eden od vzrokov za takšno nazadovanje je vsekakor ta, da gozdove čedalje bolj urejajo, tako da zginja med drugim drevje z duplinami. Druge naravoslovne vzroke za opisani razvoj pa je treba slejkoprej še ugotoviti. Vrh tega poljši lov po drugi svetovni vojni ni več gospodarska dejavnost. Spričo hrane in zdravstva, kakor sta značilni za današnje podeljelje, polšjega mesa ne uživajo več, razen mesa ob polšjem lovu, oziroma polšje masti ne uporabljajo več, pa tudi prodaja poišjih kožic se praviloma ne splača več. Tako se je spremenil namen polšjega lova, ki je po osvoboditvi v poglavitem samo še v razvedrilo, povezanem v določenem obsegu tudi s turizmom. Vse povedano pa prinaša sodobnemu podeljelju manj koristi, kakor jih je nekdanji poljši lov.

Pač pa je poljši lov v zadnjih letih v nekem pogledu širše zasnovan kot nekoč. Polharjem se zdaj čedalje bolj pridružujejo nekmetje, med njimi tudi posamezni mestni prebivalci (kakor je bilo to v manjši meri med svetovnima vojnama). — Podoba je, da so prvi skušali ustanoviti polharsko društvo na Gorjancih, vendar to prizadevanje ni obrodilo sadu. Danes se snuje polharsko društvo v Podpeči pod Krimom, ki želi nadaljevati bližnje polharsko izročilo. Doslej edino naše polharsko društvo pa je »Javornik«, s sedežem v Lipsenju pri Grahovem; ustanovljen je bil 1972 in zajema polharje z vsega cerkniškega območja kakor tudi člane iz drugih krajev, tudi iz mest. »Javornikov« namen je ohranjati polharsko izročilo in zbirati gradivo o tem izročilu. V zvezi s tem je društvo 1976 odprlo odlično urejeno Notranjsko zbirko polharsko v Lipsenju (Goričice) pri Grahovem. Ko ohranja »Javornik« polharsko izročilo, prireja po možnosti vsako leto t. j. polharski večer, tj. poljši lov, povezan s kulturnim programom; teh večerov se udeležuje tako društveni člani (čez 60 jih je) kakor njihove žene, otroci (sploh šolska mladina), drugi sorodniki in znanci, skupaj ok. 129 do 150 ljudi, ob navzočnosti novinarjev in včasih tudi televizije. Podobno, čeprav v manjšem obsegu, ravnajo tudi še kje drugje, vendar je »Javornik« najuspešnejši, saj je naše najstarejše polharsko društvo, redno deluje in pripravlja na svoje t. i. polharske večere največ ljudi. Takšna je danes tudi najbolj živa in zadosti široka oblika polšjega lova na Slovenskem; vrste bolj ali manj individualnih polharjev v drugih naših krajih se polagoma redčijo.

Dr. Angelos Baš

dve desetletji župnikoval Primož Trubar.

Popoldanski del srečanja se je začel ob 15. uri z javno radijsko oddajo »Veseli tobogan«. Po kratkem odmoru se je začel osrednji del srečanja. V prek dvajsetih točkah sporeda, ki ga je bilo resnično težko pripraviti tako, da bi bila vključena vsa sodelujoča društva in da se nekatere točke ne bi ponavljale, je bila predstavljena pretežno vsa dejavnost naših društev v ZR Nemčiji in nekaterih drugih državah. Seveda je bil to le drobec, majhen izbor

vseh pestrih aktivnosti naših kulturnih društev, katerih samo število raste iz leta v leto, obenem pa vsa društva iz leta v leto povezujejo vse večje število naših ljudi. V času med obema velikima srečanjema, v dveh zadnjih letih, je samo v ZR Nemčiji nastalo kar dvanajst novih društev!

Osrednji govor na popoldanskem delu srečanja je imel Jože Globačnik, podpredsednik skupščine SR Slovenije, za njim pa je spregovoril tudi nemški sopokrovitelj srečanja, predsednik parlamenta dežele Baden-Württemberg

ZR NEMČIJA

7. SREČANJE SLOVENSКИH DRUŠTEV IZ ZAHODNE EVROPE

»Vrni se — lastovka! Vrni se — lastovka!« Tako je skandirala skupina članov slovenskega kulturnega in prosvetnega društva Lastovka iz Ingolstadt, ko so zaključili svoj nastop predstavniki njihovega društva. To je bil eden od uspešnejših nastopov na odru tradicionalnega 7. srečanja slovenskih društev iz zahodne Evrope, ki je bilo v soboto 21. junija v Tübingenu v ZR Nemčiji. V obsežnem kulturnem sporedu osrednjega dela tega srečanja so se predstavili posamezniki, skupine in ansambli vseh slovenskih društev, ki delujejo v ZR Nemčiji, dva pevski zbora Slovenskega delavskega društva iz Aumetza v Franciji, kot posebni gostje pa so v zabavnem delu srečanja nastopili tudi naši rojaki iz Avstralije — ansambel bratov Plesničar. Osrednjemu kulturnemu in zabavnemu delu srečanja v dvorani študentske menze v Tübingenu je prisostvovalo nad dva tisoč rojakov.

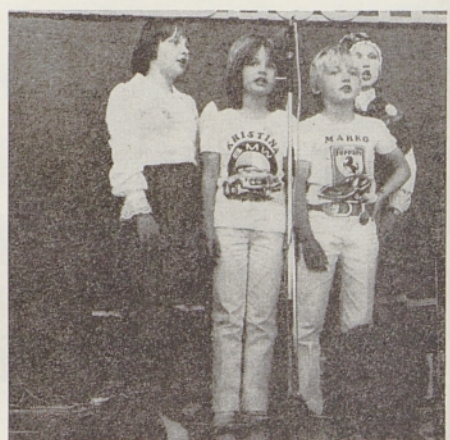
Tübingenško srečanje naših rojakov, ki so na začasnem delu v zahodnoevropskih državah in izseljencev, se je začelo že v lepem sobotnem dopoldnevu na vrtu pri Trubarjevi hiši v Derendingenu, delu Tübingena, kjer je deloval avtor prve slovenske tiskane knjige Primož Trubar. V kulturnem sporedu so se predstavile nekatere slovenske in jugoslovanske folklorne skupine, ki delujejo na območju dežele Baden-Württemberg, za tem pa so dramski igralci Polde Bibič, Jerica Mrzel in Kristijan Muck pripravili recital iz Trubarjevih proznih del. O pomenu Primoža Trubarja za Slovence je govoril književni prevajalec Janko Moder, za slovenske in jugoslovanske delavce v Baden-Württembergu izredno ugoden govor pa je imel župan mesta Tübingen. Številni gostje so za tem obiskali tudi cerkvico, kjer je nad



Moški pevski zbor slovenskega delavskega društva v Aumetzu med nastopom v Tübingenu



Otroški pevski zbor iz Aumetza pod vodstvom mladega dirigenta Kogovška



Mladi so z velikim navdušenjem nastopili za radijsko oddajo »Veseli tobogan«



Popoldanski del sporeda se je odvijal tudi pred Trubarjevo hišo v Derendingenu

dr. Lothar Gaa. Navzoče je pozdravil tudi jugoslovanski ambasador v ZR Nemčiji Radovan Makić. Navzoči so bili tudi številni predstavniki družbenih organizacij iz domovine, SZDL, predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman in drugi. Slovenska založniška in časopisna podjetja so pripravila razstavo svojih publikacij, ljubljanska televizija je pripravila izbor filmov na video kasetah, na manjših razstavah so se predstavili nekateri samorastniki, likovni ustvarjalci, ki žive na tujem, ob tem pa je bila še vrsta uspešnih razgovorov in drugih aktivnosti.

Poleg kulturnih je bila organizirana tudi vrsta športnih prireditev. — Tekmovanj v šahu in kegljanju se je udeležilo izredno veliko število ekip, od katerih so najboljše prejele lepa priznanja. J. P.

90 LET FRANČIŠKE STARC

Člani slovenskega društva Bled smo se ob 90-letnici rojstva pogovarjali z eno izmed najstarejših Slovenk v Essnu — Frančiško Starc. V zanimivem razgovoru nam je pripovedovala o prvih naših rojakih, ki so na prehodu v 20. stoletje našli delo in kruh tukaj v Porurju. Njen ponos je toliko večji, ker je bil njen mož Gregor Starc, doma nekje iz Kriških reber na Dolenjskem, eden izmed organizatorjev in soustanoviteljev slovenskega rudarskega društva v sv. Barbare v Essen — Karnapu. Svojo rojstno vas je zapustil, ko je največ naših rojakov zapuščalo svoje revne domove v letih 1900 do 1910 in iskalo delo in srečo širom po Evropi in Ameriki. Tudi naša slavljenska Frančiška Starc, rojena Centrih, doma iz Prevorja na Kozjanskem, je pred sedemdesetimi leti prišla iskat srečo sem v Nemčijo. Kot mlado dekle je zapustila svojo domačo vas hribovitega Žusma, se poslovila od staršev ter od deseterice bratov in sester in se podala s trebuhom za kruhom v daljni svet.

Ta del Nemčije je nudil takrat večini naših prišlekov delo. To je torej ta blagodejni pa tudi zloglasni »Ruhrgebiet«, ki je dal tolikim našim rudarjem kos kruha, mnogim pa je vzel tudi življenje, zdravje in srečo. Med temi našimi rojaki — rudarji ji Frančiška tudi našla moža. Leta 1915 sta se z Gregorjem Starcem poročila tukaj v Karnapu. Njuno življenje je bilo eno samo garanje, če sta hotela živeti znošno, človeka vredno življenje. Bila sta marljiva in pridna človeka. Hotela sta svojim otrokom ustvariti boljše življenje. Življenje sta podarila trem otrokom. Usoda pa je hotela, da sta dva od otrok že v rani mladosti umrla. Ostala jima je le hči Angela, sedaj poročena Möller. Ker sta hotela, da njuna hči doseže enako izobrazbo kot nje-



Frančiška Starc

ne takratne sovrstnice, kar je seveda precej stalo, sam Gregor zaradi izredno visokih potnih stroškov nikoli več ni videl svoje močno ljubljene rodne domovine. Nekako po letu 1930 je raje potovanje v domovino, katerega je takrat organiziral z rudarskim društvom, omogočil svoji ženi Frančiški in hčerki Angeli. Frančiška Starc preživlja jesen življenja pri svoji hčerki Angeli in zetu v Gelsenkirchnu — Horst. Hčerka Angela, čeprav rojena v Nemčiji, še danes govori gladko slovensko.

Slavljenska spada v starejšo generacijo slovenskih rojakov tukaj v Porurju in jo upravičeno imenujemo simbol slovenstva. S svojim rajnim možem sta bila vseskozi zavedna Slovenca in taka ostala do konca, sama je še danes samo jugoslovanska državljanka. Njen mož je bil nekaj časa tudi predsednik slovenskega rudarskega društva sv. Barbare. Po petinštiridesetih letih dela v osrčju porenskega podzemlja je umrl leta 1951. Kot zadnjemu predstavniku slovenskega rudarskega društva so z njegovimi posmrtnimi ostanki položili v grob tudi prapor društva sv. Barbare. Z njegovo smrtjo je bila končana era slovenskega rudarskega društva tukaj v Essnu.

Današnji člani slovenskega društva Bled so le še redki rudarji. Večina je zaposlenih v gradbeništvu, industriji pa tudi v trgovini, obrti in upravi. Mnogo je bilo dovora o življenju slovenskih rojakov — rudarjev v tistih časih in nenehna težnja po ohranitvi slovenske narodne zavesti. Te pa med našimi rojaki tukaj v Porurju zares ne manjka. Tudi Ograjenšek Jožef, sodobnik Frančiške Starc, rojen tukaj in sin slovenskega rudarja, ponosno poudarja svoje slovensko poreklo. Je tudi sedanjemu društvu, kar zadeva predstavljanje društva pri tukajšnjih oblasteh, v veliko pomoč. Sedanji člani društva in sploh mlajši rojaki, smo na te nekdanje člane še posebno ponosni, ker nam predstavljajo s svojo narodno zavestjo svetel vzgled. Tako Frančiška Starc in mnogi njeni sorjaki — rojaki njene dobe vsako leto potujejo v svojo ljubljeno staro domo-

vino in nam s vso ginjenostjo pripovedujejo o velikem napredku naše socialistične domovine. Slavljenci pa še mnogo let zdravja in prijetnega bivanja med nami. Rudi Ravnak

ZA SLOVENSKO ŠOLO V LEVERKUSNU

Slovenski starši, ki imamo šolobvezne otroke, smo v okviru športnega in kulturnega društva »Ljubljana-Leverkusen« začeli z akcijo, da bi tudi v Leverkusnu in Kölnu organizirali slovenski dopolnilni pouk. Zavedamo se, da je prva akcija, ki jo moramo narediti, zbrati dovolj prijav slovenskih otrok, ki bodo obiskovali ta pouk. Pozivamo vse Slovence, ki bi pošiljali svoje otroke k slovenskemu dopolnilnemu pouku, naj prijavijo udeležbo na naslov kulturnega in športnega referenta društva »Ljubljana-Leverkusen« Alojza Temeta, Eduard-Heis. Strasse 20, D-5000 Köln 80-Flittard, telefon 0221/66 68 81.

PRI PLANINKI V RAVENSBURGU

Eno izmed društev, ki so se vestno pripravljala za letošnji 7. srečanje slovenskih društev zahodne Evrope v Tübingenu, je tudi Slovensko kulturno in športno društvo Planinka v Ravensburgu. To je razmeroma mlado društvo, saj je bilo ustanovljeno komaj pred dobrima dvema letoma. V prvem letu delovanja so bili doseženi skromni rezultati, bolj načrtno pa je društvo začelo delovati šele po prvem rednem občnem zboru, ko so odbor okrepili tudi z nekaterimi novimi člani. Z vestnim delom in polno odgovornostjo vseh vodij posameznih sekcij je društvo privabilo v svoje vrste precej novih članov, tako da danes aktivno sodeluje pri društvu že 107 rojakov, na društvene prireditve pa lahko pritegnejo 200 do 300 ljudi.

V okviru SKSD Planinka deluje mešani pevski zbor, ki sodeluje na vseh prireditvah. Šteje 26 članov, ki vadijo redno enkrat na teden, pred nastopi pa tudi po večkrat. Društvena kegljaška sekcija nastopa v jugoslovanski kegljaški ligi za južni Baden-Württemberg, kjer se letos bori za 3. mesto, svojo pravo vrednost pa je pokazala na turnirju v Überlingnu, kjer je v konkurenci 12 ekip osvojila prehodni pokal maršala Tita.

Smučarsko-planinska sekcija se je v minuli sezoni udeležila tekmovanja za pokal JU-SKI, klubskega tekmovanja v okviru treh držav — ZR Nemčije, Švice in Avstrije.

Dramsko-recitacijska sekcija je doživela svoj krst na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku, kjer je požela vrsto pohval. V Tübingenu so nastopili tako pevci kakor tudi recita-

torji in društveni ansambel Dolenjci. V športnih tekmovanjih pa so se pomerili kegljači in šahisti. *Lado Prešiček*

ŠVICA

PRISRČNO SLOVO OD PRIJATELJA

Slovo izreči je lahko, napisati ga prav tako, jemati pa ga je težko. Zato so bile oči Toneta Zorjana rosne, ko se mu je 21. junija Jože Zabel, predsednik Soče Schaffhausen, zahvalil za dolgoletno aktivno delo in mu izročil spominsko plaketo.

Dvanajst let je od tega, kar je Tone prišel v to deželo z namenom, da se strokovno izpopolni in si zagotovi sredstva za delavnice. Sedaj znanje in sredstva ima, odjemalce v domovini pa tudi, zato odhaja. Vendar je Tonetu težko, ne zato, ker zapušča Švico, temveč ker se ločuje od prijateljev, teh pa ni malo.

Na poslovilnem večeru v Thayngenu se je zbralo okrog sto ljudi, med povabljenimi je bil tudi jugoslovanski generalni konzul Gustav Kranjc s soprogom. Tone je poskrbel za pečenega prašička, društvo za domačo glasbo. Ko je zapel Sočin pevski zbor, se je marsikatero oko orosilo, vendar Sočin humorist Oto Čerček ni dopustil, da bi solze stekle — globoko je posegel v svojo malho šal in domislic in ustvaril nadvse živahen in prijeten večer, katerega se bo Tone še dolgo spominjal.

Na vprašanje, kako se mu zdi, ko doma ne bo našel v trgovini vsakega vijaka, kot v Švici, kjer pravijo, da se prav vse dobi, pravi Tone, da to sploh ni najvažnejše, da se človek pač prilagodi okolju in živi tako kot drugi, saj materialne dobrine niso bistvo vsega. Zato Tone ni varčeval denarja za hišo, temveč za tehnično opremo, za poklic, ki ga bo z veseljem opravljal — potem pa, če bo sreča mila, pravi, in če bo pridno delal, bo pa tudi hiša — zanj, za ženo in obe dekletci, ki že nestrpnost čakata, da se oče končno za stalno vrne k njima.

Breda Stepič-Cechich

FRANCIJA

SLOVENSKO PEVSKO DRUŠTVO »JADRAN« FRANCOSKEMU OBČINSTVU

Tok... se je vsakokrat glasil znak, ki ga je dal snemalec, preden so se prižgali žarometi in se je začelo snemanje. Nato je dirigent dvignil roke in prvi akordi so zazveneli po dvorani. Tedaj je pevcem slovenskega pevskega

zbor »Jadran« iz Merlebacha nekoliko popustila trema in utrujenost, saj so se iz Merlebacha odpeljali v Strassbourg že ob 6 uri zjutraj.

Že mesec dni pred televizijskim snemanjem v Strassbourgu je pevski zbor slovenskega društva »Jadran« dobil vabilo za sodelovanje v oddaji »Mozaik«. To je oddaja, ki jo posreduje francoska televizija svojim gledalcem z namenom, da bi predstavila preko pesmi, plesov in kratkih intervjujev najrazličnejše narodnosti, ki živijo v Franciji. Pevski zbor se je temu povabilu rad odzval, saj se mu je ponudila edinstvena priložnost, da se predstavi tako širokemu občinstvu. Za to priložnost je dirigent zboru Emil Šinkovec izbral skladbo z naslovom »Orkester«. Posamezni glasovi posnemajo inštrumente, ki po navadi sestavljajo orkester: prvi sopran in prvi alt igrata vlogo prve in druge violine, drugi alt zastopa klarinete, tenorji posnemajo trobente, prvi in drugi bas rogove in timpane.

Pred snemanjem posameznih glasov je dirigent vedno v nekaj besedah predstavil vlogo in značaj glasu. Nato so posneli skladbo v celoti in sicer tako, da je začel peti prvi sopran, nato pa so se za povrstjo pridružili še drugi glasovi, dokler se niso zlili v ubrano zvočno gmoto — v orkester. Snemanje in nastop sta se zavlekla še v popoldanske ure, vendar pa je utrujenost zopet vse minila, ko so se pokrepčali v občestni gostilni in razvedrili ob slovenski pesmi.

Olga Rebula

uč. slov 'dopolnilnega pouka

OBČNI ZBOR ZDRUŽENJA JUGOSLOVANOV V SALLAUMINESU

Združenje Jugoslovanov v severni Franciji je imelo 20. aprila redni letni občni zbor, na katerem so pregledovali delo v preteklem delovnem letu, za tem pa so izvolili nov upravni odbor. Ker je društvo tudi podpornega značaja, je bil sestavni del blagajnikovega poročila tudi pregled razdeljevanja društvenih podpor bolnim in pomoči potrebnim članom.

V novi odbor Združenja so bili izvoljeni: predsednica je Darinka Cigan — namestnica Marija Rahle, tajnik Anton Judež — namestnica Štefanija Vozel, blagajnik Ivan Demšar — namestnik Štefan Gradišnik, nadzornika sta Ivanka Chevalier Hrvat in Gertrude Filipič, člani odbora pa so še: Jože Šuštar, Karolina Rataj, Terezija Kozole in Ljubo Korkut. Častni predsednik društva je Justin Čebulj.

Združenje Jugoslovanov je jugoslovanski ambasadi v Parizu odposlalo sožalno brzojavko ob smrti predsednika Tita.

Za tem je bil na vrsti še občni zbor Posmrtninskega sklada za leto 1980. Predsednik sklada je Justin Čebulj — namestnik Leopold Zorko, tajniške posle opravlja Marija Dolinar, blagajno vodita Franca Prek in Ana Furmenčak, revizorja pa sta Leopold Zorko in Edouard Rataj.

Tajnica je poročala, da je v letu 1979 umrlo 7 članov. Umrli so: Marija Salomon, Marija Ajnik, Ana Centrih, Valentina Podgoršek, Jožef Petričič, Alojz Tomšič in Johan Saje. Zanje je bilo izplačanih 4.666 frs.

Od ustanovitve sklada, to je od 1952. leta do danes, je bilo skupno izplačanih 8.750.250 starih frankov pogrebne. Umrlo je vseh skupaj 231 članov. Društvo šteje trenutno 174 družin, ki žive v Nordu in v Pas de Calaisu. Za umrlega moškega člana plača zavarovanje 6.578 frankov, zato ostane pogrebna 2 franka. Za ženske je povišana na 5 frs.

Justin Čebul

ŠVEDSKA

MAJSKA PRIREDITEV V KÖPINGU

Vsako leto v maju priredimo Slovenci v Köpingu prireditev, kjer se zberemo in poveselimo z rojaki iz okoliških krajev. To je bilo naše zadnje srečanje pred poletnimi dopusti, zato smo se vsi potrudili, da bi bilo res kvalitetno.

Prireditve smo začeli s kulturnim programom učencev slovenske šole v Köpingu. Otroci so peli in recitali slovenske pesmi, na harmoniko pa jih



Skupina köpinških pionirjev na majski prireditvi

je spremljal Jože Meglič. Ta večer je bil našim otrokom še posebno slovesen, saj so tokrat postali pionirji. Starši so jih lepo oblekli, njihova učiteljica jim je pripela nageljne, pionir David jim je zavezal rutice in dal na glavo kapice, predsednik slovenskega društva Marjan Bestjak pa jim je pripel značke in jim izročil izkaznice.

V drugem delu sporeda so nastopili otroci jugoslovanskega kluba iz Köpinga, ki so zaplesali nekaj ljudskih plesov. To skupino izredno uspešno vodi Ljubiša Cutić.

Preostali del večera so zabavali vse prisotne člani ansambla Vikis, ki so nas obiskali že tretjič, kljub temu da so se pripeljali 500 kilometrov daleč. Hvala jim za trud in požrtvovalnost.

Hvala vsem organizatorjem tega lepega majskega večera, hvala pa tudi vsem, ki ste nas ob tej priložnosti obiskali v Köpingu. *Terezija Hlep*

MLADI ŠPORTNIKI PLANIKE V MALMÖJU

Mladi člani slovenskega kulturnega društva Planika v Malmöju na Švedskem so letos pridno vadili namizni tenis v društvenih prostorih. Ker je bilo med njimi veliko veselja do tekmovanja, sta trenerja Vili Štamcar in Janez Križ organizirala tekmovanje za društveno prvenstvo v različnih starostnih skupinah. Tekmovalci so bili razdeljeni v tri starostne skupine. V prvi skupini (9–11 let) so prva tri mesta osvojili: Joni Silič, Branko Nemeč in Bernard Štamcar, v drugi skupini (11–12 let) je bil prvi Rikard Francaus, drugi pa Benjamin Štamcar, v tretji skupini (od 12 let naprej) pa je



Namiznoteniški prvaki Planike iz Malmöja s trenerjem



veliko dobrega in koristnega — med drugim je doslej zbrala 65.000 ameriških dolarjev za clevelandski slovenski dom za ostarele — je Slovenka drugega rodu, že v Ameriki rojena. Iz svoje mladosti nosi spomin na očeta in mater, ki sta se priselila iz Grosupljega in Malega Mlačevega in ki sta tako kot mnogi drugi priseljenci skušala veliko hudega. Oče je najprej poskusil s farmo, z rejo krav, a se mu ni preveč obneslo, nato se je lotil izkopavanja temeljev za nove hiše, novograditeljem je dovažal material. In nosi spomin na svojega moža, ki je garal

Letos je ponovno obiskala domovino nekdanja izredno aktivna slovenska kulturna delavka Tončka Simčič, ki je — kot je že v navadi — obiskala tudi Slovensko izseljensko matico



Srečanje po dolgih letih: letos sta se v prostorih Slovenske izseljenske matice ponovno srečala nekdanja naša štipendista Violet Ruparcich iz Pittsburga, Pa. in Armando Blažina iz Argentine (na levi) — Na desni strani je John Gregorich, solastnik tvrdke Greyko iz Pittsburga

bil prvi Dušan Koren, za njim pa so se zvrstili Jože Koren, Janez Koren in Samo Križ. *Zdenka Rihter*

ZDA

PRVA DAMA PSWA

Čast biti predsednica Progresivnih Slovenk Amerike je že več kot eno leto dodeljena Cecelii Wolf. Na čelu organizacije, ki je bila veskozi v plodnih stikih s staro domovino in ki je v svojem dolgoletnem obstoju napravila



Cecilia Wolf, predsednica organizacije Progresivnih Slovenk Amerike

v ameriških tovarnah v svetek in petek in se prezgodaj izrabila.

Svoja delovna leta je sedanja predsednica Cecelia Wolf preživela kot knjigovodkinja. Nekoč je s svojo dru-

žino stanovala v mestu. Ko pa so pred dvajsetimi leti prav čez njeno hišo začrtali traso nove avtomobilske ceste, je bila prisiljena preseliti se v zeleni in prostrani ter malce gričevnati Richmond Heights. A ji ni bilo žal, saj je okolica hiše bolj podobna mirnemu letovišču kot mestnemu naselju.

Toda Cecelio Wolf je prav težko dobiti doma. Vse svoje sile in izkušnje s preprostim, pristrčnim, nevsiljivim nastopom razdaja slovenskim društvom in organizacijam. Članica Progresivnih Slovencev je že 30 let, pri pevskem društvu Jadran poje več kot 30 let, pri dramskem društvu Anton Verovšek je sodelovala 15 let. Sodeluje v številnih odborih organizacij, tako v odboru Slovenskega doma za ostarele, v odboru upokojskega društva v Coolinwoodu, sodeluje pri ženskih odsekih nekaterih društev, vsepovsod, kjer je treba prijeti za delo.

Cecelia Wolf pravi, da je število članic Progresivnih Slovencev dokaj upadlo, tako da jih je sedaj še okoli tisoč, kar pa seveda tudi ni tako malo. Združujejo se v sedmih krožkih, od katerih so štirje v Clevelandu, trije pa v drugih ameriških mestih. Ona je predsednica glavnega odbora Progresivnih Slovencev Amerike, obenem pa je tudi predsednica clevelandskega krožka števil. 1.

S čim se organizacija ukvarja v teh dneh?

Takole pravi: »Predvsem si prizadevamo, da bi dobile več članic, vsaj še enkrat toliko, kot nas je sedaj. Vendar jih je težko dobiti. Mnoge Slovenke, ki bi lahko sodelovale, so še zaposlene, povrh imajo družine in se ne želijo včlaniti, ker nimajo časa za sodelovanje. Razumem jih, ker sem bila nekoč sama na istem... Naša druga skrb velja Slovenskemu domu za ostarele, kamor prispevamo predvsem clevelandske progresivne Slovenke. Domu podarimo kakih 2500 dolarjev na leto, seveda pa sodelujemo še na druge načine... Tudi vnaprej želimo ohraniti prijateljske stike s stariim krajem, s Slovenijo. Tako smo na povabilo ljubljanske univerze tudi letos poslale našo članico iz Chicaga na poletni seminar slovenskega jezika v Ljubljano... Na svoje sestanke skušamo povabiti več predavateljev, ki nas bi seznanili tudi z našimi aktualnimi političnimi vprašanji...«

Članice posameznih krožkov se sestanejo vsak mesec, pride jih od 60 do 75, kar je v primerjavi s podobnimi društvi kar veliko. Zelo veliko zanimanje je med članicami tudi za izlete, ki so včasih poučni, vedno pa zabavni.

Kako pa se članice dokopljejo do denarja, ki ga zatem večidel porabijo v dobrodelne namene?

»Še največ denaja dobimo od prodaje potic, štrukljev, krofov, rezancev. V časopisih oglašamo, kdaj bomo izdelke naše domače kuhinje prodajale. Prodajamo tudi ročna dela. Naše članice spečejo in naredijo vse brezplačno. Cene so nekoliko nižje od tistih v trgovinah, povrh je vse narejeno doma, zato vlada med kupci za naše izdelke veliko zanimanje. Nikoli ne moremo narediti toliko, da bi zadostile povpraševanju... Ne smem pozabiti na naš veliki podvig s knjigo *Treasured Slovenian & International Recipes*. V knjigi, ki smo jo dale natisniti Progresivne Slovenke, je zbirka odličnih kuharskih receptov, med njimi za številne slovenske jedi. Prva naklada 5000 izvodov je že razprodana, pravkar smo dobile iz tiskarne drugo enako visoko naklado. Tudi dobiček od te knjige gre v dobrodelne namene.

Po sejah prirede članice tudi zakusko, navadno pa tudi zapojejo. Na sestankih krožkov Progresivnih Slovencev Amerike je še slišati slovenščino. Starejše članice, ki so bile rojene v starem kraju, namreč gladkeje govore slovenščino, pa njihovi govorci prisluhnejo tudi že v Ameriki rojene članice.

Cecelia Wolf meni, naj bi ženska organizacija nadaljevala svojo dolgoletno tradicijo, naj bi razvijala družabnost med svojimi članicami in pomagala zmanjševati osamljenost, ohranila pa naj bi tudi trdne, predvsem kulturne stike s stariim krajem.

Janez Kajzer

LOUIS KAFLERLE, 80-LETNIK

Znani slovenski društveni delavec med našimi rojaki v Clevelandu Louis Kaflerle je 14. maja slavil 80-letnico. Rojen je bil v vasi Selo pri Mirni na Dolenjskem. Prav na rojstni dan je moral Louis Kaflerle po nasvetu zdravnika na kratek pregled v bolnišnico, zato so mu prijatelji lahko čestitali po vrnitvi v svoj dom.

Jugoslovanski generalni konzul v Clevelandu Stane Lenardič je na tem skromnem družabnem večeru v priznanje Louisu Kaflerlu med drugim izrekel: »S ponosom lahko rečem, da ste opravili pomembno kulturno poslanstvo, dali svoj prispevek k razgibanemu kulturnemu življenju ameriških Slovencev ter ohranjanju in poglobljanju kulturnih vezi z rojstno domovino. Cenimo vaš prispevek zgodovini naših ljudi v Ameriki in vašo aktivnost, usmerjeno h konstruktivnim in humanim ciljem. Bili ste med tistimi, ki ste razumeli, da kolesa zgodovine ni več moč potisniti nazaj, spremljali ste življenje in nove tokove v stari domovini in opozarjali na neogibnost pozitivnih sprememb v sodobnem sve-

tu. Spoštovali ste našo osnovno usmeritev, da smo ubrali svojo neodvisno pot in da nikomur ne dovolimo vmešavanja v vaše notranje zadeve.

Ob visokem življenjskem jubileju bi čestitki dodal še naslednjo ugotovitev: Pravo plačilo za delo je tisto, kar zaradi svojega dela postaneš. Louis Kaflerle je bil in ostal ugleden, spoštovan društveni delavec v obeh domovinah. Vaše ime bo zapisano na častnem mestu tukaj in v vaši stari domovini Sloveniji — SFR Jugoslaviji.«

Generalni konzul Stane Lenardič je Louisu Kaflerlu izročil knjigo »Zakladi Slovenije«, slavljenec pa se je njemu kakor tudi vsem drugim zahvalil za čestitke in darila.

UMRLA STA IVAN IN PEPKA POHAR

Naš list je v manj kot letu dni izgubil dva zvesta bralca v eni sami slovenski družini v ZDA. Junija 1979 je v Ottawi, Illinois, umrl farmar Ivan Pohar, aprila letos pa njegova žena Pepca. Ivan je prišel v Združene države pred prvo svetovno vojno z mlajšim bratom Suijem. Naselila sta se v Oglesbyju, kjer sta oba delala v rudniku. Stanovala pa sta pri slovenski družini iz Vavte vasi. Ivan se je zagledal v gospodinjino sestro Pepco in se z njo 1920. leta poročil. Preselila sta se v Ottawo, kjer je Ivan 44 let garal v cementarni in si nato kupil farmo. Gospodarila sta umno in pridno tako, da sta si stalno povečevala imetje. Vzgojila sta sinova Leeja ter Johnija in hčerki Margaret ter Hellen. Ob smrti pa sta zapustila še 11 vnukov ter 18 pravnukov.

Ivan in Pepca Pohar sta ostala, kljub dolgoletnem bivanju v ZDA, zavedna in napredna Slovenca. Rada sta obiskovala stari kraj in se navduševala



Ivan in Pepca Pohar

nad napredkom svoje rodne dežele. »Vrneva se spet ko bodo zorele češnje« — je obljubila Pepca ob zadnjem slovesu. »Morda pa peseni, ko bo zrel kostanj,« je dodal Ivan.

Ne bo ju več k nam a spomin nanju bo živel dalje med številnimi njunimi sorodniki, znanci in prijatelji tako v Jugoslaviji kot v ZDA.

KANADA

OTVORITEV DOMA V LONDONU (ONTARIO)

Za Slovence v Londonu in okoliških mestih (St. Thomas, Sarnia), ki so zbrani v okviru društva »Triglav« (Slovenian Cultural and Social Club »Triglav«) je bil v soboto 14. junija velik dogodek. Po večletni gradnji so končno le izročili namenu društveni dom, ki ga lahko uvrščamo med najlepše slovenske domove v Kanadi. Polna dvorana z več kot 200 rojaki je z navdušenjem zaploskala predsednici društva, primorski rojakinji Almi Trbižan, ko je uradno odprla dom. Slovesnega dogodka se je udeležil tudi konzul SFRJ v Torontu Vasilije Medenica. Sledil je kratek kulturni program z nastopom društvene folklorne skupine in pevskim nastopom. Za kasnejšo zabavo pa je poskrbel »Kvintet Slovenija« iz Montreala, ki ga vodi rojak Frank Sotelšek. V nedeljo se je praznovanje nadaljevalo, ko se je pridružila rojakom še večja skupina Slovencev iz Toronta. Novi dom je zgrajen na letovišču, ki so ga imenovali »Triglav moj dom« in je primeren za raznovrstne prireditve (piknike, bankete, kulturne prireditve itd.).

Društvo »Triglav« ima svojega predhodnika v Slovenskem kulturnem in družabnem klubu, ki je bil ustanovljen že leta 1959, ko je bilo v Londonu in okolici le nekaj nad 20 slovenskih družin. S priseljivanjem novih, predvsem ekonomskih priseljencev, se je število članov v klubu stalno večalo in mala dvorana, ki so jo prej imeli v mestu, ni več zadostovala za kulturne in družabne prireditve širšega značaja.

Z zbranimi sredstvi so kupili zemljišče zunaj mesta, v smeri proti Sarniji (okrog 20 ha površin). Po prvih vložnih sredstvih in z mnogo prostovoljnega dela so se začeli kazati sadovi dela in v nekaj letih je zrastel dom, ki bi ga težko našli tudi v večjih kolonijah slovenskih priseljencev v Kanadi ali drugje po svetu. V obravnavanem območju danes prebiva manj kot 200 slovenskih družin in oddaljenost od večjih centrov slovenskega življenja (Windsor, Kitchener in Hamilton) je bila le prevelika, da bi lahko računali na njihove objekte.

Rojaki se zavedajo, da dela sedaj še ni konec, saj je nujno potrebno urediti tudi prostor okrog nove stavbe za rekreacijske namene. Kljub temu, da so nastopale večkrat težave, ker so v društvu zastopane različne generacije priseljencev, upajo, da bo v bodoče delo dobro potekalo in da bo povezava z matično domovino večja kot doslej. To je želja večine priseljencev, pravi podpredsednik društva Aleksander Lovrenčič. V društvu je danes preko 130 članov in računajo, da bodo sedaj pritegnili še večje število rojakov iz okolice, ki se še niso odzvali skupnosti. Želimo jim, da bi v načrtih uspeli.

R. G.

ODBOJKARSKI KLUB TRIGLAV

V Edmontonu, Alberta, je bil lani ustanovljen slovenski odbojkarški klub, ki je v svojih vrstah zbral nekaj zagretih športnikov. Pobudo za ustanovitev samostojnega odbojkarškega kluba je dal Slavko Štajner, po rodu Mariborčan, ki je tudi trener moštva. Novi klub je prejel finančno pomoč za nabavo dresov od Kanadsko-slovenskega društva v Edmontonu, ki ga je takrat vodil predsednik Anton Mušič. Klub si je izbral ime Triglav.

Mladi, zagreti odbojkarji Triglava so se že lansko jesen vključili v edmontonsko odbojkarško zvezo in v zimski sezoni 1979/80 igrali v mestni ligi. V tej svoji prvi tekmovalni sezoni so v ligi zasedli tretje mesto, kar je nedvomen uspeh, na katerega so ponosni vsi člani ekipe in seveda tudi drugi slovenski rojaki v Edmontonu. V minuli tekmovalni sezoni so v ekipi sodelovali: trener in kapetan moštva Slavko Štajner, Klavdij Bunaca, Janez Sterle, Štefan Koren, Alojz Raj, Jože

Jerebič, Boris Medos, Ivan Ambrožič in Franc Špilak. Odbojkarjem Triglava iz Edmontona želimo veliko tekmovalnih uspehov tudi v imenu našega uredništva.

Franc Kreiner

AVSTRALIJA

DVE LETI SLOVENSKEGA KLUBA V PERTHU

Slovenski klub v Perthu, Zahodna Avstralija, spada med mlajša slovenska društva na petem kontinentu, vendar pa je s svojim resnim načinom dela že pokazal, da izpolnjuje vse pogoje za uvrstitev v družbo boljših slovenskih društev. Ob smrti predsednika Jugoslavije Josipa Broza Tita so se člani društva, večina je bila v slovenskih narodnih nošah, skupno z drugimi Jugoslovani v Perthu udeležili komemorativne povorke po ulicah Perthu ter tako javno izpričali spoštovanje do pokojnega predsednika.

Slovenski klub v Perthu prireja redne plesne v najetih dvorana, ki se jih udeležuje precejšnje število slovenskih rojakov iz tega dela Avstralije in tudi drugih prijateljev društva. Za prihodnost imajo še velike načrte, zlasti pa si želijo zagotoviti lastne društvene prostore, ki bi jim omogočili, da bi se še bolj razmahnila njihova dejavnost. Poleg vsega drugega si želijo tudi slovensko šolo, kjer bi si njihovi otroci pridobili vsaj osnove slovenskega jezika.

Ob koncu leta Slovensko društvo v Perthu organizira plesne večere 25. oktobra, 22. novembra in maklavževanje 6. decembra — vse v ukrajinski dvorani, veliko slovensko silvestrovanje pa bo letos v »Melville Civic Centre«.



Skupina udeležencev komemorativne povorke v počastitev J. B. Tita v Perthu v Avstraliji

LOUIS ADAMIČ:

Z DRUGIM IMENOM MISTER NICHOLS

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Barbarina šola je spet zašla v naše pogovore. Mary nama ni mogla slediti . . . in septembra se je Barbara vpisala v javno šolo.

To šolo je imela rada. Bila je le šest blokov stran od nas, zunaj naše izbrane sosesčine in učenci so res bili ,vsi pomešani med seboj', kot je to trdila Mary.

Barbara nama je začela pripovedovati o majhni deklici v razredu, ki ji ji bilo ime Angela Pogachnik. Barbara jo je imela zelo rada. Bila je svetlolasa in je imela kodre kot Barbara. Nekega dne sta si izmenjali svoje lastne trakove in postali ožji prijateljici. Mary to prijateljstvo ni bilo pogodu, ni pa vedela, kako naj ga prepreči.

Potem pa je Barbara spregovorila o Angelinem dedku, ki ga je Angela na moč ljubila in ki se ni pisal Pogachnik kot Angela, amkap A-n-t-o-n O-g-r-i-z-ek, to zato, ker je bil oče Angeline matere, ona pa se je pred poroko z g. Pogachnikom pisala O-g-r-i-z-e-k.

G. Ogrizek je bil slaboten starček, a ga je indijansko poletje, dokler je trajalo, zvbilo iz hiše in takrat je počakal Angelo pred šolo in hodil z njo domov. Bil je, kot je pripovedovala Barbara, zelo čuden, majhen starec. Ves je bil ukripljen in siv, hodil je počasi s palico. Angelo je imel rad, kot je ona imela rada njega, in smejal se je tudi pogosto. V ustih je imel le še nekaj prednjih zob; roke je imel velike, ker je trdo delal vse svoje življenje, in te roke so se tresle, ker je bil tako zelo star. In govoril je le malo angleško, ker je bil tujec iz neke dežele z imenom Slovenija. Angleščino pa je razumel in je bil tudi drugače imeniten človek in nadvse zabaven. ,Hrbet ima okrogel, očka, in ne ravnega kot mi, in njegova koža je kakor list papirja, ki ga lahko zmečkaš v svoji roki — tako zelo je star. Na poti domov ga Angela prime za roko in ta roka se trese, ona pa ima to zelo rada in ga ljubi . . .' Tega Barbarinega pripovedovanja o starčku ni bilo ne konca ne kraja.

Potem pa se je Barbara nekega večera ustavila v tem svojem pripovedovanju in se obrnila k Mary. ,Joj, mama, zakaj nimaš ti očeta, kot je g. O-g-r-i-z-e-k, da bi jaz lahko imela dedka, ki bi me čakal po šoli — namesto gospe Cranston, ki prihaja po mene?'

Mary je pogledala mene in prebledela. Jaz sem se pa tudi zagledal vanjo. Nato je s težavo rekla: ,Mi je zelo žal srček, toda moj oče je umrl že zdavnaj, preden si se ti rodila.'

,Veš, Barbara,' sem tedaj spregovoril, ,d e d k a imaš vseeno, ker imam jaz tudi svojega očeta.'

,Ali še ni umrl?' je naglo vprašala Barbara.

,Ne, še vedno živi,' sem ji odgovoril in opazil, da je Mary zmanjkalo sape in da je vsa otrdela.

,Joj, očka, zakaj mi tega nisi nikoli povedal! Kje pa je?'

Pogledal sem Mary, kot bi ji hotel reči: zdaj pa imaš! Sedela je vzravnano, napenjala ušesa, da bi slišala, kaj bom še zinil, in bala se je najhujšega. Zavedel sem se, da sva na pragu krize — in morda tudi na pragu lahke zmage. Zdelo se je, da se bo Mary prelomila ob najrahlejšem dotiku.

POVEST
IZ KNJIGE

»WHAT'S
YOUR NAME?«

KAKO
TI JE IME?

PREVEDEL:
IVAN DOLENC

,Kje je?' je vztrajala Barbara. Njena zahteva po odgovoru je postajala močnejša in močnejša.

,No — v Pennsylvaniji je,' sem začel, ,v majhnem mestecu, ki se imenuje Dexter.'

,Joj, zakaj mi tega nisi nikoli prej povedal?'

Spet sem pogledal Mary in nadaljeval: ,Nisem si mislil, da te to zanima.'

,Joj!' je kriknila Barbara vsa presenečena. ,Seveda me zanima. Samo počakaj, da povem Angeli, da imam tudi jaz dedka.'

Zaplesala je pred menoj in žarela od sreče.

,Kakšen pa je, očka?'

,Oh,' sem rekel, ,majhen, smešen starček je, verjetno prav podoben tvojemu O-g-r-i-z-k-u.'

,Sijajno! Sijajno!' je poskočila Barbara.

Tedaj sem pa pozabil na vse svoje obljube, posadil sem si Barbaro na kolena in ji začel pripovedovati o njenem dedku. Opisal sem ji majhno hišo, v kateri živi sam, kako si kuha in kako si sam krpa svojo obleko. Prav nič se nisem oziral na Mary, ki je kazala obraz, kot da se bo vsak čas onesvestila.

,In zakaj ne živi z nami?' je vprašala Barbara.

,Oh, tega pa ne vem,' sem se zadržal. ,Verjetno mu Cle-veland ne bi prijal.'

,Zakaj ne?'

,Rad ima Dexter, saj živi tam že dolgo. V tem je velik čudak.'

Barbara je malo razmislila o tem, potem je vprašala dalje: ,Koliko let ima?'

,Dva — ali triinšestdeset.'

,Samo triinšestdeset!' je zakričala. ,Mladost' njenega dedka jo je razočarala. ,Angelin dedek je star sedeminsedemdeset. Koliko več let je to kot triinšestdeset?' Rekel sem ji, naj vzame svinčnik in papir in si to izračuna; ni bila najboljša v matematiki. Ko je prišla do številke štirinajst in je dobila moje zagotovilo, da je prav preštela, je spet zaklicala: ,Joj, joj!' V naslednjem trenutku pa si je opomogla od svojega razočaranja in vprašala: ,Kako pa je mojemu dedku ime?'

,Nick,' sem ji rekel, ,N-i-c-k.'

,N-i-c-k-, N-i-c-k, dedek Nick,' je poskusila Barbara. To je zelo lepo ime. Nick Nichols — saj je njegovo drugo ime Nichols, ali ne? Kakor naše?'

Tu sem se za hip zmedel. ,Ne,' sem ji naglo odgovoril. ,Zakaj ne? Kako se pa potem piše?'

,Veš,' sem se čez čas oglasil, ,njegovo ime je zelo smešno, ker je tudi tujec, kot dedek tvoje prijateljice Angele!'

,Joj, zakaj mi tega nisi že prej povedal! Le čakaj, da povem to Angeli! — Kako mu je ime, očka? Kako mu je ime? . . . Hitro mi povej! Hudoben si. Ali ni hodoben, mamica?' Barbara ji je vrgla samo najbolj bežen pogled. V svoji razburjenosti ni opazila, da je njena mati sedela kot kip, bleda in molčča. ,Kako se piše?' je spet silila vame.

Nasmehnil sem se in rekel: »Piše se Sobuhanowski — Nick Sobuhanowski«.

,Sobuha — Kako se to piše, očka? Napiši mi to ime.

Hitro! Tu imaš svinčnik in papir — natiskaj mi ga, prosim.‘

Začel sem tiskati očetov priimek in Barbara ga je glasno črkovala. Potem je zaklicala:

„Joj! To je sijajno! Sobuha — Sobuha — Sobuhanowski! To je mnogo bolje kot O g r i z e k ali P o g a c h n i k. Počakaj, da povem to Angeli. Toda, očka — zakaj je mojemu dedku ime So-bu-ha-now-ski? Tvoje ime je Nichols. Ali ne bi morala biti priimka enaka?“

Pa sem ji dopovedal: „Tudi jaz sem se pisal Sobuhanowski, ko sem bil še deček. Pozneje sem ga spremenil v Nichols.‘

„Zakaj?“

„Oh, Sobuhanowski je bilo predolgo ime. Ljudje so imeli z njim težave. Tudi ti se mučiš z njim.‘

„Kdo se muči?“ me je zavrnila Barbara. »Vadila se ga bom izgovarjati in potem ga bom izgovorila tako zlahka kot ti. Tudi črkovala ga bom, ne da bi gledala na papir. Sramota, da si ga spremenil.‘

„Zakaj?“ sem jo vprašal.

„Ker je pač sramota,“ mi je odgovorila.

„Zame je Nichols lepo ime. Vsakdo ga lahko izgovori ali pa črkuje. Ali ga ti ne maraš, Barbara?“

„Saj je dobro,“ je odgovorila. „Toda ime S o b u h a n o w s k i je čudovito. Sobuhanowski — ali vidiš, kako lahko ga izgovorim? Nick Sobuhanowski — Barbara Sobuhanowski! Ako ne bi spremenil svojega imena, očka, me je pokarala,“ bi bila jaz Barbara Sobuhanowski, ali ne? Je tako, mama? In ti bi bila gospa Sobuhanowski, kot je Angelina mama gospa Pogachnik — ali ni res, mama?“

„Da, srček,“ je spravila iz sebe Mary. Njen glas je bil komaj slišen.

„Sobuhanowski je mnogo lepši priimek kot Pogachnik ali Ogrizek“ je nadaljevala Barbara.

„Toda, Barbara,“ sem rekel, „ali nikoli nisi opazila moje srednje začetnice?“

„S!“ je zakričala. „To je tam za“ Sobuhanowski!

Prikimal sem ji, ona pa je zaplesala sredi sobe. Nato je še rekla: „Pišeš se John Sobuhanowski Nichols. In če hočem, sem lahko Barbara Sobuhanowski Nichols, ali ne?“ Pogledala je Mary, potem pa še mene. Ko ni slišala ugovora, je oznanila: „To je zdaj moje ime! Barbara Sobuhanowski Nichols!“

Tisti večer sem spet sam spravlil Barbaro spat. Mary je kar obsedela v dnevni sobi. Barbara je bila preveč razburjena, da bi opazila, kako čudno gleda. Pozabila je celo poljubiti svojo mamo za lahko noč, menda prvič. Njen junak sem bil jaz, saj sem ji vendar jaz dal dedka.

Ko sem se vrnil v dnevno sobo, je bila Mary še vedno na svojem mestu. Strmel je vame in bila je vsa zmedena. Znenada se je dvignila in odhitela v spalnico. Stopil sem za njo.

Zdelo se mi je, da hoče nekaj zagnati vame. Ustnice so se ji tresle; trepetala je po vsem životu. Končno je spregovorila: „Ti filister, ti! Sebičnež, slabič!“ jeza jo je grabila za grlo, da ni mogla nadaljevati.

Prijel sem jo za roko. Divjala je dalje brez besed, skušala se mi je iztrgati, jaz pa sem jo trdno držal. Moral sem to storiti: bilo je zdaj ali nikoli več. Rekel sem ji: „Bil sem slab, Mary. — Bedak. In slaba si bila tudi ti — oba sva bila nespametna.“ Na vso moč sem jo stresel. „Ti si vse to začela. Ne bi se ti smel pustiti, pa sem se ti vdal. Jaz sem kriv. Zdaj pa moram prebiti ta zid, naj bo karkoli že, ki stoji med nama.“

Negibno je stala pred menoj. Znova sem jo stresel. Glava ji je omahnila nazaj, potem naprej, in vsa je bila kot okamenela. Padla je na posteljo in planila v jok.

Nisem je videl tako jokati od tistega večera, ko sem jo zaprosil za roko. Nekaj se je premaknilo v meni in spet so se mi vrnila čustva do nje. Jokala je kot otrok.

In potem sva se začela pogovarjati. Vse je preprosto in

lahko. Prvič sva govorila odkrito drug z drugim. Najin tabu se je nekam izgubil, in kar naenkrat se je z njim vred umaknilo vse, kar je stalo med nama.

„Bila sem velika norica! Velika norica!“ je večkrat ponovila Mary, kot da je to izgovorila samo enkrat.

Rekel sem ji, da sem bil sam še večji norec.

Zaupala mi je, da bi jo bil moral obrcati ali kaj takega, ko je prvič spregovorila o svojih ‚iztrganih listih iz knjige‘.

Povedala sva si stvari, o katerih prej nikoli nisva bila govorila — o svoji mladosti, o najinih starših, najinih ‚tujih‘ imenih,

Mary se je skušala izovedati, a je bila zakopala svoje zgodnje spomine tako globoko, da se je zdaj težko spomnila vseh podrobnosti.

„Naša farma je bila v okrožju Saginaw, kjer je živel mnogo Nemcev,“ je pripovedovala. „Moj oče je bil še kar premožen. Ko se je začela vojna, so bili nekateri Nemci za ‚kajzerja‘, drugim je bilo vsega tega prav malo mar, nekaj pa jih je ostalo zvestih Združenim državam. Moj oče je bil državlján . . . Potem se je pa zgodilo, da je jeseni 1917 naša farma zgorela. Stara sem bila komaj enajst let, a se dobro spominjam, kako je gorela. Bilo je na večer. Oče še vne živine ni mogel rešiti iz hleva. Še konj je poginil v plamenih. Spominjam se, kako strašno je smrdelo . . .“

Mama je bila vsa prestrašena. Bala se je, da bi nas ‚oni‘ utegnili navsezadnje še ubiti. Zanje smo bili ‚Huni‘ — nekdo je zakričal to besedo iz avta, ki je peljal mimo goreče hiše; samo za lučaj je bil oddaljen od nas. Nihče nam ni pomagal gasiti ognja. Drugi nemški farmarji so se nas zbalí. In tako je pogorelo vse do temeljev. Očetov obraz in njegove roke so bile hudo opečene. Komaj je rešil žrebeta. Po eni strani glave so mu bili zgoreli lasje. Pošastno ga je bilo videti. Mama se je bala, da se mu bo zmešalo. Smejal se je že kot blaznež, ko je odkril, da so mu zgoreli boni ‚Svobode‘, ki si jih je bil malo prej kupil, skupaj z njegovimi državljanskimi papirji vred in z nekaj denarja, ki ga je hranil v pločevinasti škatlici. Pa se je čez čas le zbral in nam oznanil, da odhajamo. Imel je starega forda in z mamo sta naložila vanj vse, kar nam je preostalo. Prodal je žrebeta in nekaj glav živine; vse drugo je razdal. Zemlje pa ni prodal, kar tako jo je zapustil . . . in odpeljali smo se v Detroit. Tam smo naše ime Schwabenland spremenili v Land. Mama nikoli ni bila prav zdrava; oče jo je zdaj odpeljal v bolnico in je tam kmalu nato umrla . . . Mislim si, da sem že tedaj postala malce čudna. Zaprla sem se vase, gledala skozi svoje oken-ce v svet okrog sebe — in se prihljila.

(nadaljevanje v prihodnji številki)

POD SODOM

Vipavska dolina, tam pod Čavnom, Črnim vrhom, Nanosom in Krasom, zraven še nekoliko Gorica in Trst — to je prizorišče zgodb Danila Lokarja, zdravnika iz Ajdovščine, rojenega 1892. leta v istem kraju. Že kot gimnazijec je v Gorici pisal v študentovski list in ga tudi urejal.

Med obema vojnama je živel ločeno od slovenskega literarnega sveta, vabili pa so ga narava, glasba, slikarstvo, kiparstvo in tudi šport.

Več del je napisal doslej, a je zbirka njegovih povesti z naslovom SODNI DAN Na VASI nekako avtorsko najpomembnejša: oživlja nam zgodovino nedavnih časov z brezposelnostjo, ki jo je prinesla svetovna gospodarska kriza.

Iz te zbirke objavljamo povest z naslovom POD SODOM.

»Kam me, vraga, ženete ob tej uri?« sem godrnjal in se nerad napravil na pot.

»Sila, gospod zdravnik, sila; da ni sile, ne bi bili tu.«

Avto je zavozil tiho, kakor da plava. Dramil sem se počasi, vendar je šlo. Bilo je daleč po polnoči, mehka južna noč v kasni jeseni. Včasih se mi je pozdelo, da se lovi pred močno lučjo avtomobila lahna sinja megla, potem se je spet igrala medla mesečina in jemala stvarjem ostre obrise.

Pot je bila močno zavita. Šlo je na desno in na levo, v vinkalicah gor in v vinkalicah s hriba, ostrih ključev in hotelo biti kraj, skozi sotesko, mimo potoka; reka je za nami, hvala bogu, mimo drugega potoka — zamotana pot. Privadil sem se voznji in bi se bil najraje vozil kar dalje do jutra. Tu smo zavili nenadoma med hiše, avtomobil se je spet sukalo na desno in na levo, luč se je plašila ujeta med stenami kmečkih hiš, a tudi stene so se čudile v močnem belem siju, in izstopili smo.

Z bolnim otrokom je bilo medtem že bolje, le mati je ostala še dolgo prestrašena.

»Otrok se izmaže,« sem rekel in nato je tudi ženska povzela nekaj srčnosti.

»Kaj pravite,« reče moj vodnik, »malo bi posedeli, da si odpočijete. Stopimo v klet.«

Šli smo čez dvorišče in mož je v hoji ščitil luč z dlanjo. Postali smo sredi toplega podzemeljskega prostora, vrsta sodov je ostala v temi. Moški se je obrnil k vratom, kakor da hoče oditi, zakrilil visoko z rokami, zdelo se mi je, da je nekaj strašnega ugledal in mi pokazal svoj skremženi obraz.

»Spet je tukaj!« je zavzdihnil in pokazal v mrak pred sabo. Nič nisem razumel, kdo je tukaj, in ko sem se zazrl v temo, nisem mogel nič razločiti. Stopil sem korak, dva v to smer in negotovo razbral na tleh ležečega mladega človeka, ki je bil zleknjen z lakti po glavo. Resno se je uprl na kolenca in zrl predse, to sem razločil, predse, ne v nas. Imel je močne, črne razkuštrane lase, obličje pa je bilo upalo, pod ličnicami so bile črne votline globoko vsesane. Zrl je

predse, proč od nas, kakor češ: Kaj hočete?! — zdelo se mi je celo, da govori z oglatimi rameni, in spet se je spustil vznak.

»To je tako, odkar je prišel iz Amerike,« je pojasnjeval gospodar in majal z glavo. Tudi on je zrl predse, kazno je bilo, da se je nabralo med obema dosti trpkega. Obrnil se je k ležečemu in rekel s povzdignjenim glasom:

»Najbolje, da si prineseš žimnico in blazine dol pod sod.«

Glas mu je postal pri zadnjih besedah bridek in tog, spet je zmajal z glavo in se obrnil v stran.

Razgledal sem se po prostoru in opazil, ko sem obšel trebuhe in lica sodov ter stare oboke kleti, da stoji poleg neznanca na tleh golida, ki ni bila prazna. Sladek opojen duh vina je prihajal iz nje. Iz pipe je poredko kanilo v posodo.

Moški se je s tal spet povzpел na kolenca in zrl predse. Uperil je pogled proti vratom, kamor se je bil gospodar umaknil v globoko senco.

»Boga je zgubil v Ameriki in zdaj hodi kakor brez glave okrog,« je povzel mož za mojim hrbtom. Na pol šepetaje je nadaljeval:

»Zmerom mu moramo biti za petami. Če ga le za hip pustimo samega, najde svojo pot, zmerom eno pot — v klet. Včasih zaspil pod pipo, leži kakor mrtev, ne moremo ga zjutraj zbuditi.«

Gospodar je vzdignil laket in si zakril obličje. »Potem pa ven in ven ponavlja: zlomili so mi hrbtenico, hrbtenico —«

Oni pri golidi se je neslišno nasmehnil, nato je udaril v glasan krohot.

»Ne razume; vi ste zdravnik, ne?« je dejal; »ne razume, moj brat, kaj se to pravi — bežati brez konca, bežati, če te hudič goni, bežati pred smrtjo. Ne, ne, tega ne razume.«

Postal sem pozoren. Radovedno sem vprašal:

»Kaj sta bili res v Ameriki?«

»Pred dvema letoma sem se bil prodal.«

»Kako to?«

»Spravili so nas čez morje z obljubami, da gremo v Indijo Koromandijo. Propaganda. Veste, kaj je to? Sprazniti so

hoteli deželo mladih, krepkih moških. Reševali so problem nezaposlenih.«

»No, in —«

»In smo prišli v pesti samemu hudiču, najbolj črnemu.«

»Kaj se niso držali pogodbe?«

»Kakšne pogodbe neki, prazne besede!«

»Tedaj so vas izkoriščali?«

»V štiriindvajsetih urah smo se spremenili iz ljudi v sužnje, kakor se bere v starih bukvah, razumete? Prodani! Stehtano in prodano meso.«

»Pa ne, da bi vas bili trpinčili?«

»Ne, gonili, se pravi, peljali so nas na drugi konec sveta, daleč, tako daleč, gospod, da se mi še danes zavrti v glavi, če pomislim na to. Kam, smo se spravevali peti dan, kam nas peljejo? Naš spremljevalec nam je odgovarjal, da moramo biti srečni, ker gremo na delo. — Ste videli barake v mestu, je govoril, barake polne ljudstva brez dela? Na tisoče jih čaka mesece, pol leta na zaslužek. Vi ste srečni, na delo greste. Vozili smo se teden dni po reki navzgor, zdelo se mi je, da sanjam, a naš spremljevalec je stal z revolverjem za nami. Šesti dan smo prišli na mesto, mi srečni ljudje. Hodili in vozili smo se še en dan v visoke gore, delati bi morali železnico. S pomilovanjem so nas gledali tovariši, ki so nas razvrstili.

Vse naokoli so zijali globoki prepadi, ko smo prišli, bilo je čisto na drugem koncu sveta. Sami žalostni goli hribi, glasu ni nikjer naokoli, tihota, da bi rezal. Veselili smo se svojih korakov, ko smo takole stopali, včasih se je vzdignil orel nad našimi glavami in letel dalje, više, više.«

Ležali smo zvečer v baraki na slami, bolelo nas je po vseh udih, nismo mogli spati. Kje smo, pravzaprav nismo vedeli.

Skupine delavcev so delale pod nami in nad nami. Včasih je zažvižgalo ostro po zraku, človek je zaječal, in spet so enakomerno udarjale lopate, škripali vagončki. Nobeđen ni govoril. Plačila nismo prejeli nobenega. Rekli so nam: saj ne potrebujete denarja. Trgovine ni, s hrano vas oskrbujemo. Napravili bomo vse obenem, nazadnje. Res je, nismo imeli kam iti. Če je človek na ladji sredi morja, ne more z ladje.

Na delu smo bili zmerom, kakor da bi pred nekom bežali. Železniški nasip je rasel, žulji so se posušili, a vsa roka je postala po malem en sam žulj. Delo je napredovalo, pomikali smo se v hribe. Naš kapo nas je zapustil. Šel je niže proti dolini in na njegovo mesto je prišel mladenič, ki je imel sršena v danki. Ta ni imel kratkega, imel je dolg bič, in se je z njim poigral.

Pravzaprav je zmerom žvižgalo po zraku. Gledali smo nanj po strani izpod strešice pri čepici in si mislili svoje, seveda. Včasih se je poigral tako, da je stopal za človekom in mu opletal z bičem pod hrbtom. Sklonil se je, bič je šel niže, vzdignil se je, kvišku je šel tudi bič. To je bilo za kratek čas. A bič se ga ni taknil. Le dražil je, gospod, dražil; veste kaj se to pravi?!

Slišali smo neki dan, da se je našemu prejšnjemu kapomaži spodrsnilo. Neka

delavcev mu je ušlo, druge so zalotili pri nameri. Šlo nam je do srca. Iz srca pa nam je stopilo v lica, smejali smo se iz dna duše.

— Kaj se smejete, vragi?! — je rekel in zrl s hudobnim pogledom na nas naš budni posrané — tako ime smo mu bili vdeli — in se trepljal po trebuhu. Nekaj dni že je imel pripisan revolver. Zdelo se nam je, da ne žvižga več tako objestno po zraku, nekako bolj sam zase je vihtel usnjeno kačo.

Nam pa so vstajale lepe misli in nismo vedeli, kam z njimi. Bile so polne upanja. Tlačiti smo morali svoje zaupanje vase.

Rekel sem vam že — kakšna pokrajina. Sam kamen. Štete so bile kaplje vode, ki smo jih pili, štete bilke slame, ki smo si z njimi postiljali.

Seveda se je vračala poglobitna misel, komu smo prišli v pest. Začeli smo šteti svoje dni, tedne, mesece — kako dolgo smo že tu, doklej ostanemo? S tovarišem sva se spogledala. Bilo je vse tako preračunano, da se nisi mogel ganiti. Pokrajina ni obljudena, denarja nimaš, klobase ne vise z drevja, ko greš mimo, in — daljava. Daljava naju je plašila. Zdelo se nama je pot s tega na drugi konec sveta.

Ne verujete! Pravijo — misel ni nič, misel je pena, kamen je več, ga lahko poženeš. Nič res. Komaj se je misel usedla v duši, si napravila gnezdo in zdelo se nama je na pol laže. Lopata se je igrala v roki, kremen se je sam obračal, vozička ni bilo treba pehati, pogledal si, stekel je. Tudi pograd ni bil več tako trd. Zdelo se nama je, da nisva trčila v moči, temveč sva jo nabirala. In slednja kaplja studenčnice naju je dobro odžejala.

Bil je zadnji čas. Zakaj prej sem se ves dan tresel. Takrat sem šele prav spoznal, kako sem oslabel. Kdaj ste že slišali, da se tridesetletni človek trese kakor starček? Jaz sem se.

Če danes pomislim, ni bilo tako težko, ucvreti jo ododod. Naš kapo je stal na bregu in gledal v dolino. Midva sva bila dobro razgledana tam naokoli in sva se jela spuščati po polici njemu za hrbtom. Včasih je počil v daljavi strel — kaj je to, sva se vprašala. Bili so morda lovci. Zataknila se nama je noga, po grizi je zdrknil kamen v dolino, pobobnal, se ustavil. Strigla sva z ušesi. Kakor konj, in pridržavala sapo. Nič. Prišla sva v dolino in se znašla ob bregu reke. Voda je bila precej široka in je tiho tekla. Kaj, ko bi jo preplavala? Misel se nama je zdela od sile dobra. Na glavo sva naložila vsak svojo bore culico in se vrgla v valove. Še dosti dobro je šlo, le na breg je bilo težko splezati. Strm je bil, spolzek in visok. Vendar so ga prepletale debele korenike in pomagala sva si.

Tisto prvo noč sva se posebno potrudila, lahko si mislite. Držala sva se reke in, kakor danes vidim, prav sva hodila. Neslo naju je, sam ne vem, kaj naju je premikalo. Z jutrom pa sva opazila v daljavi barake, razumela sva. Tudi načeto progno sva razločila in vrste železniških vozičkov. Zavila sva v stran, ali bala sva se oddaljiti se preveč od vode.

Ta je bila najin prijatelj, zaveznik. Bogve kam lahko zajdeva — sva se spogledala s tovarišem.

Tista reka je bila, verjemite mi, najin zaščitnik. Držala sva se je kakor zlate niti in lepo je tekla od zahoda proti vzhodu. To je bilo za naju. Proti vzhodu! je bilo zapisano na tleh, koder sva stopala, na drevju, na nebu, povsod. Vsaka bilka se je nagibala v tisto smer; tako se nama je zdelo. Stopala sva po hribih kraj nje, a s koncem očesa sva ostala zmerom tam, pri reki.

Naj vam povem, kako sva se pa hranila? Tudi danes ne razumem, kdo nama je pomagal. Uživala sva korenine in jagode in se tresla od strahu, da se ne zastrupiva. Enkrat se nama je posrečilo ujeti v potoku nekaj rib. Cvrla sva jih na žerjavici — kaj bolj okusnega še nisem imel v ustih. Na las so bile podobne našim belicam. Drugače nama je predla trda.

Prvi teden nisva uzrla človeških bivališč. To naju je plašilo. Nikjer duše! Nebo in prerije, nebo in skalnate gore. Šele drugi teden sva zagledala prve hiše, redke; kako sladko se nama je zdelo, ko sva videla, da se kadi iz dimnikov. Dimnik pomeni zmerom dobro. Reka je postajala široka, veletok. Dobro znamenje, sva pomislila, nekam nas to popelje. Veste pa tudi, kako je ta beseda sladka — nekam. Nekam je lahko tudi v paradiz. Bila sva kakor na visokem morju — svetilnika nikjer, ne drugega znamenja. Razbit splav naju je pripeljal dosti daleč. Bila je na pol mežikajoča noč z mesecem za oblaki, ko sva poskakala na breg. Voda je že udirala na splav, nagibal se je. Pomikala sva se po pobrežju, ko je globoko vzdihnilo in zaklokotalo za nami v vodi. Vidite, skočila sva bila za časa.

Čudne živali, čudne rastline so bile tam naokoli. Včasih je norel čez planjavo divji konj kot blisk, rep in griva sta mu vihrala kakor zastavi. Divjina, božja domovina, gospod. Drugič sva razločila v daljavi čredo ovac ali kaj, bile so čisto drugačne kot pri nas. Pomikale so se kakor oblak čez greben, čez sleme; oblak, sestavljen iz neštivila malih oblačkov. Usedla sva se in gledala brez besed. Rastline pa so imele mesnate liste kakor strašne lopate, posejane z bodljikami kakor jež, še večje od slonovega ušesa, cvele pa so lepo, lepo; ne vem, kako bi povedal.

Nisva se ustavljala, hitela sva, hitela — — —

Moj besednik se je ustavil in zrl togo okoli sebe. Posegel je po kozarcu vrh soda in ga nalil.

»Pijte! Če premisli človek vse to, ne more drugače.«

Ko sem mu vrnil kozarec, je vlil vase dvakrat, trikrat, štirikrat.

»Hudiča!« sem rekel in debelo pogledal.

»Tako je!« je odgovoril in zrl bistro predse.

Pomolčali smo in uživali zatišje trenutka. Zazrl sem se v oddušnik pod stropom; stara mastna pajčevina mu je visela ob strani in se zibala v struji zraka, tudi vonj vina je vlekel, se mi je zdelo, v tisto smer.

»Kaj mislite, da sva prišla na cilj?«

je povzel besedo. »Nisva. Takrat sem zgubil vero v pravičnega Boga, hrbtenica se mi je naklala.«

»Pssst!« se je oglasilo izza vrat iz teme in naš gospodar je močno zibal svojo glavo, oči pa je priprl.

»Gospod, v pristaniškem mestu, ko sva računala, da kupiva vozovnice za čez morje, so naju prijeli. Takoj so uganili, od kod prihajava. Da le more imeti človek tak nos! A nisva priznala. In nisva. A oni le eno in isto. Pa se nisva vdala. Ostala sva v ječi in ko so naju hoteli poslati spet proti zahodu, sva se vrgla na tla.

— Ne greva! Raje v smrt! Zdaj pa povejte: Mar je bilo to po človeško? Drugi so bili nama dolžni, a so računali še na tiste poslednje tri kaplje najine krvi — in govorili ven in ven: — Pogodba! Pogodba! Tulila sva in se valjala po tleh.

Spoznali so, da misliva zares. In so naju pustili. Dva meseca so trajale vice, preden so se vdali, ker midva sva tulila, samo tulila, posnemala sirene spodaj v pristanišču. Šlo je skozi mozeg, kakor so rekli pazniki, ki so si tiščali ušesa z obema rokama. Tako sva si delala kratek čas, če sva bila pri moči. Zmerom tudi te ni bilo kje vzeti.

»In zdaj sem tu,« se je z gospodovalno kretnjo ozrl okoli sebe, »in kar smo pustili moči v tujem svetu, je nimamo več, šla je.«

Objel se je s palcem in kazalcem čez nadlaket in govoril z očmi:

»Skopnele so kite, skopnele. Pa oni, ki so izginili brez sledu?«

Ko sem se ozrl iz avtomobila, ki se je že obračal čez dvorišče, sem videl svojega novega znanca pred vhodom v klet. Gospodar se je bil postavil pred vrata in mu z razprtimi rokami branil noter. A oni je le silil in cepetal z nogo.

Avto je odpeljal.

Čez dobra dva tedna je bil gospodar spet pri meni. A ne zaradi otroka. Prišel je zaradi brata, Amerikanca, ubežnika.

»Kaj bi storili,« je rekel, »zmerom huje je. Davi smo ga našli pod sodom, sam s sabo se je naglas prepiral in ko smo ga hoteli vzdigniti, nas ni spoznal. — Miši, miši, same majcne miši — govori — hrošči, hrošči, hrošči lazijo, metulji, ščinkavci letajo, glejte na tole ljubeznivo taščico z rdečim podbradkom, pššš, ves zrak je poln golazni, stopi v stran! mrgolazen — in grabi z roko okoli sebe. Zdi se, da vidi vse to kakor na podobi. Leže na tla in mrmra: Beže, beže mravljinici, vse beži —.

Pipo je pustil odprto, ponoči je izteklo vino, toliko da se ni utopil. Kaj je treba storiti?« je vprašal gospodar.

Napravil sem mu sprejemno pismo za bolnišnico in mu pojasnil, kako je s to stvarjo.

»Ne dajte ženam,
da b' hlače nosile,
da bi prot' vam
oblast zadobile!
Varujte vsaj to
največje blago!«

POL STOLETJA V TUJ

Pred nekaj meseci je minilo 50 let, pol stoletja, odkar sem stopil na argentinska tla, v pristanišču Buenos Aires. Svojega naroda in materinega jezika nisem nikoli pozabil in ne bom nikoli tajil. Bolj ko tečejo leta, globlje so moje misli na domači kraj.

O, ta prelepa Slovenija! Šele v tujini se človek zavé vseh tvojih naravnih lepot, saj lepših na svetu ni! Ostal ti bom zvest do zadnjega utripa srca! Veliko uspehov želim tudi vsem v domovini, ki vlagajo ves svoj trud v vzbujanje narodne zavesti med Slovenci širom sveta.

NEKAJ O MOJI ROJSTNI HIŠI

Naj mi bralec ne zameri, če bom to popisal. Vest mi ne da miru, da ne bi opisal krivice, ki se je tam zgodila.

To je bilo na Trnovem ob Soči št. 54, zdaj št. 14 pri Kobaridu. V tej hiši se je rodilo 10 otrok, trije sinovi in sedem hčera. Ko sem bil star 17 let, sem se šel učiti za mizarja k Miheliču v Bovec. Po dveh letih so mi fašisti iz Kobarida poslali pismo, da se moram vpisati v mladinsko fašistično organizacijo. Ker pa tega nisem hotel storiti, sem se s starši sporazumel in po dveh mesecih odpotoval v Južno Ameriko, kjer sem že imel brata in tri sestre. Bila so leta krize, težko smo živeli, mnogo naših izseljencev je moralo v prerani grob. Začela se je druga svetovna vojna. Hudo nas je zabolelo, ko je bila napadena Jugoslavija. V tistem času je bil vodja našega poslaništva Izidor Cankar, ki pa so ga kmalu poslali v drugo državo. Njegovo mesto je prevzel Cankarjev tajnik Viktor Kjuder. Številna naša društva in zavedni rojaki so začeli zbirati pomoč rojakom, ki so trpeli v domovini.

Leta 1948 se je moj najstarejši brat Andrej z ladjo »Partizanka« vrnil v domovino. Od doma nam je naša mati, ki je bila že vdova, saj je oče umrl leta 1943, prosila, naj bi naše deleže pri družinskem premoženju prepustili bratu, ki se je vrnil iz Argentine. Mi smo se deležem res odpovedali, vendar na ime matere, mati pa nam je ponovila, da ona noče tega, ker je že v letih in spet je prosila, naj se vse prepíše na starejšega brata. Mi smo bili mnenja, da naše deleže izročimo bratu Lojzu, ki je bil edini, ki ni zapustil doma in je skrbel zanj. Da pa bi ustregli materini prošnji, smo podpisali proti lastni želji, vendar smo se bali, da bomo s tem korakom naredili več zla kot pa dobrote, kar se je kmalu tudi zgodilo.

Komaj je Andrej prevzel premoženje v svoje roke, se je poročil z Ivanko Lovrenčič. Od tedaj naprej so od matere prihajala le še žalostna pisma, da se sin in njegova žena grdo obnašata do nje, rada pijeta, da jo zmerjata in zaničujeta. Pisala nam je tudi, da sta ji v njeni odsotnosti ukradla zlatnino. Prosila nas je, če moremo na kak način zahtevati vrnitev naših deležev in jih izročiti bratu Lojzu. Odgovorili smo ji, da to zdaj ni več v naši moči, ker smo enkrat že podpisali.

Po treh mesecih skupnega življenja z Ivanko Lovrenčič je brat zbolel. Prišel je zdravnik, ki mu je predpisal določena zdravila in obenem strogo prepovedal vsakršno pijačo. Zgodilo pa se je ravno nasprotno. Njegova žena je skrivaj kupovala žganje.

Dva tedna po zdravniškem pregledu je moj brat umrl. Po vasi so govorili, da je njegova žena v tistih dveh tednih kupila deset litrov žganja in pomagala pri poslabšanju njegove bolezni. Nekaj dni pred smrtjo je

mojega brata prepričala, da je premoženje prepisal nanjo. Po bratovi smrti se je kmalu poročila z drugim.

Moja mati je umrla leta 1959 pri bratu Lojzu, ki je moral od hiše. Leta 1960 se je brat Lojz utopil v Soči v sumljivih okoliščinah. Bil je dober plavalec in še danes mi ni jasno, kako se je mogel utopiti . . .

Ivanka Lovrenčič je umrla leta 1975, premoženje pa je zapustila svojemu bratu in ne svojemu možu.

Lani sem bil prvič po dolгих letih na obisku v stari domovini. Šel sem ne samo zato, da bi videl našo lepo domovino, naše kraje, štiri sestre in nečakinje ter nečake, šel sem tja tudi z namenom, da bi videl, če bi bilo mogoče dobiti nazaj našo rojstno hišo. Lastnika hiše Lovrenčiča sem šel obiskat dvakrat in pojasnil sem mu vse krivice ter ga prosil, da to upošteva. Vprašal sem ga tudi, koliko bi zahteval za hišo. Odgovoril mi je, da ne ve, kakšna je vrednost hiše in da bo poizvedel. Ko sva se pogovarjala drugič, mi je povedal, da ima tožbo z možem pokojne sestre. Ponovil sem mu, da ga prosim, da pogleda pravici v obraz in si ne lasti tistega, česar si ni pridobil z lastnimi žulji. Na to pa mi je odgovoril, da pač vsakdo skrbi zase, za svojo korist. Žalosten sem se vrnil domov. Bil sem tudi na sodnji v Tolminu, kjer so mi pojasnili, da je ta zadeva že zastarana . . .

Moji dve sestri živita neporočeni v Trstu. Ena je stara že 71 let in težko hodi. Prosi, da naj jo pokopljejo na domačem pokopališču, kjer ležita oče in mati. Mlajša sestra je stara 60 let in ima tudi že 40 let službe. Ti dve sta edini, ki se nista odpovedali svojemu deležu in jima je sodišče odločilo kuhinjo, izbo in

NI

dve sobi v zgornjem delu hiše. Tam pa si ne upata živeti, ker je bila hiša v potresu precej poškodovana, podi so razjedeni in na pol gnili. V drugi polovici hiše živi vdovec. Streha pri hlevu je že skoraj dotrajala. Ta, ki živi v hiši, ne skrbi za popravilo, Lovrenčič tudi ne. Edino, kar iščejo vsi, je v tem, da iščejo, kako bi se čimbolj okoristili s trudom mojih staršev, bratov in sester. Komu koristi, da ena od najlepših domačij in domačija ene najbolj srečnih družin pred 50 leti danes razpada? Moja živa želja je, da bi se lahko na naš rojstni dom vrnili vsaj sestri iz Trsta.

Spomini na moje mlade dni, na najbolj srečne dneve mojega življenja, ostajajo neizbrisani. Moj duh živi tam med naravo in prijatelji. Pred našo hišo so se zbirali otroci iz vse vasi in se z nami igrali. Ko so se v vasi ustavljali potniki in iskali prenočišče, so jih vaščani napotili v našo hišo. Naša družina je bila med najbolj številnimi v vasi, pri vsem tem pa moji starši niso odrekli zatočišča nobenemu popotniku, pa naj je prišel od koderkoli. Dobro se še spominjam, da je neka družina s tremi majhnimi otroki ostala pri nas brez kakega plačila polne tri mesece. Starši so nas učili, da ne smemo odreči pomoči nikomur. To so neizbrisni spomini, ki bodo za vedno zakoreninjeni v mojem srcu. Storil bi vse, kar je v moji moči, samo da bi zavladala pravica in resnica.

Ivan Berginc, Buenos Aires,
Argentina

TU SMO SLOVENC

*Prišli smo na Švedsko z vseh krajev zemlje:
s Primorske, kjer zdajle že češnje zore,
z Gorenjske, kjer avbe se zlato blešče,
z Dolenjske, kjer pesmi se mehke glase,
s Slovenskih goric, kjer klopotci pojo,
s Koroške, kjer hribi v sinjino se pno.
Smo ptice, ki v sili drugam polete?
Imamo mogoče velike želje?
Ga vidim pri peči, kako se znoji,
je drugi v livarni, ki pije mu kri.
Nad dvajset žena pri strojih hiti,
le redko jim lice od sreče vzcveti.
V skladiščih garajo nam fantje, možje
zaviti so v mnoge vsakdanje skrbi.
Na severu smo svoja gnezda spletli
in viden kres slovenstva smo zanetli.
Dobili smo naš skupen krov.
Polet nam boži čil in nov!
Tu pesem naša naj doni,
tu naj se pomerijo mlade moči!
Tu naj se predstavi slikar in poet,
veselo zavriska mladina naj v svet!
Mogoče predstavimo odrsko delo,
zapešemo narodne plese veselo.
V naporih, ne majhnih, je zrasel ta dom.
Naj ne pretresa nesloge ga grom!
Saj le harmonija, ki družijo ljudi,
le ta osrečuje, k uspehom budi!
Zahvaljen rojak, vsak izmed vas,
ki žrtvoval si delo in čas.*

Marija Hriberšek
Za otvoritev doma 10/5-79

PRIŠEL JE HIP

*Prišel je hip . . .
Prišel je hip, ki smo vsi se ga bali:
Ne bije več hlabro, skrbeče srce
velikega sina evropske zemlje.
Presunjeni v žalosti vsi smo obstali —
izseljenci tu ob Atlantski obali.
Zalivajo grla nam grenke solzé.
Spominom preteklosti krila smo dali,
naj v leta junaštva nazaj polete.
Enotnost in bratstvo smo v krvi skovali.
Naj družijo nas duh tvoj, besede krepé,
ideje naj tvoje v bodočnost žive:
Podoba tvoja svetla sveti
s preteklosti v bodoče dni.
Uspel si srca mrzla ogreti,
usmeril sile si ljudi,
da domovina zdaj cveti.
Obljubo sprejmi, dragi Tito:
Hotenje tvoje plemenito
za nas bo kakor žgalni dar!
Naj privrši še tak vihar,
mi bodimo dolžnosti svesti:
Tvoj duh opora bo zavesti:
»Ne damo se od nikogar zmesti!«
Počivaj zdaj v miru, predragi naš Tito,
moči nam usmerjaj v rast plemenito!*

Marija Hriberšek, Švedska

Kajetan Kovič

KRANJCI IN ŠTAJERC

Ker je bil moj oče Ljubljančan, mama pa Štajerka, so me ene in druge tete, če so le mogle, spraševale: »Kaj si ti, Kranjec ali Štajerec?«

Mama mi je pripovedovala, da imajo Kranjci dolge vratove. Ko so še majhni, jih mati vzdigne v naročje in obrne proti štajerski strani.

»Le glej, sinko, jim pravi, »kje si boš kruh služil, ko boš velik.«

Radovedni kranjski fantki se potem stegujejo in jim zato zrasedo dolgi vratovi.

Zgodba se mi je zdela zanimiva, vendar nisem nikoli opazil, da bi moji kranjski strici imeli daljše vratove od štajerskih.

Vprašanje, ali sem Kranjec ali Štajerec, pa je bilo zame kljub raznim zgodbicam prav tako neprijetno in neumno, kot če me je frizer

spraševal: »Koga pa imaš rajši? Očka ali mamo?«

Odleglo mi je, ko sem zvedel, da so tako Kranjci kot Štajerci Slovenci. Šele tedaj se mi je zazdelo, da sem se iz dveh polčlovekov spremenil v pravo živo bitje.

O živih bitjih smo poznali pri nas doma posebno zgodnico.

Nekoč je moj oče pri popravnem izpitu vprašal učenca: »Katera živa bitja poznaš?«

Učenec je našteval: »Rastline, živali...« Potem mu je zmanjkalo.

Oče mu je hotel pomagati in ga je vprašal: »No, kaj si pa ti: Si rastlina? Ali žival?«

Učenec se je izprsil in glasno povedal: »Jaz sem Slovenec.«

Oče ga je začudeno pogledal, potem pa skomignil z rameni. »Tudi Slovenci so ljudje,« je rekel in mu dal pozitivno oceno.

Tako sem tudi jaz iz Polkranjca in Polštajerca postal Slovenec in človek.

Ferdo Godina

KATERA PTICA NAJBOLJE SKRBI ZA SVOJE MLADIČE

Ptice so se zbrale, da bi se pogovorile, katera izmed njih najbolje skrbi za svoje mladiče.

Sinička je začela: »Med nami vsemi je najbolj skrbna lastovka.«

Grlica ji pritegne: »Od jutra do večera se trudi za svoje mladiče.«

Vrana se našopiri: »Nobeden izmed nas ne skrbi bolj za svoje mladiče kakor štoklja. Na dimnikih in električnih drogovih jo lahko vidimo ves dan, kako se trudi.«

Sinička pa vztraja: »Po dimnikih in električnih drogovih se ves dan razkazuje. Lastovka pa je skromna. Gnezdi in skrbi za svoje mladiče po hlevih. Svojega dela ne obeša na veliki zvon.«

Ptičji zbor je molčal.

Čez čas se oglasi kos: »Nekaj bi rad povedal, kar

pravzaprav vsi vemo. Štoklja vrže iz gnezda svojega mladiča, če se ji zdi, da jih ima preveč. Nobena ptica ne stori kaj takega.«

Štoklja vzkipi: »Povej resnico do konca, kos. Res je, vržem ga, ampak samo takrat, ko je leto sušno in ni dovolj hrane. Za nas ptice selivke je pot v južne kraje dolga in naporna. Vsak mladič, ki ni dobro odhranjen, med potjo omaga. Kos, ti poti v južne kraje ne poznaš, ker si lenuh in prečepiš zimo v teh starih krajih.«

Grlica se huduje: »Tudi lastovka odleti jeseni v južne kraje, a poskrbi za vse svoje mladiče. Ti, štoklja, pa kar ostani pozimi v starih krajih in z nami lenuhari.«

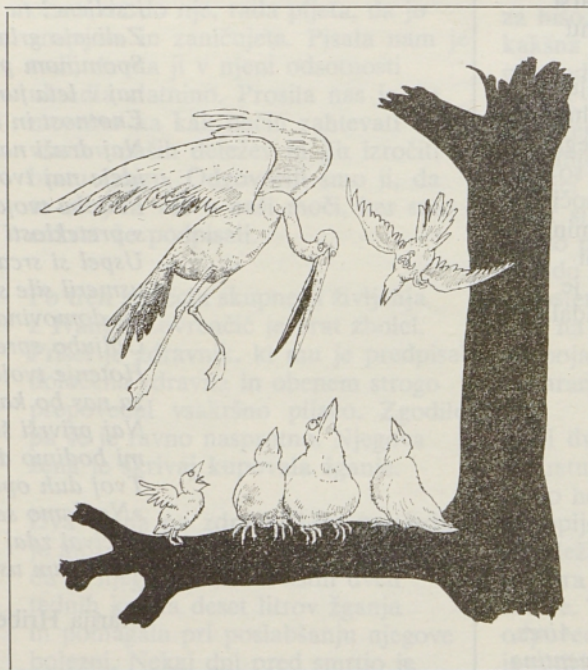
Med pticami, ki tu prezimujejo, je nastal smeh. Včasih namreč kaka štoklja zaostane za drugimi, ki odletijo. V snegu in mrazu se obnaša strahopetno, da je v sramoto vsem pticam, ki tu prezimujejo. Kar k hišam sili, da bi se ogrela v toplih sobah.

Ptice so se zedinile, da je lastovka najbolj skrbna ptica za svoje mladiče. Le vrana in štoklja nista nič rekli. Od jeze sta se kar dvignili in odleteli.

NOVICA

ČASOPISI ZA OTROKE

Slovenski šolarji imajo zdaj ob začetku novega šolskega leta na voljo kopico lastnih časopisov in revij. Začetnikom v branju pa predšolskim otrokom je namenjen CICIBAN, tistim, ki že znajo brati tudi malo daljše zgodbe in pesmi, je namenjen KURIRČEK, starejši pa lahko izbirajo med PIONIRJEM, PIONIRSKIM LISTOM IN MLADINO. Izhajajo tudi posebne revije za mlade tehnike, za tabornike in za naravoslovce. Vsi ti časopisi in revije so bogato ilustrirani. Vanje zelo radi dopisujejo sami mladi bralci. Če želite naročiti katerega od omenjenih časopisov ali revij, pišite Rodni grudi, ki bo vašo željo rada sporočila na pravi naslov.



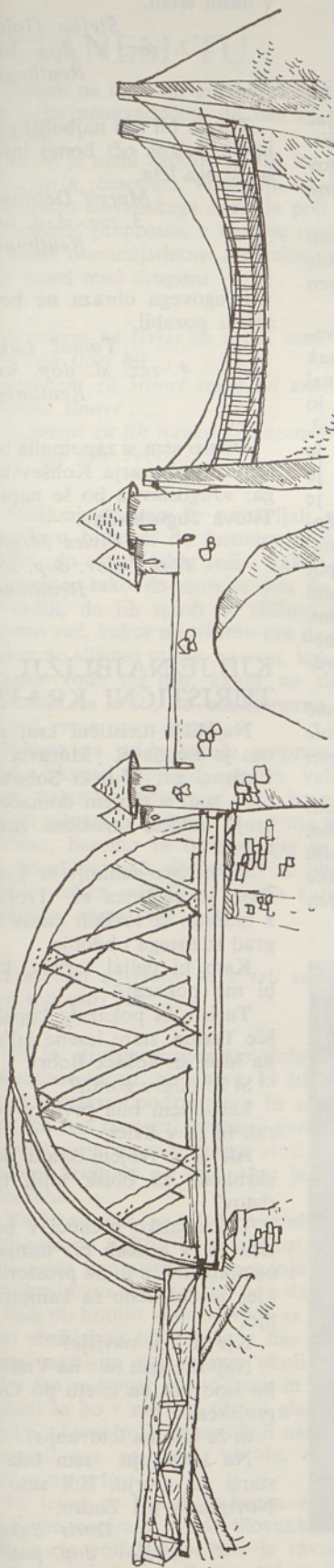
VOJAN
TIHOMIR
ARHAR

VEZI

Mostovi
so
mojstri
za
premostitev
zaprek:
deročih
potokov,
globokih
sotesk
in
razpenjenih
rek.

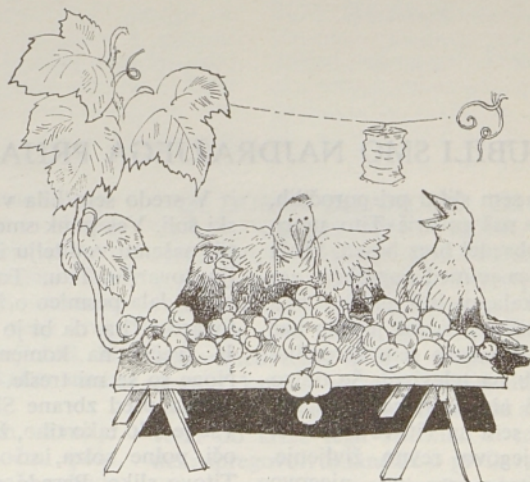
Lahko
so
že
stari
ali
še
novi:
betonski,
kamniti,
jekleni
ter
včasih
tudi
leseni.

A
med
vsemi
so
najlepši
tisti
mostovi,
ki
družijo
ljudstva
in
narode
vsega
sveta,
jih
povezujejo,
v
skupnost
združujejo,
razpeti
kot
mavrice
živi,
lok
od
srca
do
srca!



MILENA BATIČ

GOSTIJA



Trta priraja
gostijo,
naj se pri njej
oglasijo
vsi škorci,
prej ko zlete
v južne kraje,
prej ko jesenski
veter drevesa
zamaje.
Naj poslove se
tako,
da za slovo
še enkrat
grozdju
in soncu
nazdravijo,
prej ko na dolgo pot
na jug se odpravijo.

UGANKI ALOJZA GRADNIKA



Če bojiš se samcat v sobi,
slab je zate znak,
če te strašijo še sence,
velik si bedak;
ali prazen mrak,
prav gotovo, da nikoli
ti ne boš junak.

Strah



Priletele brez peroti
bele ptičke so z nebes
in posedle so ob poti
in na polja čez in čez,
in na smreke in orehe,
na kozolce in na strehe.
Ne pojo, ne žvrgolijo,
kar čepijo in molčijo,
samo sonca se bojé,
da jih jutri že ne sné.

Snežinke

krožek mladih dopisnikov

Ves svet ga je poznal in ves svet je žalosten, ker je umrl.

Darko Sodja
3. raz. sl. dop. šole
Reutlingen

Tito, ti si nas zapustil, a mi tebe ne, Večno boš ostal v naših srcih.

Štefka Golob
7. raz. sl. dop. šole
Reutlingen

Tito je bil naš najboljši prijatelj. Solzne oči bomo imeli še mnoga leta.

Margit Deisinger
3. raz. sl. d. šole
Reutlingen

Njegovega obraza ne bom nikoli pozabil.

Tomaž Lušin
4. raz. sl. dop. šole
Reutlingen

Dobro sem si zapomnila besede tov. Lazarja Koliševskega: »Jugoslavija bo še naprej Titova Jugoslavija«.

Elvira Mrgole
4. raz. slov. dop. šole
Reutlingen

KJE JE NAJBLIŽJI TURISTIČNI KRAJ?

Najbližji turistični kraj pri nas je Lendava, Moravci in Radenci pri Murski Soboti.

Je tudi v tvojem domačem kraju kakšna turistična zanimivost?

Turistična zanimivost Lendave je cerkva sv. Trojice z mumijo iz turških časov in grad iz tistega obdobja.

Kam bi peljal turista, kaj bi mu pokazal?

Turistu bi pokazala kopalnice Terme, stare lesene mline na Muri in kolišče Bobri.

Si že bila v gorah?

Letos sem bila prvič v gorah in to v Švici.

Ali je v tvojem kraju poskrbljeno za obisk tujih turistov?

Tujec lahko prenoči v hotelu ali v hišicah pri termalnem kopalnišču in na prostorih, kjer je določeno za kampiranje.

Kje si bila navišje?

Navišje sem bila na Vršču, ko smo bili na izletu po Gorenjskem.

Si že bila na letovanju?

Na letovanju sem bila s starši na morju. Bili smo v Novigradu pri Zadru.

Doris Bakan
4. raz. slov. dop. pouka
v Berlinu

IZGUBILI SMO NAJDRAŽJEGA PRIJATELJA

Ko sem slišal pri poročilih, da je naš tovariš Tito umrl, sem obsedel brez besed. Moja mamica je med pogrebom zelo jokala, v hiši pa je bila taka tišina, da me je bilo kar strah. Pozorno sem spremljal pogreb na televiziji. Še dolgo v noč nisem mogel zaspati. Mislil sem na Titovo otroštvo, na njegovo revno življenje, a pošteno srce, na njegovo borbo za svobodo in mir. Kako ponosen sem, da sem Jugoslovian, da sem Slovenec in da sem imel Tita, ki ga ne bom nikoli pozabil.

Andrej Drobnič
8. raz. slov. dop. šole
Reutlingen

Dne 4. maja 1980 ob 15,05 je umrl naš ljubi predsednik. Šele naslednje jutro sem zvedela za njegovo smrt. Ati je prišel k meni v sobo in sedel na rob postelje. Takoj sem začutila, da je nekaj narobe. Vprašujoče sem strmela vanj. S sklonjeno glavo in z žalostjo v očeh mi je tiho povedal to žalostno novico. Celo telo mi je vztrepetal, v srcu pa me je tako stisnilo kot da bi mi obstalo...

V sredo sem bila v slovenski šoli. Ves pouk smo posvetili našemu voditelju in učitelju tovarišu Titu. Tovarišica mi je dala pesmico o življenju tovariša Tita, da bi jo prebrala zvečer na komemoraciji. Noge so se mi tresle, ko sem stopila pred zbrane Slovence. Vse je bilo tako tiho, žalostno, oči polne solza, so zrle v Titovo sliko. Besede o našem najdražjem prijatelju je tiho spremljala melodija... Kot žrtve ste padli v boju za nas...

Tiho, kot smo se zbrali, smo se tudi razšli z globoko žalostjo v srcih in trdno odločitvijo, da bomo ostali zvesti Titovi poti.

Irena Hojzar
6. raz. slov. dop. šole
Reutlingen

V nedeljo, 4. maja smo slišali žalostno novico o smrti našega dragega Tita. Mamico sem videla vso objokano in žalostno. S solznimi očmi mi je pripovedovala, kako je v mladih letih tudi ona nosila štafeto s pozdravi za Titov rojstni dan. Začutila sem, kako rada ga je imela in kako

ne more verjeti, da ga ne bo nikoli več videla. Tudi jaz sem bila žalostna. Med počitnicami bomo obiskali njegov grob v Beogradu in se mu poklonili.

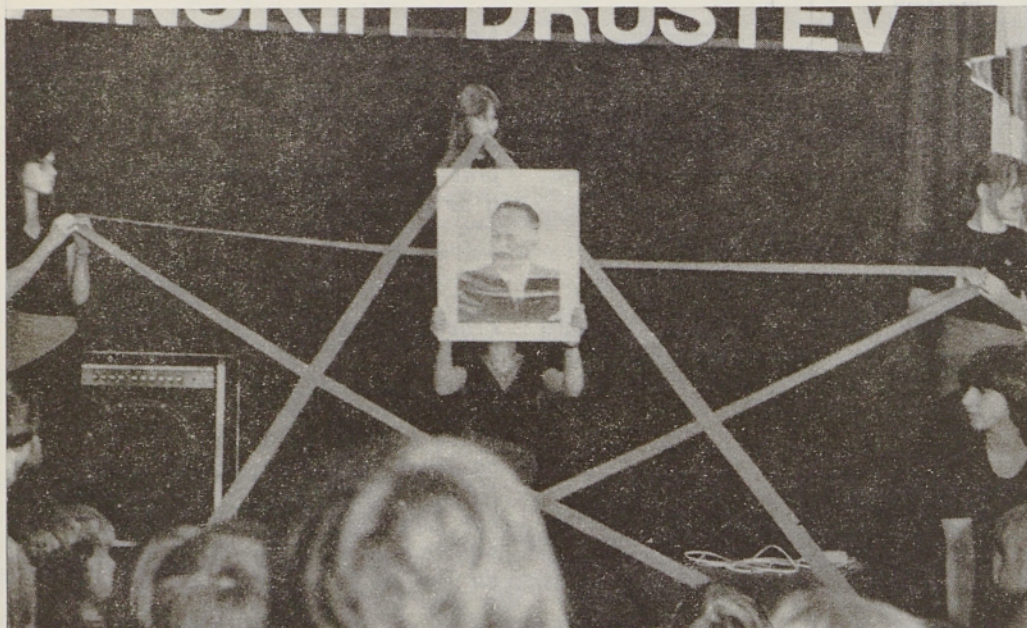
Martina Samt
6. raz. slov. dop. šole
Reutlingen

Vedel sem, da je naš tovariš Tito zelo bolan in vsak dan sem s strahom pričakoval žalostno novico. Ko sem jo pa v nedeljo, 4. maja, zaslišal, nisem mogel verjeti, da se je res zgodilo. Tovariš Tito je bil dober voditelj. Združil je naše narode v trdno jugoslovansko državo. Mnogim narodom po svetu je pokazal pot do svobode. Ves svet ga ceni po njegovem delu in mislim, da naša domovina ne bo imela nikoli več takega predsednika.

Dejan Bonač
7. raz. slov. dop. šole
Reutlingen

Tita sem imel rad. Zelo rad bi videl njegovo puško.

Branko Sodja
2. raz. sl. d. šole
Reutlingen



Titova zvezda — z nastopa učencev slovenskega dopolnilnega pouka iz Uhingena na srečanju slovenskih društev v Tübingenu (foto: J. Prešeren)

OSTANEM TU

Včasih na čisto navaden dan doživimo kaj tako neavadnega, da nas za dolgo zaposli.

To se je meni zgodilo te dni, ko sem v *Matajurju*, časopisu, ki izhaja na skrajnem robu slovenskega ozemlja pod Italijo, prebral preprosto, v narečju napisano izpoved osemnajstletne Andreine, v kateri pravi med drugim:

*Ostanem za živjet tu v teli stari vasi
v tele stari hiš ...
ostanem za stuort rodit an zrast
moje sinove ...
ostanem za jih navast ljubezen
za vse tele reči ...*

Milijonkrat smo že ponavljali velike besede o ljubezni do lastnega rodu, do jezika, do »vseh tehle reči«, kakor pravi Andreina, tako da smo se jim že tako privadili, da jih sploh ne slišimo in ne čutimo več, kakor ne slišimo ure na steni, kakor ne slišimo ptičev na vrtu, kakor ne slišimo vode ob hiši, kakor ne slišimo prometa na cesti, ko enakomerno poje pesem svoje navzočnosti.

Potem pa pride takole preprosto pismo, iskrena izpoved, pesem velikega srca, natančno tista materina beseda, o kateri pišemo in pišemo, govorimo in govorimo, beremo in beremo, pa se tega ne zavedamo več, dokler nas ne presune takole velika odločitev, spričo katere v trenutku onemi ves svet:

*Ostanem za živjet tu v teli stari vasi
v teli stari hiš ...*

Tu je tisti pranagon po stalnosti, po zakoreninjenosti, po domu, ki ždi v človeku dostikrat podzavestno in se oglasi šele, ko nas nasproti, nemirni gon zanese po svetu, pa se nam potem stoži po domačem kraju in po vsem, kar je z njim združeno.

Vsak od nas je bil že neštetokrat v življenju ob tih ali ob glasni uri svojega srca priča domotožju, hrepenenju po starem kraju, po »stari vasi«, po »stari hiši«, in tudi ob branju tehle stavkov se nam bo spet stožilo, se bo odprla v nas nezacepljena rana, pa naj je svet okoli nas še tako lep in bogat in moderen in vabljev, oglasil se bo v nas tih, tihsen glas, ki bo prekričal ves bučni hrup okoli nas in nas spomnil ure na steni, potoka ob hiši, ptičev na vrtu ...

In tedaj se bomo mahoma zavedeli, da je to napisala mlada Slovenka izpod Matajurja pod Italijo, kjer je ravno tako kakor vi sredi jezikovno tujega življa,

kjer ravno tako kakor vi nima ne slovenskih šol, ne slovenskih uradov in skoraj že ne več slovenskih sosedov, kjer jo ravno tako mika veliki moderni nestanovitni svet, pa vendarle v veliki uri notranje odločitve glasuje za zvestobo svoji krvi, svojemu jeziku, svoji vasi, svoji hiši, ki stoji na zemlji, ki pomeni več kakor samo eno od parcel ...

Ko sem jaz prebral to pesem, se mi je v trenutku razgrnilo pred očmi poldrugo tisočletje naše Rezije, naše zahodne meje, ki je nepretrgana veriga takihle Andrein, ki ostajajo v svojih starih vaseh, v svojih starih hišah

za stuort rodit an zrast sinove,

ki bodo nadaljevali njeno poslanstvo, prav posebno poslanstvo, ki ga ne povezujejo kar tako v prazno z vlogo matere, saj je kakor nalašč ženska — tista, ki pride k hiši, po svoje bolj gibljiva od moškega, saj se na deželi večinoma pramoži v tujo hišo — prav ženska tista, ki jo po naravi čaka in ji pripada vloga in naloga varuhinje očetnih izročil, jezika in navad ali kakor v narečju pravi Andreina:

*ostanem za jih navast ljubezen
za vse tele reči,*

kar bi se knjižno zapisalo: *ostanem, da jih navadim ljubezni do vseh teh reči.*

Ljubezen in spoštovanje do lastne krvi, do lastnih korenin, do rodovnih navad, do materinega jezika, do zvestobe domu, je tisti skrivnostni ključ, ki nam odpira knjigo domovine skozi stoletja, ključ, ki odpira ne le knjigo slovenske zgodovine, temveč tudi knjigo slovenske sodobnosti in knjigo usod posameznih slovenskih družin doma in po svetu. Ljubezen je namreč tista, ki dela čudeže.

In ravno zaradi Andreinine pesmi sem bil potem še vse drugače zrelo in samozavestno navzoč ob preprostem prazniku v Ukvah v Kanalski dolini (pod Italijo), ki so mu dali naslov: *Pet let slovenske šole in zvestobe materini besedi*, in se zavedal, da je kakor nalašč ravno iz takihle dni in iz takihle pesmi sestavljena naša zgodovina, naša preteklost in naša sedanjost in da sta ravno ti dve tudi porok za našo prihodnost, pa naj bo doma ali v zamejstvu ali po svetu, da sta nam tista moralna opora, za katero se je priporočil župnik Mario Gariup, ki je pripovedoval o svojem delu v tej trojezični fari.

Janko Moder

Dr. DUŠAN BILANDŽIČ: ZGODOVINA SOCIALISTIČNE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE, Partizanska knjiga, Ljubljana. Avtor poseže v uvodu v čas pred drugo svetovno vojno. V prvem delu knjige opiše rast Jugoslavije v medvojnih letih, v drugem okoliščine, v katerih se je oblikoval državno centralistični sistem, in vzroke, ki so privledli do krize tega sistema. V tretjem delu spregovori Bilandžić o prvih razpotjih v družbenem razvoju Jugoslavije in o novih dolgoročnih orientacijah KPJ. V četrtem delu išče avtor vzroke za ponovno etatizacijo, v najboljšeješem petem delu analizira glavne ekonomske podatke, vzroke in odločitve za nove družbene reforme v letih 1963—1964 ter za gospodarsko reformo v letu 1965.

V posebnem poglavju obdela avtor politično krizo, ki je nastopila zatem ter glavne politične dogodke in zakonitosti do leta 1970. V zadnjem, šestem delu pa se avtor v iskanju posameznih zakonitosti ali razvojnih teženj spusti do leta 1976, pri čemer se ponovno zadrži pri razpotju v družbenem razvoju, ki je nastalo proti koncu šestdesetih let, pri kasnejši politični krizi ter razpletu te krize, ki je odločilno vplivala na nastanek celovitejše zasnovane samoupravljanja.

PAVLA ŠTRUKELJ: ROMI NA SLOVENSKEM, Cankarjeva založba, Ljubljana. Knjiga je plod dolgoletnega dela in poskus kompleksne etnološke obdelave manjše etnične skupnosti Romov v treh slovenskih pokrajinah (Dolenjska, Prekmurje, Gorenjska), ki prebiva sredi agrarnega in industrijskega okolja. Pričujoča knjiga v prvem delu opisuje zgodovinsko ozadje naseljevanja Romov v Evropi in Sloveniji, drugi del pa obsega etnološko preučevanje načina življenja, ki ga živijo še danes. Deio dopolnjuje bogato slikovno gradivo, krajši slovar romskih besed, seznam literature in povzetek v angleščini.

MARIJA MAKAROVIC: KMEČKA ABECEDA, Mladinska knjiga, Ljubljana. Etnografinja dr. Makarovičeva je ena tistih, ki skušajo s svojim delom prehiteti zob časa in ohraniti del naše preteklosti tudi za prihajajoče rodove. V pričujoči knjizi je po abecednem zaporedju nanaizala 24 značilnih predmetov in pojmov; nekatere med njimi je še mogoče najti po kmečkih domovih ali vsaj na zaprašenih podstrešjih in v kaščah, mnoge druge pa lahko vidimo v muzejskih zbirkah. Tako bodo bralci, predvsem mladi, ki že vedo, kaj so avba, čutara, jarem in kolovrat, spoznali še pomen besed dimnica, estrajh, faček ...

VEST — KAJ JE TO?

Precej čuden naslov, kajne? A pomislite malo, na levo in desno pogledajte in spoznali boste, da je bridko zares, da marsikdo ne ve, kaj je to — vest.

— Hodil si z dekletom. Živila sta skupaj. Načrtovala sta poroko. Ko se je napovedal otrok, ti je postalo vsega preveč. Prijatelji so se ti posmehovali: Tako mlad, pa se boš že obabil? Pa si pospravil kovček in jo popihal preko meje. Nova dežela, novi ljudje, novo življenje. Prve dni je še nekje rahlo utripal glas vesti: Kaj bo z njo? Kako bo prenesla? Pa si se energično uprl: Bo že kako, saj ni ne prva in ne zadnja, ki bo doživela takšno izkušnjo.

— Na predalniku pod veznim prtičkom leži pismo, pomečkano rahlo porumenelo. Naslov je napisan z velikimi okornimi črkami. Že mesece je tega kar je prispelo z onstran morja, iz majhne dolenske vasice. Odprli so ga in prebrali in se pomilovalno nasmehnil preprostim besedam, preprostega starega člo-

veka: »Dragi moji, kako živite? Tako me skrbi, ker že tako dolgo ni nobenega glasu od vas? Da ni kdo hudo bolan? Dvakrat sem imela hude sanje. Prosim, pišite in me potolažite. Mene tare naduha, drugače pa še kar gre.« Že nekaj mesecev leži tam to ubogo pismo tam pod veznim prtičem in prosi: pišite, pišite... Ko ona briše prah, ga premakne in zatem položi nazaj in včasih se potem spomni in opoldne opozori njega: »Kdaj boš pa pisal na Dolenjsko?« On pa se razburi: »Zakaj pa ne pišeš ti. Doma si, več časa imaš.« Ona ga jezno zavrne: »Jaz ne bom nikamor pisarila, saj je vendar tvoja mati.« On razmišlja: »Pa naj piše Milenka, njene pisma bo babica še bolj vesela.« »Kje ima pa otrok čas, saj vidiš koliko ima učenja,« je ona kar rdeča od jeze. In ubogo, porumenelo pismo potrpežljivo čaka, čaka in čaka tam na predalniku pod veznim prtičem...

— Majdi je bila lep, srečen in dober otrok, dokler so bili

z očkom in mamo srečna družina. Potem pa je njihova srečna družina razpadla. Kako in zakaj Majdi ne razume, premajhna je še, komaj pet let ima. Videla je le, da sta se mama in oči zmerjala in tepla in razbijala reči. Potem je očka pograbil njenega sivga medvedka, ki ji je ga podarila mama, in ga potlačil v kamin, mama pa je njeno punčko Vidko, ki ji jo je za god podaril očka, vrgla ob zid. Joj, kako je jokala, jokala in oba zasovražila. Danes Majdi ni več srečen in dober otrok. V zavodu živi med množico otrok iz razbitih družin in vzgojiteljice pravijo, da je čudaška in samotarska. Kadar jo obišče mama ali kadar jo obišče očka, samo molči in grdo gleda. Ne slaščic ne igrač ne mara vzeti od njiju in če le more pobegne. Njen edini prijatelj je Bobi, star hišnikov pes, ki ga drugi otroci ne marajo, ker pravijo, da ima bolhe.

Ob njem Majdi prečepi tudi po pol ure ter mu pripoveduje in pripoveduje. Bobi jo pa

zvesto poslušala in od časa do časa zabrunda kakor star, godrnjav medved. Kaj vse bi Bobi povedal o Majdi, če bi znal govoriti...

— Vsem se nam danes nekam mudi in če imaš avto, se ti mudi še dvakrat bolj. Lepo je imeti avtomobil in z njim drveti po širokih cestah in ozkih poteh. Ko sediš za volanom, se ti zdi, da si gospodar vseh poti, po katerih drviš. Ti si ti in tvoja pot je edino, kar velja, vse drugo se ti mora umakniti. Pa se zgodi, da nekoga povoziš. Morda je bil to le droben pes in bo nekje kakšen otrok bridko in dolgo jokal za njim, lahko pa tudi, da si povozil človeka. A kaj to. Kriv je pač sam. Glavno je, da ni nihče videl. Ti drviš naprej. Še na misel ti ne pade, da bi ustavil in žrtvi pomagal. Kaj bi človek zapletal, če tega ni treba, misliš samo nase. In morda prav takrat zaradi tebe sredi ceste umira človek, ki bi ga lahko rešil, če bi mu pomagal pravočasno. Če se ti beg posreči, se smeješ v pest: Pa sem jih. Drugo te ne briga.

Vest — kaj je to? Ali vi veste odgovor na to?

IS

filatelija



Ob letošnjem dnevu mladosti je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala 24. maja štiri večbarvne znamke, na katerih je predstavila predstavnike živalskega sveta Jadranskega morja. Na posameznih znamkah so upodobljeni:

2,00 din — morski kokot ali barbastril (*Dactylopterus volitans* L.). Doseže do 50 cm dolžine, zgoraj je temno rjave barve z raznobarnimi pegami, spodaj pa rožnate do rdeče barve. Prsna peresa so temna, pegasta;

3,40 din — glavata želva (*Caretta caretta* L.). Dolga je do enega metra. Oklep na hrbtu ima pet parov bočnih ščitov;

4,90 din — mala čigra (*Sterna albifrons* Pall.). Je ptica selivka, dolga do 20

cm. Ima rdečo čelo, rumen kljun z črnim vrhom;

10,00 din — navadni delfin ali pliskavica (*Delphinus delphis* L.). Je dolg do 2,6 m, ima zelo vitko telo, ob strani z različno pobarvanimi trakovi. Gobec je zelo koničast.

Osnutke je narisal akad. slikar Andreja Milenkovič. Tisk je oskrbela švicarska tiskarna »Helio Courvoisier, S. A.« v večbarvni heliografurji v prodajnih polah po 25 kosov.

V tednu solidarnosti (od 1. do 7. junija) je bila v obvezni rabi na vseh pošiljkah v domačem poštnem prometu doplačilna znamka solidarnosti. Za razliko od lani je imela znamka to pot nominalno vrednost enega dinarja (lani le 30 par) z enako sliko kot pretekla leta (porušeni Dom JLA in ura z železniške postaje v Skopju) in z navedbo tedna 1.—7. VI.«

10. junija pa je Skupnost JPTT izdala že šesto serijo znamk »Muzejski eksponati«, na kateri je to pot prikazala rimske cesarje ilirskega porekla na kovancih. Na posamez-



Živahno popotovanje ansamblov iz domovine med rojake onkraj Atlantika, v Združenih državah in v Kanadi, bo v letošnjem letu doseglo obseg, kakršnega ne pomnimo. Po DOBRIH ZNANCIH, ki so se te dni že vrnili s svoje »junijske turneje«, in ansamblu LOJZETA SLAKA, ki je bil že tretjič na obisku med prijatelji svojih napevov v ZDA in Kanadi, so se na jesen podali tja še nekateri. Priljubljeni Frank Sterle je ob dvajsetletnici svoje restavracije »Slovenian Country House« v Clevelandu povabil na slavlje FANTE TREH DOLIN v zraku je tudi gostovanje v zraku je tudi gostovanje NEW SWING QUARTETA z OTOM PESTNERJEM, o katerem je že lep čas veliko besed, poleg tega še velja omeniti pisano »kandidatsko listo« ansamblov, ki naj bi gostovali med ameriškimi in kanadskimi Slovenci ob koncu leta in za Silvestrovo. Kdo bo odpotoval — o tem pa kasneje...

nih znamenkah so naslednji motivi:

2,00 din — antoninijan s podobo Decija Trajana, skovan v kovnici v Rimu. Gaius Messius Quintus Traianus Decius Augustus je bil rojen v okolici Sirmiuma (Sremske Mitrovice) in je dobil cesarsko oblast s pomočjo vojske leta 249. Že leta 251 je padel skupaj z najstarejšim sinom v bitki z Goti pri Abritu;

3,40 din — antoninijan s podobo Aurelijana, skovan v kovnici v Sisku. Lucius Domitius Aurelianus je bil prav tako rojen v bližini Sirmiuma. Vladal je od leta 270 do 275. Bil je energičen vojskovodja in je dosegal pomembne zmage v severni Italiji, Panoniji, Galiji in Mali Aziji;

4,90 din — antoninijan s podobo Proba, skovan v kovnici v Serdici (Sofija v Bolgariji). Marcus Aurelius Probus je bil rojen v Sirmiumu in je vladal od leta 276 do 282. Znan je po strogi disciplini v vojski;

10,00 din — folis z Dioklecijanovo podobo, skovan v kovnici v Sisku. Caius Aure-

Vižarska družina OTTAVIA BRAJKA iz Izole slavi letos 10-letnico nastopanja. Po turneji med našimi rojaki v Kanadi in ZDA prve dni letošnjega leta in sodelovanju na Kmečki ohceti v Ljubljani so jubilatnje pripravili še pisan zbir prireditev, s katerimi bodo proslavili svoj praznik. Obljubljajo jubilejno ploščo z dvanajstimi novimi posnetki, koncert, kakršnega na Obali še niso imeli, pa še turnejo po slovenskih krajih in morda še kaj. V pripravi imajo tudi novo turnejo med rojaki, vendar še niso dokončno odločili, kam jih bo vodila pot: ali spet v Kanado, kjer so bili doslej že trikrat, ali kar v daljno Avstralijo, kamor jih že nekaj let vabijo.

September je bil v Sloveniji pravi festivalski mesec. Začel se je z XI. ptujskim festivalom domačih viž, na katerem so nastopile tudi nekatere skupine iz zamejstva, se nadaljeval z mariborsko »Veselo jesenjo« — festivalom narečnih popevk, ter končal z

lius Valerius Diocletianus, imenovan tudi Jovius, je bil rojen v Dalmaciji. Od navadnega vojaka je leta 283 postal konzul, po smrti cesarja Numerjana pa ga je leta 284 vojska proglasila za cesarja. Opravil je številne upravne in gospodarske reforme. Je eden redkih rimskih cesarjev, ki je umrl naravne smrti. Leta 305 se je odrekel oblasti in se je umaknil v svoj rojstni kraj, v Dioklecijanovo palačo v Splitu.

Motive za serijo je izbral Nikola Crnobrnja, kustos beograjskega mestnega muzeja. Grafično obdelavo za tisk je po fotografijah oskrbel akad. slikar Dušan Lučić. Znamke je natisnila »VEB Wertpapierdruckerei« v Leipzigu, DR Nemčija, v večbarvni heliogravuri v prodajnih polah po 25 kosov.

Na dan izida serij je dala Jugomarka v prodajo tudi ovitka prvega dne, ki sta stala po 2,50 din oziroma z znamkami po 22,80 din.

mednarodnim Jazz festivalom in Dnevi slovenske zabavne glasbe v Ljubljani. Skratka — festival so si »podajali« vikend za vikendom in če k temu dodamo še veselje ob spravlju pridelkov v gorica, zadrege za dobro razpoloženje ni manjkalo.

Sredi tega festivalskega vrveža bodo svoj srebrni jubilej proslavili slovenjegraški ŠTIRJE KOVAČI, eden najstarejših narodno-zabavnih ansamblov pri nas. Za njimi so številne plošče, turneje doma in med izseljenci po Evropi

in ZDA ter Kanadi, vrsta televizijskih oddaj pa nič koliko prijetnih uric, ki so jih pričarali prijateljem svojih napevov. Prazniku »za klobuk« bodo zataknil jubilejni album, slavnostni koncert, novo televizijsko oddajo, bržkone pa Franc Šegovc s prijatelji pripravlja še kaj, kajti podjeten kot je ima navado poskrbeti tudi presenečenja, ki jih skriva do zadnjega.

Štirje kovači bodo letos sodelovali tudi na turneji, ki jo v počastitev dneva republike prireja Slovenska izseljenska matica.

slovenski lonec

GOVEDINA V HRENOVI OMAKI

Kilogram kuhane govedine zrezemo na rezine. V četrt litra juhe vmešamo 2 žlici nastrganega hrena, 1/2 dcl kisle smetane, žlico kisa, 1 žlico moke, popramo, solimo vse dobro premešamo in omako zavremo. Ko se ohladi, vmešamo vanjo še dva rumenjaka. Govedina zrezana na rezine mora biti še topla, ko jo polijemo z omako. Povrh potresemo dve žlici drobtin, dve žlici nastrganega parmezana ter polijemo z raztopljenim surovim maslom. Jed postavimo za nekaj minut v toplo pečico, zatem z njo postrežemo.

PREVRNEN OHROVT

Kilogram in pol majhnih trdih glavic ohrova razpolovimo in zložimo v kozico, katero smo obložili z rezinami

slanine (15 dkg) in rezinami šunke (15 dkg). Solimo, odšavimo z muškatinim oreščkom povrh, obložimo s slanino in šunko ter pokrijemo z ohrovtom. Prilijemo dve zajemalki juhe in damo v pečico. Pečen ohrovt obrnemo na velik krožnik in ga potresemo z nastrganim parmezanom.

KUMARIČNA SOLATA S SLANINO

Kumare olupimo in nastrgamo, solimo, dodamo nekaj narezane čebule in popramo. V kozici precvremo na kocke narezano suho slanino, prilijemo ne premočnega vinskega kisa in dodamo še nekaj žlic kisle smetane. To zlijemo na kumare in premešamo. Kumaram lahko dodamo tudi nekaj kuhanega, na rezine zrezanega še toplega krompirja.

vaš kotiček

Enodružinsko hišo, skoraj vseljivo, z večjim vrtom, takoj prodam. Hiša je v Komendi. Za informacije se obračajte na naslov:

Medjimurec Slavko, 61000 Ljubljana, Črtomirova 16

Do polovice končan vikend z elektriko in vodo z možnostjo stalnega bivanja ter po želji z zemljo na Toškem čelu z lepo sončno lego in dovozno cesto ter s pogledom na Ljub-

ljano takoj prodam. Ponudbe pošljite na naslov:

Fojkar Franc-Gol, Ljubljana, Staničeva 27/a, tel. 310-617, od 17—21. ure vsak dan informacije

Oddam lepo sobo v vili blizu univerze dvema študentkama ali študentoma. Oglasite se na naslov:

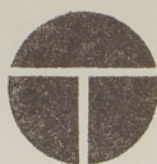
Baloh Vera, 61000 Ljubljana, Velebitska 22, tel. 061-261-383

GREEN

hmeljni
napitek



NA VSEH NAŠIH BENCINSKIH SERVISIH VAS BOMO HITRO IN SOLIDNO POSTREGLI. POLEG GORIV IN MAZIV VAM NUDIMO TUDI AVTOMOBILSKO OPREMO, AVTOKOZMETIKO, GUME IN NAJNUJNEJŠE REZERVNE DELE. PROIZVAJAMO KVALITETNA MOTORNA OLJA »MOTOROL« IN »MOTOROL SUPER«, KI SO ZNANA ŠIROM PO SLOVENIJI. OKREPČALI SE BOSTE V NAŠIH MOTELIH IN RESTAVRACIJAH.



TEKSTIL

TOZD

motvoz
in platno n. sol. o.

Taborska 34
61290 Grosuplje

60 LET TOZD MOTVOZ IN PLATNO GROSUPLJE. IZDELUJEMO KVALITETNE POLIPROPILENSKE TKANINE ZA EMBALIRANJE IZDELKOV TEKSTILNE, KEMIČNE IN PREHRAMBENE INDUSTRIJE. PRIPOROČAMO SE S KVALITETNIMI VREČAMI ZA POVRTNINO, SADJE, MOKO, SLADKOR, SEMENA TER Z MOTVOZI IN VRVMI IZ KONOPLJE IN POLIPROPILENA.



beogradska banka
temeljna banka ljubljana

S POSLOVNIMI ENOTAMI: ŽALEC, KRŠKO, NOVO MESTO, TITOGRAĐ, LITIJA, KRANJ IN AGENCIJAMI: BAR, ŽALEC, KOSTANJEVICA NUDI KVALITETNO VSE BANČNE USLUGE ZDRUŽENEMU DELU IN OBČANOM.

novе ugodnosti za imetnike hranilnih vlog v devizah



50100-620-107-010-70170-2838704

Dr. dev. računa

Poljemlje in ime: **NOVAK Drago**

Dani mesec, leto in kraj rojstva: **8.5.1939, Celje**

Naslov: **Ljubljana, Cankarjeva 6**

Drago Novak
Podpis imetnika
ali pooblaščenih oseb

Štampička banka in podpis pooblaščenih oseb

16

Check No. / Scheck Nr.: **160126**

Acc. No. **83452**
Credito Italiano, Trieste

Pay against this check to / Zahlen Sie gegen diesen Scheck an:
Novak Drago (passport SA 4965)

The amount of / den Betrag von

ljubljska banka

Amount / Betrag:
LIT 2.524.000,-

or order order / Order

Novi predpisi na področju deviznega varčevanja občanov prinašajo imetnikom hranilnih vlog na deviznih računih in deviznih hranilnih knjižicah vrsto ugodnosti ter zanimivih olajšav. Tako si občan z vezavo deviz pridobi pravico do takojšnjega gotovinskega posojila v višini dinarske protivrednosti vezanih sredstev. Pri tem je doba vezave enaka dobi vračanja posojila ter znaša najmanj 6 in največ 60 mesecev, posojilo pa banka izplača občanu v dinarjih na njegov tekoči račun ali hranilno knjižico. Občan lahko dobi posojilo v znesku najmanj 10.000.- dinarjev, medtem ko banka zgornje meje ne postavlja.

Z ustanovitvijo deviznega računa ali devizne hranilne knjižice imetnik ustvari enega od pogojev za pridobitev posojila za nakup, zidavo ali večjo preureditev stanovanja oziroma stanovanjske hiše ali za razširitev zasebne kmetijske, obrtne in druge dejavnosti v Jugoslaviji. Občan se pri tem lahko odloči za vezavo deviznih prihrankov, ali pa izbere prodajo deviz banki ter si tako zagotovi še večje ugodnosti. S prodajo deviznih sredstev banki je občan odslej oproščen tudi plačila prometnega davka pri nakupu blaga trajnejše vrednosti, ki ga navaja poseben odlok.

Kadar občan ob potovanjih v tujino potrebuje svoja devizna sredstva v večjem znesku, mu banka zaradi varnejšega poslovanja lahko izroči bodisi poseben devizni ček Ljubljanske banke, ki ga imetnik po prihodu v drugo državo vnovči pri tuji banki, bodisi potrebno število potovalnih čekov, s katerimi občan razpolaga pri plačilih blaga in storitev na tujem. Imetnik deviznega računa ali devizne hranilne knjižice Ljubljanske banke pa lahko postane tudi član Diners Cluba ter uporabnik kreditne kartice te mednarodne organizacije.



ljubljska banka

Združena banka, Ljubljana
n. sub. o.

DRAGOCENI SPOMINI SLOVENSKEGA AMERIČANA

Vatroslav Grill

MED DVEMA SVETOVOMA

Razpetost slovenskega izseljenca-pionirja med starim krajem in novo deželo Ameriko je ena izmed osrednjih spodbud, ki so pisatelju narekovale obsežno avtobiografsko pripoved. Knjiga je na nekaterih mestih že prava zgodovina slovenskega izseljevanja v Ameriko, pa spet toplo človeška izpoved intelektualca, podoba njegovega zorenja in hrepenenja. Vatroslav Grill začinja pripoved z otroštvom v Moravčah blizu Ljubljane, nadaljuje s prvimi dijaškimi leti v Ljubljani, se z materjo preseli v novo deželo, kjer nadaljuje šolanje v povsem drugačnih razmerah. Ob delu doštudira pravo in obenem postane vsestranski kulturnoprosvetni delavec. Cleveland postaja ameriška Ljubljana, Grill spremlja njeno rast kot sodelavec lista Enakopravnost. Srečuje se s pomembnimi izseljenskimi kulturnimi in političnimi delavci in z ljudmi iz domovine. V času obeh svetovnih vojn živo spremlja narodnoosvobodilni boj v rojstni deželi in doživlja številna zakulisna dogajanja. Avtobiografski tok pripovedi pisatelj dopolnjuje z dokumentarnim gradivom. Takšna je Grillova knjiga, prav gotovo doslej najzanimivejše pričevanje slovenskega Američana, razpetega med dvema svetovoma.

Delo obsega 629 strani in je bogato ilustrirano

Knjigo lahko naročite na naslov:

MLADINSKA KNJIGA, TOZD Trgovina
Izvozni oddelek, Titova 3, Ljubljana, Jugoslavija

Cena knjige je 680.— dinarjev (37.— am. dolarjev oziroma enakovrednost v drugih valutah). Plačilo je možno po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Mladinska knjiga — izvozni oddelek«, v priporočenem pismu



**založba
mladinska
knjiga**

rodna
gruda
slovenija

english section

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/23 102

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana

Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.

RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 8.— U. S., 10.—
Canadian or 7.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account. No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.

SILVER JUBILEE EMIGRANTS' PICNIC

THE SPEECH GIVEN BY STANE KOLMAN, THE PRESIDENT
OF SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, AT THE 25th
EMIGRANTS' PICNIC IN ŠKOFJA LOKA ON JULY 5th, 1980

Today's jubilee meeting of Slovene emigrants is already the 25th successive such meeting! As we look back over the past period we can certainly consider it to have been a period of ever-strengthening links between Slovene emigrants and their native-land, a period of revival and consolidation for emigrant societies and other organizations.

We must recall to memory those respected and progressive emigrants whom we have lost in this time, when a considerable number of the members of the older generation of our emigrants, who were closely connected with their native-land, have passed on.

Here at home, in Yugoslavia, we have lost a great man, the leader of our nations, the creator of post-war Yugoslavia, a farsighted and courageous statesman, Comrade Tito. For some time already we have been following in the path he trod without him, but with the rich legacy which was hammered out by our nations under his leadership. Of course it is in the interest of all of us that we continue to tread the well marked-out path of self-management democracy and an independent, non-aligned foreign policy.

Among the first to perceive and recognize this farsighted, unshakeable, and independent path of Tito's was our respected fellow-countryman and writer, Louis Adamič. We shall be remembering him particularly next year, when thirty years will have passed since his violent and early death. Adamič was among the first American citizens to realize that Yugoslavia must free herself of her heavy fetters which prevented her from working out her own path of progress, original and suited to our conditions. This path was to make possible the more rapid progress of all the Yugoslav nations, as well as a long-term prospect of peace for our country and for all nations of the world. It was under Tito's leadership that we Yugoslavs, Slovenes and

other nations, succeeded in achieving these objectives. For 35 years we have been living and creating in peace, and that is the longest period of peaceful construction in the history of each of our nations.

When President Tito died, thousands of our emigrants sent telegrams of condolence to Yugoslavia, to our diplomatic and consular offices and other addresses. As well as this, many thousands of our emigrants wrote in the books of sorrow. This shows how much our emigrants felt for their native-land and for the late President Tito, who, on his trips to foreign countries, liked to receive and talk to Yugoslav emigrants. It was during Emigrants' week in 1955 that he said that emigrants should contribute towards the better mutual understanding and co-operation of our nations. »They must be good citizens of the countries in which they live«, he said, »but at the same time they must be correctly informed about life today in their old homeland«.

As you have probably found yourselves, the respect which Yugoslavia enjoys in the world has increased a great deal. It can be said that there is very strong interest in Yugoslavia. Emigrants from the U.S.A. are particularly interested about the recent visit of President Carter to Yugoslavia. This visit confirmed the desire of both countries for mutual friendly and economically successful relations.

You, dear fellow-countrymen and Slovenes, who live outside your former homeland, have certainly been listening to Yugoslavia's heartbeat and our efforts for further progress. Unlike in many European countries and in countries on other continents, we here in Yugoslavia are living peacefully, without any serious social or religious upheavals or nationality conflicts. We are convinced that you still are, as you were in the past during the War of National Liberation and before, faithful and true interpreters

of our present conditions. We should like you to remain so in the future, too.

Your former homeland is taking a very lively interest in you, too, and tries to help you if it can. We aware of the fact that as many as one-fifth of all Slovenes live outside Yugoslavia. With those of you who are members of emigrants' societies and other organizations' societies as well as with individuals, Slovenska izseljenska matica has contacts. Cooperation is successful. Our desire is that these societies should continue to develop successfully in the future, too. You emigrants know better than me that at the time of Tito's illness and departure only a small, insignificant handful of mock politicians hoped that changes might take place in Yugoslavia. They were isolated and put to shame when the top leaders of numerous countries paid their last respects to President Tito at his catafalque and took part in the funeral ceremony. At this time our emigrants expressed in different ways feelings of deep piety and love for Tito and Yugoslavia. By doing this, dear emigrants, you once again showed that at critical historical moments you are living strongly tied to your old homeland and that you're not indifferent as to which path she is following. It also shows that you want Yugoslavia to continue her progress and never to return again to the former conditions of poverty and lack of rights of nations and nationalities.

In spite of the progress which Yugoslavia has made in all fields we have no desire to hush up our difficulties in the field of the Economy. These are difficulties which are faced not only by our country but by the whole world. We shall certainly try to overcome these difficulties and to create conditions for the further progress of our country. We can emphasise, however, that since the last war we have eliminated that difficult state of economic conditions because of which many of our fellow-countrymen went out into the wide world, for we have, in our near homeland, Slovenia, eliminated unemployment.

Over the last 35 years we have built up from a devastated homeland a strong industry, a large number of schools, from elementary schools to universities, many hospitals with top achievements, and scientific institutes; agriculture has made much progress and lot more of achievements could be enumerated. In doing so we have employed many workers in all these fields.

Finally I would like to extend my thanks to the representatives of Skofja Loka for all their efforts over the years in providing for all these meetings of ours, here in Loka Castle, such a hearty and pleasant atmosphere to the satisfaction of all the numerous participants, our emigrants and friends.

THE STATE OF THE ART:

A CONFERENCE ON ETHNIC AND IMMIGRATION STUDIES IN NORTH AMERICA, HELD IN TORONTO, MAY 28-31, 1980

by Dr. Vladislav A. Tomović Brock University St. Catharines, Ontario, Canada

This conference was organized by the Multicultural Society of Ontario* and is considered one of the best gatherings of scholars from various parts of Europe and North America. The only participant from Yugoslavia was Prof. Rado Genorio from The Institute of Geography, University of Edvard Kardelj in Ljubljana. Professor Genorio was invited to participate in a roundtable discussion: INSTITUTES OF MIGRATION AND ETHNIC STUDIES. Other discussers of that session led by chairman Robert Warner from Michigan Histo-

rical Collections, University of Michigan were as follows:

— Robert Harney, Academic Director, Multicultural History Society of Ontario,

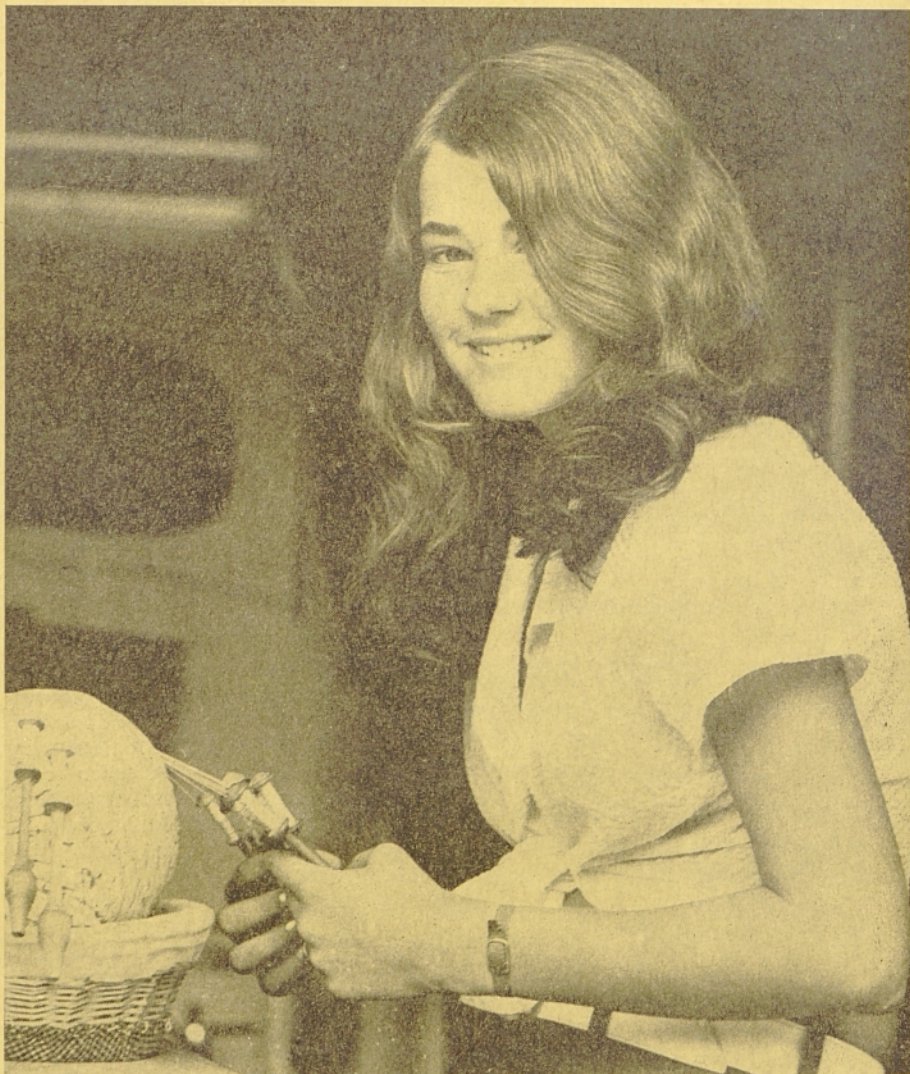
— Olavi Koivukangas, Director, Institute for Migration Studies Turku.

— Gianfausto Rosoli, Director, Centro Studi Emigrazione, Roma,

— Harald Runblom, Department of History, Uppsala University,

— Mark Stolarik, Director, Balch Institute for Ethnic Studies,

— Lidio Tomasi, Director, Center for



The young Slovenian lace-maker (photo by Edi Šelhaus)

Migration Studies, New York.

— Rudolph Vecoli, Director, Immigration History Research Center.

The reader will note that most of these participants are internationally known for literature on migration and ethnic studies.

In his discussion, Professor Genorio pointed out the three major areas of current interest among the scholars on the questions of migration and ethnic studies. First, he presented a short outline of Slovene (Yugoslav) approaches to migration and ethnic studies. Second was the issue of exchange of scholars and their contacts with appropriate institutions in the receiving countries of Slovene (Yugoslav) immigrants. The last point dealt with the question of archive collection and exchange among those who are interested in such a cooperation. In relation to that, let us cite Genorio's contribution in the above roundtable discussion:

"I would like to note that the first symposium of the emigration of members of the Yugoslav nations and nationalities, held in Zagreb, 1976, marked a certain progress towards a more comprehensive, interdisciplinary-based study of Slovene emigration. Before that event—due to certain dogmatic views con-

* The Multicultural History Society was established in 1976 with the aid of a grant from the Ministry of Culture and Recreation. The Society, a fully autonomous research institute, operates in conjunction with the Ministry's Multicultural Development Branch and the Archives of Ontario to preserve the historical record of ethnic community life, to foster scholarly interest in ethnic studies through conferences and publications, and to serve as a liaison and academic advisor for ethnic groups, government agencies, libraries and schools.

The objectives of the Society are: 1. to promote and advance studies into the history of all ethnocultural groups within the Province of Ontario; 2. to collect and prepare guides to material relevant to the history of these groups; 3. to arrange for the safekeeping and accessibility of all archival materials which are collected; 4. to encourage the publication of primary research on ethnocultural groups in the province; and 5. to publicize the important contribution by all communities to the growth and development of Ontario.

The Society microfilms ethnocultural newspapers, and collects photographs which complement our written documentation. They are interested in material on emigration to Ontario from countries of origin, such as consular reports and records of foreign ministries and religious orders, and have now initiated fruitful exchanges of material with research institutes such as the Institute of Migration, Turku, Finland, the Centro Studi Emigrazione, Rome, Italy, and the Matica Iseljenika Hrvatske, Zagreb, Yugoslavia.

cerning these phenomena—we were in our understanding of our own emigration already behind the achievements made in other Yugoslav republics, notably in the S. R. of Croatia.

The new views and the changes in the general attitude towards emigration and ethnic phenomenon in the sixties had led to the establishment of several institutes for migration studies (well known is the Center for Migration Studies in Zagreb, established in the late sixties and The Center for Migration Studies at The Faculty of Sociology, Journalism and Political Science in Ljubljana). Also several other institutes, such as The Institute of Geography at The University of Edward Kardelj in Ljubljana or The Institute for Social Sciences in Beograd began with migration research, each from their own needs and points of view. The Institute of Geography is oriented towards the analysis of socio-geographical aspects of our emigration abroad, towards the analysis of our autochthonous population living like minority in Italy, Austria and Hungary as well as the analysis of Italian and Hungarian nationalities living in Slovenia.

... In our recent organizing of research we proceed from the fact that without a thorough investigation of the pertinent material in archives in Canada or other countries with large immigration of Slovenes, our chances of providing an objective interpretation of the emigration in a different environment are minimal. That is why the Research Council of Slovenia provided several scholarships for scientific research work in countries of immigration of Slovenian people. It has also provided scholarships for several postgraduate students from the first or second generation of our emigrants. There is still more interest to take advantage of this opportunity.

... In recent time we also made good connections with certain institutions in the U.S.A. and Canada where the need for co-operation was necessary (for instance with The Multicultural History Society of Ontario in Toronto and with The Immigration History Research Center in Minneapolis, Minnesota). The same has been made with certain universities (Brock University in St. Catharines, Ontario) where Brock provided the necessary facilities to conduct our research work.

We together endeavour to collect material from Yugoslav groups and to deposit it in the proper archives. No one previously dealt with such a collection. A couple of months ago we obtained the archive from The Mutual Benefit Society "Bled", a unique society established in 1933 at Kirkland Lake, Ontario. Recently they moved their main office to Hamilton and they made it possible for us to process their archive. We delivered part of the archive to The Multicultural History Society of Ontario to be stored in The Archive of Ontario. We also made copies for our archive in Ljubljana. This is the best way to preserve the material for future use, in-

cluding masters and Ph. D.'s in the homeland. We also found certain material in Slovenia which will be preserved and delivered to the proper archive in Canada or other countries with large Slovenian immigration. If we are not able to deliver material we should at least exchange copies of the most important documents in our possession."

The above discussion was in the line of the general format of the conference.

The roundtable discussion had the following guidelines:

— problems of funding and affiliation
— the need for an international guide to institutions: their programs, holdings and resources

— the value of consortia for collecting materials and for avoiding redundancy and competition (definitions of jurisdiction and provenance).

— who should collect and preserve ethnocultural material? ... community or academy? agencies of emigration or North American depositories? local or national institutions?

— the value of exchanges of scholars and materials between North America and the countries of emigration (the role of funding agencies)

— the need for planning monograph series and joint direction of these between institutions here and abroad

— co-ordination of research projects among North American institutions.

MUSEUM EXHIBITS ETHNIC

MILWAUKEE — The Invitational Opening of the Milwaukee Museum. European Village found over 4,000 people viewing and sampling the exhibits. There were over 22,000 pieces of bakery from "around the world." Our USPEH pledged 720 pieces, but came through with 2913 goodies, which were just great!

Camera bugs zeroed in on the craft demonstrations; Latvian jewelry and weaving; Ukrainian festive breads and egg coloring; Norwegian woodcarvings, rose-making and stitchery; Italian bobbin and lacemaking, Lithuanian flax spinning, and the Slovene hand carvings.

I was happy to find, in my mailbox, an envelope from the museum containing pictures of the exhibit, which Matt Smole, Sr., Tom Petek and I constructed. This was quite a surprise.

The Wisconsin Button Box club and the Fun-O-Leers did proud with their contribution of musical renditions. Good reports followed. Thanks, fellas. Surely, a night to remember.

We ended the evening singing with the button box group around the hospitality fountain bar.

A visit to the third floor was something else, "Elegant Europe" featured

decorative arts, with lavish pieces of glass, ceramics, china, paintings and many pieces of antique furniture. You'd have to view it to appreciate it.

Serving as our hostesses were Judy Janoska, Doris Frahm, Fran Widemsnek, Shery Elias, Olga Fredericks, Mitzi Bregant, Mary Frangesh, and Fran Dragan. We were sorry to see that Rose Zupancic and Tillie Vodnik, who had volunteered, were unable to attend because of illness. Tillie wasn't there, but her strudel was, as were the bakery items of Rose Zupancic.

The museum staff was just great. Imagine working smoothly with 32 different groups and hundreds of individuals. My hat goes off to Dr. Lazar Brkic, Shirley Marine, and Jean Lindeman. We cannot forget the many artisans of the museum who must be commended for their efforts on building the sets.

Our Frank Zupancic volunteered many long hours, behind the scenes,

working and staining furniture. You are a gem!

Special mention to Mary Zehel for assisting us in obtaining a special piece for the house!

In setting up the exhibit Doris Frahm and I had to work with what we had. Three times in three days we changed the exhibit. Many waited until the last minute to donate or loan items.

Vladislav Kralj, producer of the Slovenian Hour on local radio was the kingpin behind us, and he was a big help in obtaining objects to "finish" the room.

Thanks to everyone who helped from pick-up to pastry.

Thus we became a part of the ongoing ethnic history of the museum and the European Village. Over 500,000 visitors will pass through its doors every year. What an educational opportunity! Our efforts will be a legacy for future generations. Hvala Lepa!

Fannie Smole (Prosveta)

and 10 in Montenegro. In addition to this, the effect of industrial plants and larger tourist centres on the environment has been separately investigated. In Croatia alone 900 potential sources of pollution have been closely studied and suggestions have been put forward as to how the pollution of the air and the sea can be prevented in good time.

Five years ago, when the project was started, the scientists were not able to draw upon either Yugoslav or foreign experience, for, up until that time, no research work which would have covered such a large area in all its aspects had been carried out. Therefore they conceived the project in their own way, proceeding in two directions from the methodological point of view. First they measured and evaluated the quality of the air and the drinking water along the Adriatic, then they determined the course of waste-waters and the level of noise, etc. All the results obtained were then included into a theoretical ecological model of interaction which has shown the consequences of individual operations on the environment and the ways in which unwanted effects can be avoided. In this connection special attention has been paid to tourism, for the air, the sea, and the environment form its main basis. According to the United Nations experts, our scientists have carried out the comprehensive and demanding work very well. And what can the results they have obtained tell us?

Generally speaking, the results of the project are highly encouraging. It can be said without exaggeration that the environment in our Adriatic area is still to be envied by our Mediateranean neighbours and rivals in the tourist trade. The same has been proved by the investigations of the individual sectors. Thus, for instance, the results of the measurements of the quality of the air indicate that we could include into our tourist attractions the air, for the latter is, except in a few industrial centres, relatively or even extremely clean. The concentration of sulphur dioxide, which is so common in the winter months in a great many towns on the mainland, is too high only in Rijeka and there is too much dust in the air only in Split and Šibenik. The inhabitants of the Bay of Bakar, however, should be concerned about the developmental plans of the petrochemical industry. Today the air in that area is still reasonably clean but any new industrial plants would mean the end of fresh, healthy air above the Bay of Bakar.

ONLY THE BAY OF TRIESTE IS HIGHLY POLLUTED

We are also quite justified in being proud of the clear sea-water near the coast, let alone in the open sea, where the water is even so clear that the fishermen are a bit worried, for if the water is not at least slightly dirty, there is not enough food for the fish.

The results of numerous analyses indicate that the sea-water is silty and dirty only in the semi-closed bays, such

THE ADRIATIC SEA IS STILL UNPOLLUTED

A RESEARCH PROJECT ON THE PROTECTION OF THE HUMAN ENVIRONMENT ALONG THE ADRIATIC COAST

"Hurry up if you wish to enjoy the clear sea-water and unspoilt Mediterranean scenery, for the country on the coast of the sea which reaches deepest into the European continent is developing very rapidly."

This is how last summer the conservative Amsterdam "The Telegraph" one of the leading Dutch newspapers, invited its readers to visit our Adriatic Sea. But the writer of that article, who presented his own impressions of a trip along the Adriatic Coast and who, on account of the unfavourable consequences of the tourist boom at Spanish and Italian seaside resorts, expressed his concern about the future of the Adriatic, too, obviously didn't know of the research project "Jadran III."

The recently accomplished exceptional scientific work (its full title being "A Research Project on The Protection of the Human Environment in the Adriatic Area of Yugoslavia") on which several hundreds of scientists and experts from forty-five Yugoslav institutions with the help of twenty-six United Nations experts had worked for five years, provides an answer to the question of how the environment can be conserved in spite of rapid progress. Or, the other way round, how can the country make progress in spite of strict and consistent measures for the protection of the environment.

This project, popularly called "Jadran III.", is exceptional in several ways. At the international level it represents one of the first implementations of the principles of the United Nations resolution on the human environment, adopted in Stockholm in 1972, and one of the first contributions towards the intensive en-

deavours by the Mediterranean countries aimed at the protection of their sea against pollution, the sea which was once the cradle of civilization but is today a dumping-site for the latter's waste products.

On the Yugoslav scale, the project is connected with the greatest number of superlatives: it covers the largest research area so far, it has attracted the greatest number of experts and institutions, it has involved the greatest number of analyses and studies, in short, it is the largest Yugoslav research project undertaken so far.

THE SEA UNDER A MAGNIFYING GLASS

The main object of the project was to find out in what state the environment on the Adriatic Coast and islands is, to what extent any building or construction work, any new inhabitant or tourist will affect the quality of the environment, and, finally, what degree of pollution the environment can put up with without harm.

To this end, the scientists have closely examined 67,000 square kilometres of the area covered by the Adriatic Sea, that is almost half of its total surface area, 69 islands, 558 small islands and 413 reefs. They have not only investigated the sea area but also everything that affects it: the coastline and the hinterland which gravitates towards the developing centres along the coast.

They have made investigations and evaluations of the state of the environment in all settlements in which there live over 3,000 people at any time of the year. There are altogether 94 such settlements, 6 of them in Slovenia, 76 in Croatia, 1 in Bosnia and Hercegovina,

as the Bay of Trieste, the port of Pula, the Bay of Rijeka near Rijeka, the Bay of Bakar, the ports of Zadar, Šibenik, Split, Gruž and Bar, some parts of the Bay of Kaštelan and the Bay of Neretva in the area of the mouth of the Neretva River.

It seems that quite a large number of bays are polluted but actually only the Bay of Trieste, where the sea is very shallow, is seriously polluted. The main part of this bay is on the Italian side but water knows no boundaries and thus the Slovene sea is being considerably polluted as well. The fact is that the major part of the Northern Adriatic on the Italian side serves as a cess-pool for the big cities and industrial areas of Northern Italy. Vast quantities of household, industrial and agricultural waste-matter are being carried by the big rivers of the densely-populated and industrially highly-developed Italian mainland into the Adriatic.

The clearness of the sea-water alone, doesn't mean, of course, that the sea is really clean. Various metals, phenols and pesticides usually don't affect the clearness of the water. Nevertheless there is no reason to doubt the statements made by the experts that our Adriatic is a clear and not a dead channel of the Mediterranean. The analyses of more than 2,000 specimens of water over the period between 1973—1976 prove that the concentrations of harmful substances in our sea are mostly under the critical point and much lower than those in most inlying areas of the Mediterranean.

STUDIES ALONE ARE NOT ENOUGH

The main or perhaps sole source of pollution of our ports and some of the bays are the waste-waters, either household drainage or the industrial effluents of the port town itself. The rivers which flow into the Adriatic on the Yugoslav side are relatively clean but, unfortunately, they are like channels which flow straight into the sea at a point very close to the coast. During the past few years, however, in some of the larger places, for instance in Izola, Piran, Split and Dubrovnik the outlet pipes have been extended deeper into the sea. In Piran the people say that they can hardly remember the sea being so clean as this year.

As a component part of the "Jadran III." project an ecological pilot study of the Rijeka area has been carried out. A mathematical model which has been employed in this study is to give an answer to the question of what measures should be adopted in order to prevent pollution of the environment when new industrial plants are built in the Bay of Rijeka. In a similar way the possible solutions of the conflict between development and the environment in the Slovene littoral have been examined and a methodological apparatus for the making of maps of the ecological potentials of individual areas on the basis of a compa-



The motif of Split, Adriatic tourist center (photo by Janez Zrnc)

parison between existing and potential vegetation has been worked out.

On the basis of a great body of data about the state of the environment, about the sources of pollution and its consequences, which has been collected during the several years of preparation of the project, a number of proposals concerning environmental policy in the future have been put forward in the report. The latter include, for instance, the need for getting rid of all unofficial rubbish-dumps, since the report has shown that not a single rubbish-dumping site along the whole coast meets the necessary health and hygiene requirements. Filtering devices for the treatment of sewage should be built at all large hotel complexes, control of tankers plying up and down the Adriatic should be organized, etc.

And what is most important, the project has not been remained on the shelf

or in a drawer. In all the republics which border on the Adriatic agreements have been signed about the constant monitoring of the pollution of the environment and about the programme for further research in this field. And if the proposals made by the authors of the Jadran III. project are adopted that no new man-made object, not even the smallest one, be built without a previous objective ecological study in addition to the usual building plans, then we can be sure that the Adriatic's coastal waters will remain clean and that the sea-water in our ports will be less dirty in the future.

INTERNATIONAL LOAN FOR THE MOST VITAL PROJECTS

The International Bank for Reconstruction and Development recently granted Yugoslavia a 1,500 million dollar loan, which will be used for the most urgently needed railway and road constructions, for the promotion of agriculture and for the building of power-stations. Part of the funds to be used in these top-priority branches of the Economy over the next five-year period will be provided by the republics themselves. According to present estimates and federal agreements Slovenia is to get almost 100 million dollars from this international loan, which makes 6.5 percent of the total amount.

However, the Republic's Secretariat of Finance has, in cooperation with the communities for electricity supply, railways and roads and the community for the development of agriculture and the food industry, and together with the Institute for Planning, drawn up a list of urgently needed projects, and made an estimate as to what extent the Republics of Slovenia itself could provide the necessary funds and to what extent an international loan would be needed. According to this list a total of as much as 225 million dollars would be needed, as many of the planned projects are of importance for the whole of Yugoslavia.

The above-described projects have been classified by the corresponding committee of the Executive Council of Slovenia into three groups according to priority. A total of 139 million dollars would be needed to pay for the top-priority projects, 40 million dollars for the second priority projects and 46 million dollars for the third priority projects.

One of the projects planned to be carried out in the first financial year (1981/82) of the next 5-years plan is the modernization of the Jesenice—Dobova railway-line. Fifteen million dollars should be contributed towards this project by the International Bank, whereas 4 million dollars would be contributed by funds to be assembled in Slovenia. In the same year it is planned that a loan be made to the "Delamaris" enterprise

of Izola, by means of which production would be increased by replacing completely out-of-date fishing-boats with six new ones.

Another priority investment is the improvement of 20,000 hectares of agricultural land in the Drava and Mura river basins and of another 4,000 hectares of land in the Vipava Valley. For this project it is planned that the International Bank should make a loan of 37 million dollars, and that the work be carried out in two years.

For the financial year 1982/83 a loan of 4.5 million dollars is expected by Slovenia from the International Bank, by means of which animal husbandry should be accelerated in less-developed regions and the reprocessing of slaughterhouse waste be carried out.

In the financial year 1983/84 the modernization of the trackwork and upper structural course of the Jesenice—Dobova, Ljubljana—Rijeka and Pragersko—Središče railway-lines should be continued, for which the International Bank should grant a loan of 19 million dollars.

Thus a total loan of 84 million dollars should be used for the modernization of Slovenia's railways and for agricultural improvement projects over the next five-year period. That is already three-quarters of the total amount of the international loan which was initially foreseen. But according to Slovene proposals a total of another 141 million dollars would be needed for important electricity-supply projects and for the improvement of Slovenia's road network.

The modernization of roads and the construction of power-stations is not important for Slovenia only, but for the whole of Yugoslavia. In this way Slovenia will try to justify its need for a greater portion of this international loan, as in previous years other republics in Yugoslavia have presented an approximately 30% larger plan of civil engineering works that was originally agreed to by all the republics together and in this way succeeded in getting a larger part of the international loan.

THE NATURAL WEALTH OF YUGOSLAVIA

UNEXPLOITED POSSIBILITIES

While detailed calculations up to the year 2000 are only to be made in this country, experts abroad are already estimating possible demands and production and other possibilities for the period 2000—2050. Anyhow, the work on "stock-taking" of virtually every kind continues everywhere. Mineral wealth

and forests are the focus of attention, yet it is seen to that as much as possible should be obtained from ploughland, pastures, orchards, or vineyards . . .

Aware of her increasingly conspicuous participation in the international division of labour and world trade, Yugoslavia

naturally strives to specify guidelines for her further development and find what would be the best "links" between the presentday, the near future, and still further prospects. The now detected natural wealth and possibilities will naturally become useable only through human labour. To be more precise, 7,229,000 hectares of ploughland fall far short of yielding as much cereals, crop and industrial plants, or vegetables, etc. as is obtained in the countries whose primary rule is the application of complete (not fragmented) scientific methods in agriculture. Likewise, it must not be forgotten that land fertility practically seems inexhaustible when irrigation and reclamation methods are employed. At this time, only a small part of the total arable acreage is covered by irrigation systems. Knowing this, there are realistic chances of obtaining incomparably higher yields of maize, wheat, other cereals, vegetables, beet, sunflower, and other crops.

THE PRESENT MOMENT

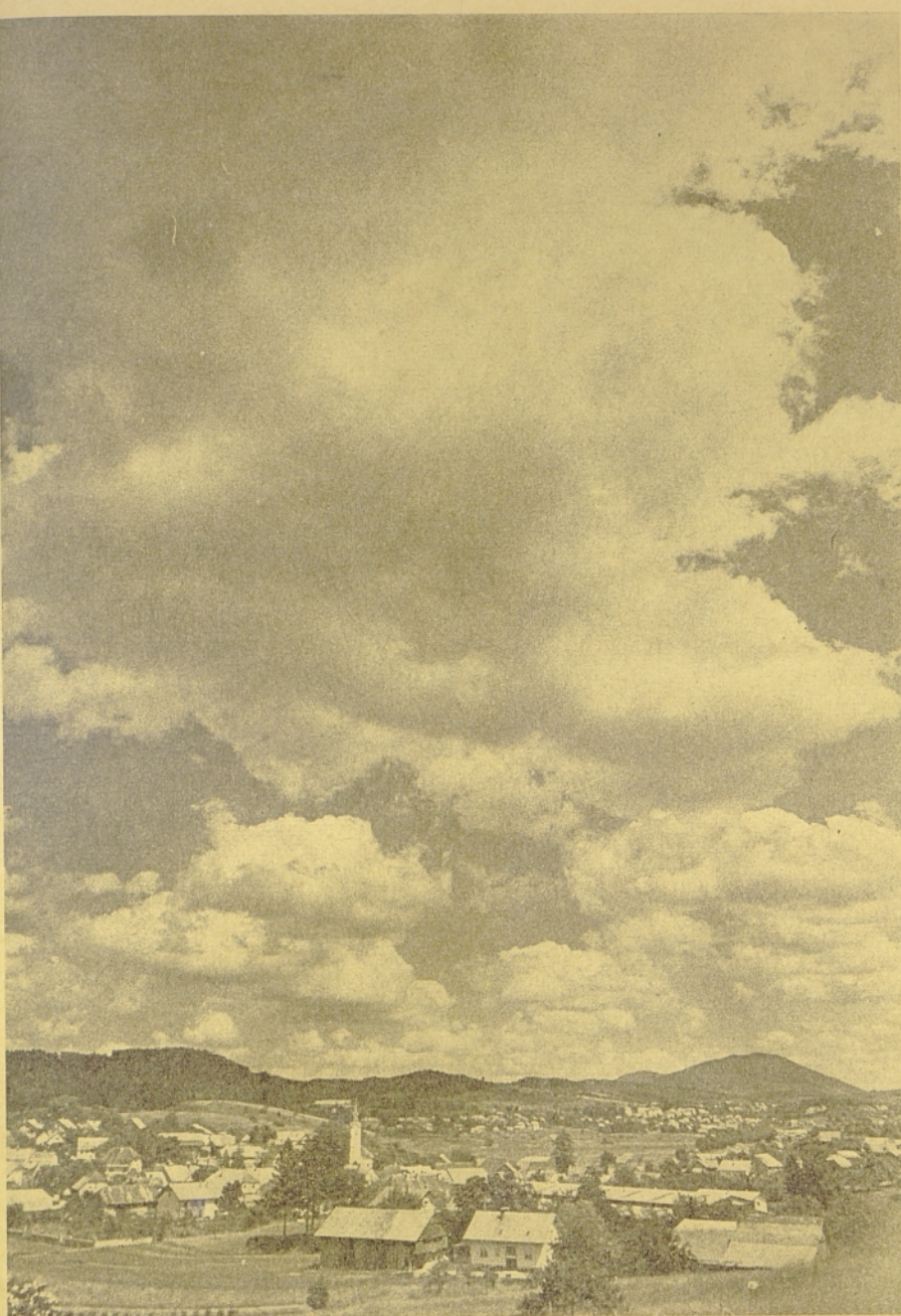
Yugoslavia has about 22 million inhabitants. A quarter of her total territory of 255,804 square kilometres is plainland, the rest being hilly-mountainous regions. As for precipitation, nature does not seem to be very miserly, since the national average comes to about a thousand millimetres per sq. m. annually, 256,000 million cubic metres.

Every year about 244,000 million cu. m. of water flow through Yugoslavia; of this amount 129,000 million get formed in her territory, while the remaining waters come in principally from northern countries. These few facts witness that one cannot underrate either the total water wealth or its hydrographic distribution, both being so significant for agriculture. As an old saying goes, it is water that gives life to the earth.

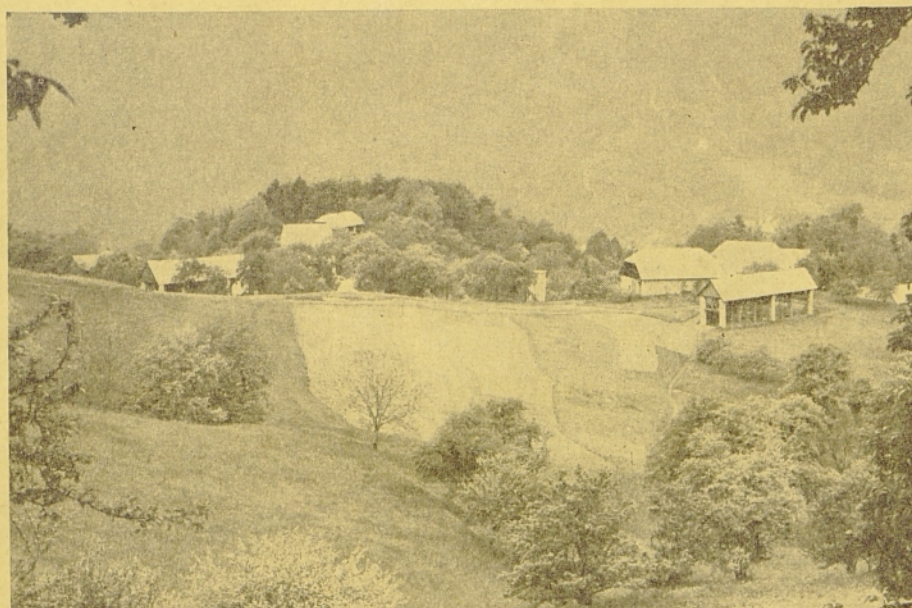
Statistics reveal that 11,480 cu. m. of water comes to every Yugoslav (6070 cu. m. from the country's own sources). Other countries do not have as favourable amounts of water per inhabitant. Belgium, for example, has 973 cu. m. water to each inhabitant, Hungary 1086, Rumania 2148, Bulgaria 2190, Italy 3100, Switzerland 7290, etc.

INDUSTRY, FORESTS, ORES, MINERAL WEALTH

The country's natural wealth, so far not utilized as it could have been, also includes over nine million hectares under hardwood and softwood. In terms of total afforested area, Yugoslavia is Europe's fifth wealthiest, next to Sweden, Finland, Spain, and France (excepting the USSR). The available wood mass exceeds 1000 million cubic metres, including 28.08 per cent softwood, while 71.2 per cent is accounted for hardwood, predominantly beech. The total annual increment in all Yugoslav forests exceeds 30 million cu. m. (8 million coniferous, and 22 million deciduous). Now, every year the amount of gross wood mass felled comes to no more than 17 million



The village of Unec (photo by Janez Zrnc)



The mountain village Zakojca (photo by Ančka Tomšič)

cu. m. Then, counting in also an accelerated pace of afforestation and growing of forests generally, it is certain that the total bare terrain will be diminished in the future decades.

Yugoslavia's economic position likewise is reflected in her geographical standing. Situated in Europe's south, this country is fairly rich in ores of nonferrous metals, nonmetalliferous minerals, and, to some extent, iron. This also enables her significant international trade in natural wealth, at economical production and lower transport costs. Yugoslavia's reliance on the Adriatic and its ports gives excellent opportunities for good maritime links with overseas countries, where very good chances exist of marketing processed and other commodities, which is facilitated by a nonaligned policy and increasingly improved cooperation with developing countries.

It is estimated that the degrees to which certain mineral wealth has already been prospected or detected may amount to: about 40 per cent of nonferrous metals, up to 40 per cent iron ore, less than 35 per cent crude petroleum, about 70 per cent coal, while hardly 10 per cent of underground water has been detected. Thus, much remains to be done also in this field to gain full insight into the country's total raw material basis. But, like in many countries we must economize and consume rationally. At all events, Yugoslavia's natural wealth is fairly large, while on the other hand her climatic conditions (Alpine, Mediterranean, and continental) make her an attractive tourist area all the year round.

NEWS

INCREASE IN THE EXPORT OF SHOES

Outside Yugoslavia there is an ever-increasing demand for Yugoslav-made shoes. Last year, out of a total production of 55 million pairs of shoes, a total of 20 million pairs of shoes were exported. Most Yugoslav-made shoes are purchased by the Soviet Union, West Germany and the United States. Shoe manufacturers plan to increase exports further, with new models and a wider selection, particularly of sports models.

»JAT« AMONG THE BIG AIR-CARRIERS

At the end of 1979 the International Association of Air-Carriers (IATA) published data according to which JAT is one of the world's bigger air-carriers, as this Yugoslav enterprise appears in the upper half of the list. Last year JAT transported a total of 3.26 million passengers, which put it in 29th place among the 105 large air-carriers which are members of IATA. "JAT" takes tenth place in Europe and seventh place according to the number of passengers carried on domestic routes.

QUERIDOS COMPATRIOTAS, ESTIMADOS HUÉSPEDES, COMPAÑERAS Y COMPAÑEROS!

Permitidme saludaros en nombre del Centro de emigración eslovena (SIM) y de la presidencia de la Unión Socialista del Pueblo trabajador de Eslovenia (RK SZDL Slovenije). Unión Socialista que nació del Frente de Liberación del pueblo esloveno y que hoy día reúne en nuestra república a todos aquellos que se sienten progresistas, ya sea en el campo cultural o económico. Este año también, como así lo hiciera los años anteriores, es patrocinadora de este encuentro. En nombre de todo el pueblo esloveno les deseo a ustedes, queridos compatriotas, un cordial y caluroso saludo.

Este encuentro de emigrados eslovenos es el vigésimo quinto. Cumple así un aniversario más. Cuando volvemos la mirada sobre la época pasada, sin duda podemos denominarla como la era de la unión entre la madre patria y la emigración eslovena. Época que está llena de hechos vívidos y de enlace entre los clubs y otras asociaciones de emigrantes.

Debemos recordar también a todos aquellos emigrados que fueran fieles, concientes y distinguidos ciudadanos.

Aquí en Yugoslavia hemos perdido un gran hombre, al líder de nuestros pueblos, al formador de la Yugoslavia de post guerra, al héroe y visionario, al ciudadano, al compañero TITO. Ahora ya caminamos algún tiempo sin él por nuestro camino. Camino que está enriquecido por la herencia que fuera dejada por él y que bajo su guía se acuñaron nuestros pueblos y se entiende también, en interés de todos nosotros, continuemos el camino ya delineado de la democracia autogestora y la política exterior independiente y no alineada.

Entre los primeros que reconocieran el camino visionario, firme e independiente de Tito ha sido el distinguido compatriota Luis Adamič.

Justamente el año entrante recordaremos el 30 aniversario de la trágica, violenta y demasiado pronta muerte del escritor Adamič. Este ha sido uno de los primeros ciudadanos americanos que comprendió que Yugoslavia debía independizarse de las pesadas cadenas que no le permitían formarse, es decir elegir el camino que correspondiera a los medios e ideales concebidos por nosotros. Este camino sería aquel que permitiera

un progreso rápido a todo el pueblo yugoslavo y una paz duradera a largos plazos como la perspectiva futura de nuestra patria y de todos los países del mundo. Este deseo fue alcanzado por todos los yugoslavos. Los eslovenos y todos los demás pueblos pudieron ver realizados así los fines establecidos gracias a la conducción del mariscal Tito. Vivimos ya 35 años en paz, trabajamos y creamos en paz. Es éste el más largo de los plazos pacíficos de la historia de nuestros pueblos. Al morir Tito miles y miles de nuestros emigrantes enviaron a Yugoslavia por intermedio de nuestras misiones diplomáticas, consulados, representaciones, etc. telegramas de condolencia. A su vez también se inscribieron miles y miles de compatriotas en el libro de tristeza. Estos datos hablan por sí solos de la gran afinidad que tienen nuestros emigrantes con su madre patria y con el difunto presidente Tito, quién en sus viajes al extranjero veía con mucho gusto las visitas de sus compatriotas. A su vez recibía y hablaba con los emigrantes. Durante la semana del emigrado en el año 1955, recalcó que los emigrantes debían colaborar con un mejor conocimiento entre los países. Y que el conocimiento fuera mutuo entre nuestros pueblos y sus relaciones. "Deben ser buenos ciudadanos de los pueblos en los cuales viven" — decía — "al mismo tiempo tienen que estar perfectamente informados con la vida actual de su tierra natal, es decir de su vieja patria".

La reputación de Yugoslavia como ustedes solos podéis ver y solos seguramente os habeis cercionado ha aumentado considerablemente. Podemos decir que cada día es mayor el interés por nuestro país. A ustedes emigrados de Estados Unidos de América les interesa especialmente, pues la visita que hace poco efectuara el presidente Carter a Yugoslavia no hace nada más que confirmar el deseo mutuo por la consecución de las relaciones comerciales y de amistad entre nuestra patria y EEUU de N. América.

Tenemos conciencia de que viven en el extranjero relativamente un gran número de eslovenos, casi la quinta parte. Con todos aquellos que estáis organizados y unidos en las asociaciones, clubs y distintas organizaciones, y también en

forma individual estamos en permanente contacto por intermedio del Centro esloveno de emigración (SIM). La colaboración es exitosa. Es nuestro deseo que en el futuro se sigan ampliando y desarrollando las actividades de los mencionados clubs. Ustedes los emigrantes sabéis mejor que yo, que después de la muerte de Tito, y ya antes durante su enfermedad como así también durante la despedida de los restos mortales, un grupo de politiqueros desconocidos esperaba ver cambios y alteraciones en Yugoslavia. Estaban solos y confusos, pues el funeral de Tito reunió un número extraordinario de presidentes de todos los países de todos los continentes, quienes con respeto se hicieron presentes junto al catafalco y en la ceremonia funeral, Nuestros emigrantes durante ese momento manifestaron de distintas maneras su dolor, su profundo sentimiento de amor y respeto hacia Tito y Yugoslavia. Con ésto, queridos emigrados, habeis demostrado nuevamente que en los momentos cruciales ustedes viven fuertemente unidos a vuestra madre patria, y que no les es lo mismo cuál es el camino que vuestra vieja patria elija. Que deseáis que vuestra tierra natal progrese y no se vuelva a la época de las injusticias sociales, del hambre y de la miseria, de la ilegalidad de naciones y nacionalidades.

A pesar de todos nuestros progresos no queremos pasar de alto también nuestros contratiempos en el campo económico, problemas con lo cuales se enfrenta no sólo nuestro país, sino todo el mundo. Estas dificultades de todas maneras las trataremos de solucionar y formar las condiciones para el consecuente progreso de nuestra nación. En cuanto a ésto podemos recalcar que durante la época de postguerra hemos solucionado la terrible y pesada situación — por la cual muchos compatriotas habeis ido por el mundo — de la desocupación. Es decir habíamos terminado con la desocupación en nuestra patria, en Eslovenia. Durante la época de los últimos 35 años hemos logrado sin embargo levantar nuestra patria de las ruinas, hemos construido una industria grande y fuerte, gran cantidad de escuelas, ya sea primarias, secundarias y facultades, gran cantidad de hospitales, algunos de ellos con éxitos de alcance internacional, institutos de investigación, etc.

Al final quisiera agradecer a los representantes de Š. Loka por el sacrificio y esfuerzos que han invertido en estos encuentros año tras año. Que todos estos nuestros comunes encuentros, aquí en el castillo de Loka, sigan desarrollándose dentro de este marco cordial, alegre, agradable y lo que es más importante para la satisfacción del gran número de emigrantes, participantes y amigos.

Discurso solemne del presidente del Centro de Emigración Eslovena y miembro de la presidencia de la Unión Socialista del Pueblo trabajador de Eslovenia, Stane Kolman, que tuvo lugar el 5. 7.80 durante la celebración del XXV. picnic del Emigrante.